

2. Ausztria¹

Ausztria területe 83 871 km². A természeti viszonyaihoz mérten sűrűn lakott ország: népsűrűsége 99 fő/km². A 2009. január 1-jei adatok szerint lakossága 8 356 700 fő. Az EU-tagállamok többségével ellentétben Ausztriában a népességnövekedés továbbra is pozitív, 0,23%.

1867-ben Ausztria Osztrák–Magyar dualista Monarchiává alakult, melynek az első világháború utáni széthullását követően, 1918. november 12-én kikiáltották az Osztrák Köztársaságot. 1938-ban Hitler Németországhoz csatolta. A második világháború után, 1945 és 1955 között négyhatalmi megszállás alatt állt. 1955. május 15-e óta az államszerződés aláírását követően független, szuverén állam, örök semlegességet fogadva. 1995. január 1-je óta az Európai Unió tagja.

Az ország 80%-át hegység borítja. A Keleti-Alpok három fő vonulatra tagolható: az ország északi részén (Boden-tó és Bécs között) az Északi-Mészkő-Alpok (Lech-völgyi-Alpok, Karwendel, Kitzbüheli-Alpok, Salzburgi-Mészkő-Alpok, a legmagasabb a Dachstein (2995 m) és a Hochschwab), valamint annak folytatása, a Bécsi-erdő húzódik. Az északi területen fekszik az Osztrák-Gránit-fennsík, keleten pedig a dombságokat a Bécsi-medence és a tektonikus eredetű, lefolyás nélküli Fertő tó (Neusiedlersee) tagolja. Az ország csaknem egésze a Duna vízgyűjtő területéhez tartozik. Főbb folyók: Duna, Inn, Salzach, Enns, Mura, Dráva. Számos gleccsertava is van az országnak, a legjelentősebbek ezek közül a Boden-tó, Attersee, Traunsee, Mondsee és Wörthersee. Az éghajlat kontinentális óceáni hatásokkal tarkított, továbbá jelentős különbségeket fedezhetünk fel a völgyek és a hegycsúcsok időjárása között. Az éghajlatot ugyanis nagymértékben befolyásolja a tengerszint feletti magasság. A magasabb csúcsokon gyakori a csapadék, a hó pedig hosszú hónapokig megmarad. A jól védett Bécsi-medence azonban több napsütéséről ismert, klímája hasonlít a magyarországihoz.

Ausztria Európa egyik legerdősültebb országa: területének mintegy 46 százalékát *erdő* borítja. Az Alpokban a fenyőerdők, az ország keleti részé-

¹ Probáld F.–Szabó P. (szerk.): Európa regionális földrajza. Társadalomföldrajz. ELTE-Eötvös Kiadó, Budapest, 2007.

ben főleg a bokros, lombhullató erdők jellemzőek. Az ország gazdaságára általánosságban az jellemző, hogy a hűvös és csapadékos Alpok magasabban fekvő területeit az erdőgazdálkodás, a havasi pásztorkodás és a turizmus hasznosítja, míg a védett völgyekben a zöldmező-gazdálkodás és a könnyűipar honosodott meg.

Az EU magterületéhez közelebb eső nyugati felében, ahol a Keleti-Alpok láncai húzódnak, a közlekedés, a feldolgozóipar, az alpesi pásztorkodás, az erdőgazdálkodás és a turizmus jelentik a leglényegesebb ágazatokat. A növénytermesztés a kedvezőbb éghajlati és talajadottságokkal rendelkező medence- és síksági területekre korlátozódik, amelyek főként az ország északkeleti és keleti felében fekszenek. A mezőgazdasági termelést a sokoldalúság és a nagyfokú belterjesség (gépesítés, sok műtrágya és növényvédő szer alkalmazása) jellemzi [Kiss, 2003].

Az osztrák mezőgazdaság magas színvonalú, bár az EU-átlagtól azért elmarad. Sőt az unióhoz való csatlakozás a fejlődési lehetőségeket is igen kedvezőtlenül befolyásolta, mivel a közös agrárpolitika átvétele miatt az igényelhető támogatások mértéke jelentősen csökkent, és az ország kénytelen volt agrárpiacát is megnyitni. A mezőgazdaságban az állattenyésztésnek (szarvasmarha, sertés, juh, kecske, ló, baromfi) jut nagyobb szerep. A művelési ágak megoszlása: szántó (20%), rét és legelő (40%), erdő (25%). Növénytermesztés: búza, árpa, kukorica, cukorrépa, burgonya, repe, napraforgó, szőlő, gyümölcs és zöldség. Jelentős a fakitermelés is.

Ausztria nyersanyag-ellátottsága jónak mondható, különösen a nem fémes ásványok tekintetében. A Bécsi-medencében található Európa legmélyebb földgázfúrása (8552 m), illetve Matzenban van Közép-Európa legnagyobb kőolajtelepe. Ennek ellenére az ország energiaszükségletének nagy részét importból fedezi. Fő iparágak: kohászat, bányászat, gép-, energetikai, vegy-, petrokémiai, elektronikai, elektrotechnikai, papír-, élelmiszer- és építőanyagipar. Barnakőszén-, vasérc-, ólom-, cink-, volfrám-, magnézit-, kaolin-, só-, grafit- és mészkőbányászat, kőolaj- és földgázki-termelés jellemzik gazdaságát. Fontosabb ipari központok: Bécs, Linz, Graz, Leoben, Steyr, St. Pölten és Wels. A villamosenergia-termelés 70%-a vízi erőművekben folyik.

Nyugati szomszédunk, Ausztria uniós összehasonlításban is fejlett gazdasággal rendelkező ország, amely intenzíven kapcsolódik be a nemzetközi munkamegosztásba. Az ország tartományai között az egy főre jutó GDP-t tekintve nincsenek nagy regionális eltérések. A természeti adottságokban, területi munkamegosztásban, a nemzetközi gazdasági és társa-

dalmi kapcsolatokban viszont annál jelentősebbek a különbségek. Alábbi országjellemzésünk Ausztria NUTS II szintű besorolását követi.

1. ábra: Ausztria NUTS II és NUTS III régiói

Forrás: A szerzők saját szerkesztése

Az ország excentrikus helyzetű fővárosa, Bécs – amely önálló régiót alkot – már a Római Birodalomban is fontos kereskedelmi és közlekedési csomópont volt. A város aszimmetrikus szerkezetének kialakulását a Duna nyugati partján emelkedő, a Bécsi-erdő által behatárolt félkör alakú teraszok és a keleti parton húzódó ártér határozzák meg. Az árvizektől mentesített parton épült fel a Bécs nemzetközi szerepét megerősítő modern ENSZ-város, ahol a világszervezet számos intézménye (pl. UNIDO) mellett a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség és az OPEC központja található. Az agglomeráció iparát a nehézipar finomabb, a külföldi működőtőkeberuházások által felfejlesztett ágai (gépgyártás, elektrotechnika-elektronika, finommechanika, gumi- és gyógyszeripar), a könnyű- (bútor- és textilipar, luxuscikkek) és élelmiszeripar egyaránt jellemzik. Gazdasági és politikai szerepén túlmenően Bécs egyben az ország kulturális – elsősorban zenei – életének és idegenforgalmának nemzetközi jelentőségű csomópontja. Ugyanakkor továbbra is Közép-Európa nyugati kapuja, hiszen a Magyarországról, Szlovákiából és Délkelet-Európából induló közutak és vasútvonalak itt találkoznak. A várost érintő autópályákon és vasútvonala-

kon bonyolítják le a közép-európai és nyugat-európai országok közötti kereskedelmi forgalom közel felét, és a személyforgalom nagy részét.

A Bécsset körülvevő Alsó-Ausztria két részre osztható. Az északnyugati térség kevésbé termékeny, régóta elvándorlással sújtott határterület, viszont jóval termékenyebb, sűrűbben lakott a hozzá kelet-délkelet felé csatlakozó körzet. Délen az Alpok előterének, valamint a hegység flis- és mészkőhegységeinek főleg az idegenforgalomban van jelentős szerepük. Alsó-Ausztria a Bécsi-medence kedvező földrajzi adottságaira és Bécs felvevőpiacaira támaszkodva az ország első számú éléskamrája. A tartomány a teljes osztrák növénytermesztés felét adja. Mezőgazdasága kiegyensúlyozott, a termelési érték csaknem fele az állattenyésztésből származik, az országos termelési érték egynegyedével. A mind sokoldalúbbá váló ipar teljesítménye jóval meghaladja az országos átlagot. Városai közül kiemelkedik a jelentős gépiparral rendelkező Bécsújhely, amely a közeljövőben várhatóan Ausztria és Közép-Európa egyik kiemelkedő természettudományos kutatóközpontjának helyszínévé válik. Az ország energiagazdaságában rendkívül fontos szerepet játszik a kőolaj-finomítás Schwechatban (ÖMV), amely az országban a legnagyobb, és a csővezetéseken érkező közel-keleti, illetve orosz kőolajat dolgozza fel. Stratégiai fontosságú elosztóközponttá vált a nemzetközi földgáz-kereskedelemben a szlovák határon lévő Baumgarten.

Felső-Ausztria az osztrák Duna-völgy nyugati szakaszát, a Linzi-medencét, valamint a Salzach és az Inn völgyének alsó szakaszát foglalja magában. Gazdaságilag legfontosabb területe a Duna és a Mészkő-Alpok között található, dombvidéki jellegű Elő-Alpok, ahol a szántóföldi növénytermesztés összpontosul. A művelési ágak közül kiemelkedik a szántók magas aránya. Az osztrák parasztgazdaságok közül minden ötödik itt található. Jelentős a térség zöldség- és gyümölcsstermesztése, illetve a szántóföldi takarmánytermesztésen alapuló fejlett állattenyésztése. Felső-Ausztria az ország legjelentősebb állattartó vidéke, az országos termelési érték harmadával. Kiemelkedő jelentőségű a szarvasmarha- és sertésenyésztés, valamint a tejtermelés. A tartomány gazdasági életében az iparé – elsősorban a feldolgozó ágazatoké – a vezető szerep. Központja Ausztria harmadik legnagyobb városa és legfontosabb dunai kikötője, Linz. A tartományi főváros körül a vasútjármű-, hajó-, traktor- és szerszámgyártás Európa egyik legmodernebb kombinátjának acélját dolgozza fel. Tágabb környékén található Salzkammergut, melynek festői tavai télen-nyáron kedvelt idegenforgalmi központok.

Az Alpok láncai foglalják el Salzburg tartomány nagyobb részét, melynek szépsége nagy számban vonzza az üdülővendégeket. Tirolhoz hasonló, hatalmas észak–déli – Németország és Olaszország, illetve a Nyugat-Balkán közötti – tranzitforgalma folytán a környezet nagymértékben károsodik, és a hágókon keresztül vezető utak is túlterheltek. Központja az „Észak Rómájának” nevezett Salzburg. A város kulturális központ, melynek vegyipara és elektronikai ipara fejlett.

Stájerország – melynek központja Ausztria második legnagyobb városa, Graz – a Mura és a Mürz fokozatosan kiszélesedő völgyeivel az ország egyik legfejlettebb, sokoldalú ipari körzete. Ausztria barnaköszén- és vasércbányászatának négyötödét a stájer tartomány adja. A Mura–Mürz völgye a kohászat kimagasló fellegvára. A legjelentősebb telepítési tényezők a helyi bányászat, a vízerőművek termelte áram, a hiányzó nyersanyagok olcsó beszerzési lehetőségei és az ipari víz. A folyó mentén szinte egymásba érnek a nehéziparokról nevezetes osztrák kisvárosok. A Grazi-medence iparából kimagaslik a gépipar. A fa-, papír- és cellulózipar mellett a régió textil- és élelmiszeripara is említést érdemel.

Karintia – Klagenfurt tartományi központtal – Ausztria legdélibb tartománya, mely fontos közlekedési folyosók metszéspontjában fekszik (pl. Bécs–Velence és München–Zágráb). Az Alpok központi és déli vonulatai között a Dráva fokozatosan kiszélesedő völgye a termékeny, mezőgazdasági termelésre is alkalmas Klagenfurti-medencébe fut. A nyugati hegyvidéken még számottevő erdőgazdálkodást és havasi pásztorkodást a Klagenfurti-medencében az istállózó állattenyésztéssel egybekapcsolódó földművelés váltja fel. Karintia Ausztria legerdősültebb tája. A világviszonylatban is kiemelkedő magnezitbányászat csaknem teljes egészében innen származik, de korábban jelentős volt színesérc- és grafitbányászata is. Mezőgazdasági termékeit feldolgozó élelmiszer- és textilipara mellett mezőgazdasági és elektromosgép-gyártása is említést érdemel.

Az innsbrucki központú Tirol területének tengelye az Inn keskeny völgye, melyet észak és dél felől az Alpok láncai fognak közre, így a terület népsűrűsége csak kétharmada az országos átlagénak. Salzburg tartományhoz hasonlóan Tirol hatalmas észak–déli tranzitforgalommal rendelkezik. Az Alpokon észak–déli irányban átmenő közlekedési folyosók közül a legforgalmasabb a München–Innsbruck–Brenner–Verona-tengely. Tirol korábbi, egyoldalúan állattenyésztő profilja a vízerő-kihasználás és az iparosítás nyomán az 1950-es évektől gyökeresen átalakult. Gazdasági életében a vízi erőművek termelte áramra támaszkodó színesfém- és alumíni-

umkohászaté, illetőleg az elektrotechnikáé-elektronikáé a fő szerep. Az osztrák üveggyártás közel fele jut Tirolra. A mezőgazdaság vezető ága az állattenyésztés, a védett völgyekben folytatott földművelés jelentéktelennek mondható. Az Alpok természeti szépsége, kiépített sípályái, városainak műemlékekben való gazdagsága sok turistát vonz.

Vorarlberg tartomány – melynek központja Bregenz – területének nagyobb hányadán az Alpok vonulatai magasodnak. Ausztria többi részétől meglehetősen elszigetelt, csupán a nehezen leküzdhető Arlberg-hágón keresztül lehet megközelíteni. Fejlődését Svájc és Németország határozta meg. Korábbi állattenyésztő profilja, s a Rajna völgyének valaha híres gyümölcs- és zöldségekertészete is elhalványult mára. A jómódú tartomány gazdasági életében a tartományi központ környékén koncentrálódó gépipar, az elektrotechnika, és a valaha jóval nagyobb szerepet játszó, a háziipari keretek közül kinőtt műszál- és textilipar vezet. Élelmiszeriparából a tejfeldolgozás (sajt- és csokoládégyártás), valamint a gyümölcslevek készítése érdemel említést. A korábban nehezen megközelíthető tartomány ma az alpesi turizmus egyik legfelkapottabb célpontja – Bregenzi-erdő, Boden-tó.

Burgenland a mindmáig legelmaradottabb osztrák tartomány, amelyet az I. világháború után csatoltak el hazánktól. A terület természetes vonzáskörzete, Sopron az 1921. évi népszavazás nyomán Magyarországnál maradt, így a tartomány székhelye a kicsiny Kismarton lett. A tartomány északi és déli része között alig van közvetlen területi kapcsolat. Az osztrák–magyar határ megnyitása sokat lendített a burgenlandi vidék gazdaságán. Mezőgazdasága egyoldalúan a szántóföldi növények termesztésével jellemezhető. Zöldség- és gyümölcsstermelésben, valamint állattenyésztésben részesedése elmarad a lehetőségektől.

2.1. Területi fejlődés, területi különbségek Ausztriában

Az osztrák urbanizáció mértéke közepes, 2003-ban a lakosság kb. 66%-a élt városokban. A városodásra azonban az ország természeti adottságai is jelentős hatással vannak. Az ipar elsősorban a tartományok fővárosai köré és a fontos közlekedési útvonalak mentén koncentrálódik.

Ha Ausztria regionális fejlődését nézzük, akkor a gazdasági fejlettség, a gazdasági és közigazgatási irányítási funkciók, az egy főre jutó GDP alapján a főváros, Bécs dominanciája egyértelmű. Burgenland relatív elmaradottsága nagyvárosi központ hiányának, a mezőgazdaság túlsúlyának és az

északi részét érintő fővárosi ingázásnak köszönhető. Alsó-Ausztriában a nagyvárosi régiók körüli gyűrű, a régiókban megfigyelhető ingázás és a mezőgazdasági jelleg a meghatározó.

1. táblázat: Ausztria NUTS II régióinak egy főre jutó GDP-je vásárlóerőparitáson

NUTS II régió	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Burgenland (A)	85	86	87	84	83	81
Niederösterreich	101	102	103	100	101	100
Wien	180	178	174	169	167	163
Kärnten	105	105	107	105	106	105
Steiermark	106	107	108	107	107	106
Oberösterreich	121	122	122	121	121	120
Salzburg	139	140	141	138	140	140
Tirol	129	130	130	129	130	128
Vorarlberg	132	131	131	129	130	128
Regionális GDP szórása %-ban	26,4	25,9	25,0	24,6	24,1	23,4

Forrás: Eurostat (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/region_cities/regional_statistics/data/main_tables)

Ausztria egészét tekintve ugyanakkor megállapítható, hogy az ország mind a 15, mind a 27 tagú Európai Unió átlagához viszonyítva fejlett térség, viszonylag kismértékű, de állandósult regionális különbségekkel.

2.2. Az osztrák közigazgatás

Ausztria közigazgatási berendezkedését részben a természeti adottságok és a történelmi sajátosságok határozzák meg. Az Alpok hegyláncai hosszú időken keresztül korlátozták a közlekedési kapcsolatokat, ami hozzájárult ahhoz, hogy az osztrák közigazgatás hagyományosan decentralizált. A nehezen megközelíthető helyeken – Vorarlberg, Tirol, Karintia – a hatékony közigazgatás működtetésének feltétele volt, hogy minden döntést lehetőleg helyben, vagy az örökös tartományok szintjén hozzanak meg. Magyarország vagy a magyar történelem felől kevésbé tűnt fel az osztrák örökös tartományok egykori nagyfokú autonómiája közigazgatási, pénzügyi, bírósági területeken. (A Habsburg-birodalom időszakában Magyarország közigazgatása talán a Bach-korszakban volt ehhez legközelebb.) A dualista

Monarchia osztrák részében meglévő decentralizált közigazgatás sajátosságait elfedte némileg, hogy az örökös tartományok határai csak a német nyelvű alpesi területeken igazodtak a természeti adottságokhoz. Cseh, lengyel, román, délszláv tartományai – bár közigazgatásuk szervezését tekintve hasonlóak voltak, mint az osztrák örökös tartományok – földrajzi területük nagysága, etnikai összetételük miatt mégsem tűntek annyira hasonlóknak.

Az osztrák államnak az 1938-as Anschluss és a második világháborús vereséget követő újjászervezéséhez az 1955-ben aláírt Osztrák Államszerződés adta meg a kereteket. Részben az 1949-ben létrehozott Német Szövetségi Köztársaság mintájára a hatalommegosztás finom egyensúlyaira építő szövetségi államot hoztak létre. Az államfőt a nép közvetlenül választja. A kétkamarás parlament alsóházának tagjait a parlamenti választásokon választják meg. A felsőház tagjait a tartományok delegálják. A szövetségi kormányt az alsóházban többséget alkotó pártkoalíció adja. A kormány vezetője a kancellár, meglehetősen erős felhatalmazással. A törvényhozói és végrehajtó hatalom ugyanakkor megoszlik a szövetségi parlament és a kormány, valamint a tartományi parlamentek és a tartományfőnökök vezette tartományi kormányok között. Az osztrák tartományok azonban hatásköreiket tekintve egyenlők. Nincsenek eltérő jogállású régiók. Ez nagyjából megfelel az ország etnikai összetételének – bár Karintiában szlovének, Burgenlandban magyarok is élnek. Nehézséget inkább a törvényhozói hatalom fragmentáltsága okoz, hiszen a szövetségi törvények mellett 8 tartomány törvényeit is figyelembe kell venni. Miközben egész Ausztria lakossága kisebb, mint a mintául szolgáló Németország tartományai közül a szomszédos Bajorország egymaga, vagy Baden-Württemberg, nem is beszélve Észak-Rajna-Vesztfáliáról. A tartományok adókiivetési joggal, illetve a területükön beszedett szövetségi adók – szja, áfa – meghatározott százaléka felett automatikusan rendelkeznek.

A tartományok rendkívül széles jogköre talán Burgenland esetében a legfeltűnőbb, ahol a tartomány egész népessége a legkisebb magyar megyének felel meg. A tartományi központ szerepét betöltő Eisenstadt, Kismarton a 11 ezres lélekszámával a magyar városok között is kimondottan kicsinek számítana.

Ausztria 1995-ben csatlakozott az Európai Unióhoz, Svédországgal és Finnországgal együtt. Területét három NUTS I régióra osztották, melyeket tovább daraboltak NUTS II részekre. A következő táblázat ezeket foglalja össze.

2. táblázat: Ausztria NUTS I és NUTS II régiói

NUTS I	NUTS II
Kelet-Ausztria (Ostösterreich)	Burgenland Alsó-Ausztria (Niederösterreich) Bécs (Wien)
Dél-Ausztria (Südösterreich)	Kärnten Steiermark
Nyugat-Ausztria (Westösterreich)	Felső-Ausztria (Oberösterreich) Salzburg Tirol Vorarlberg

Forrás: Provinces and Regions in Austria (www.austria.info/us/provinces-and-regions)

A NUTS II régiók az egyes szövetségi tartományok lettek. Így a regionális rendszer kialakítása során zökkenőmentesen ment végbe a „darabolás”. A főváros önálló kerületet alkot, a többihez képest kis területével és nagy fejlettségi szintjével kilóg a sorból. Alsó-Ausztria a Bécsi-medence nagy népsűrűségével és Bécs agglomerációjával tűnik ki. Stájerország népességét Graz, Felső-Ausztriáét Linz növeli meg jelentősen. Az alpesi tartományok ritka népsűrűségét székhelyeik népessége sem ellensúlyozza. Vorarlberg és Burgenland területét és népességét tekintve is kis régiók.

3. táblázat: Ausztria régióinak népessége 2002 és 2008 között

NUTS II régió	(ezer fő)						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Burgenland (A)	277	277	277	279	280	281	282
Niederösterreich	1 548	1 553	1 563	1 576	1 586	1 593	1 601
Wien	1 573	1 591	1 613	1 639	1 658	1 671	1 681
Kärnten	561	559	560	560	560	561	561
Steiermark	1 190	1 191	1 195	1 200	1 203	1 205	1 206
Oberösterreich	1 383	1 387	1 393	1 399	1 404	1 407	1 409
Salzburg	519	522	525	527	529	530	528
Tirol	679	684	689	695	699	702	703
Vorarlberg	354	357	359	362	364	366	367
Ausztria	8 084	8 121	8 173	8 236	8 283	8 316	8 338

Forrás: Eurostat (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/region_cities/regional_statistics/data/main_tables)

Minden harmadik osztrák 60 évesnél idősebb lesz 2030-ra, a lakosság lélekszáma pedig csökkenni fog, hacsak nem engednek be évente a jelenleginél 15 százalékkal több bevándorlót.

Legalábbis ezt állítja az osztrák statisztikai hivatal friss prognózisa, amely komoly dilemma elé állítja a politikusokat: a nyugdíjrendszer fenntartása érdekében vagy tovább dolgoztatják az állampolgárokat, vagy meggyőzik őket arról, hogy még több bevándorlóra van szükség, jöllehet ezek számarányát a többség már most sokallja.

A várható életkor 2050-re a férfiaknál 86, a nőknél pedig 90 év lesz, miközben száz évvel korábban még csak 63 és 67 év volt. Ennek következtében negyven év múlva 2,81 millió nyugdíjas áll majd szemben 4,93 millió keresőképes korban lévő lakossal.

Jelenleg évi 100 ezer bevándorló érkezik Ausztriába, ami várhatóan 108 ezerre emelkedik 2011-ig. Azonban a gazdaság működéséhez 2020 után már 115 ezer új külföldi munkavállalóra lesz szükség nyugati szomszédunknál minden esztendőben, mivel a világháború utáni „babyboom” generáció akkor éri majd el a nyugdíjaskort.

A hivatal honlapján közölt adatok szerint Ausztria lakossága 2007 elején 8 298 923 főt tett ki: 7 062 641-en Ausztriában születtek, külföldön 1 236 282-en. Vagyis az alpesi ország lakosságának 14,9 százalékát alkotják a külföldről származók. A többség Európából jött: az egykori Jugoszláviából csaknem négyszázezren érkeztek, Németországból 173 ezren, Törökországból 154 ezren. Az EU-csatlakozás óta 34 585 magyar települt le Ausztriában.

A bevándorlói háttérrel rendelkezők száma és aránya a kilenc szövetségi tartomány közül Bécsben a legmagasabb. Az osztrák fővárosban 317 991 külföldi állampolgár él, azok száma pedig, akik külföldi gyökerűek – köztük tehát azok is, akik már megkapták az állampolgárságot, de külföldön születtek –, megközelíti az 523 ezret².

2.3. Területfejlesztés Ausztria régióiban

Ausztria, bár elsősorban a Keleti-Alpok országaként ismerjük, nagyon változatos tájakkal, régiókkal, városokkal, természeti és kulturális örökséggel

² Bécs lakosságának egyharmada külföldi gyökerű
(<http://www.karpatinfo.net/article49991.html>)

rendelkezik. Terjedelmi okok miatt a könyv nem vállalkozik mind a nyolc régió fejlesztési politikájának bemutatására.

2.3.1. Tirol

Még a belépés előtt, 1990-ben a kormányzat kidolgozott egy fejlesztési tervet a gazdaságilag hátrányos helyzetű területek támogatására. 1998-ban Tirol tartományi kormányzata ezt a regionális politikai stratégiát átvette és továbbfejlesztette. Tirol az 1995–1999-es uniós regionális fejlesztési programokat (5b célkitűzés, INTERREG II, LEADER II) sikeresen teljesítette. Az országos és a tartományi fejlesztési politika a tartományon belüli fejlettségi különbségeket érzékelhetően csökkentette, de a teljes felszámoláshoz még további intézkedések szükségesek.

4. táblázat: Tirol legfontosabb gazdasági és népességi adatai

Tirol	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Népesség (1000 fő)	679	684	689	695	699	702
Népsűrűség (fő/km ²)	54,2	54,6	55,0	55,4	59,0	59,3
Foglalkoztatási ráta (%)	69,2	69,9	69,3	71,0	72,1	73,3
Munkanélküliségi ráta (%)	2,0	2,6	3,3	3,5	2,9	2,8
Regionális GDP/fő (PPS EU27 = 100%)	129	130	130	129	130	128
Regionális GDP (M EUR)	18 815	19 299	20 058	21 375	22 592	23 867
Rendelkezésre álló jövedelem (EUR/fő)	15 031	15 633	16 204	17 044	17 868	18 588

Forrás: Eurostat (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/region_cities/regional_statistics/data/main_tables)

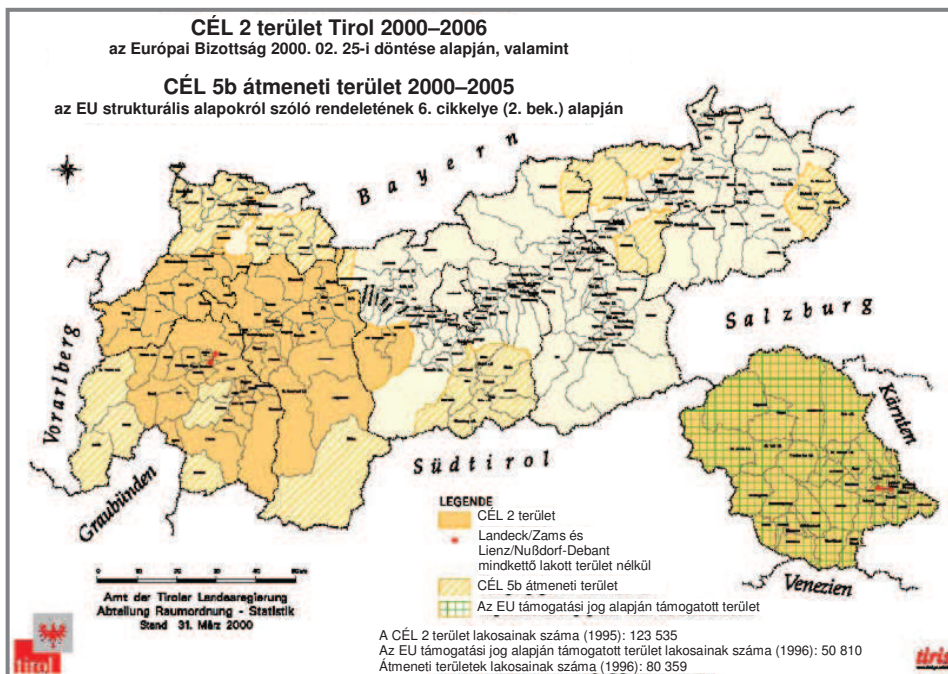
A munkanélküliek száma a kilencvenes években többé-kevésbé folyamatosan növekedett. Tartományon belül az egyes körzetekben azonban a munkanélküliségi ráták nagyon erősen szóródnak. A legnagyobb értékek a szerkezetileg és gazdaságilag gyenge/fejletlenebb területekre jellemzők, úgy is, mint Imst, Landeck és Lienz.

A tirol gazdaságban a kkv-k a meghatározóak. Az Európai Unióban itt a legnagyobb a vállalkozássűrűség. A vállalkozások 98%-a kisvállalkozás. Ha az egyszemélyes vállalkozásokat is ideszámítjuk, akkor még magasabb lenne a fenti szám. A szolgáltatásoknak, turizmusnak és helyi kézműiparnak van jelentős szerepe. A turizmus fejlődésére jellemző, hogy nem ka-

pacitásbővülés, hanem minőségbeli javulás ment végbe, viszont érthetően továbbra is nagyon jelentős a szezonális.

Míg ausztriai viszonylatban a népesség itt nő a legjobban, addig a gazdasági teljesítmény növekedése csak közepesnek mondható. A kereskedelem és az építőipar nehéz helyzetben van. Az iparban az üveg-, fém-, elektronikai iparágak dominálnak, és az ipar részesedése összességében az ausztriai átlag felett van. A gazdaság kritikus pontja, hogy a munkanélküliség továbbra is nő, míg a középfokú szakképzésben tanulók száma csökken.

Javul a turizmus helyzete, és csökken a szezonális is. Mind nyáron, mind télen nőtt a turisták száma.

2. ábra: Tirol támogatott területei

Forrás: Statistisches Handbuch des Landes Tirol 2006
(<http://www.tirol.gv.at/fileadmin/www.tirol.gv.at/themen/zahlen-und-fakten/statistik/downloads/tirstat-handbuch-2006.pdf>)

Tirol tartományának nem az egész területe tartozott a 2. célkitűzésbe, hanem csak bizonyos ipari körzetei és települései. Ezek területi lehatárolása a következő volt:

- NUTS III-as Außerfern régióból (összesen 5246 fő) a következő területekkel: Bach, Elbigenalp, Elmen, Forchach, Gramais, Häselgehr, Hinterhornbach, Holzgau, Kaisers, Namlos, Pfafflar, Stanzach, Steeg, Vorderhornbach.
- NUTS III-as Innsbruck régióból (összesen 2164 fő) a következő területekkel: Gries i.S., St. Sigmund i.S., Sellrain.
- NUTS III-as Osttirol régióból (összesen 39 087 fő) a következő területekkel: Lienz (része), Nußdorf-Debant (része), valamint Lienz politikai körzetének további községei.
- NUTS III-as Tiroler Oberland régióból (összesen 77 038 fő) a következő területekkel: *Imst körzetéből*: Arzl i.P., Haiming, Imst, Imsterberg, Jerzens, Karres, Karrösten, Längenfeld, Mieming, Mils b.I., Mötz, Nasereith, Obsteig, Ötz, Rietz, Roppen, St. Leonhard i.P., Sautens, Silz, Stams, Tarrenz, Umhausen, Wenns; *Landeck körzetéből*: Faggen, Fendels, Fliess, Flirsch, Grins, Kappl, Kaunerberg, Kaunertal, Kauns, Ladis, Landeck (Teil), Pettneu, Pfunds, Pians, Prutz, Ried i.O., Schönwies, See, Spiss, Stanz b.L., Strengen, Tobadill, Tösens, Zams (része).

A 2. célkitűzés hatálya alá tartozó területek fejlesztési programjait 1995-ben indították el. Az egységes programozási dokumentum tervezésekor készítették el az előzetes értékelést is. Ennek főbb megállapításait ismertetjük. A régió erősségei között a következőket említették:

- Az egész terület nagyon jó demográfiai struktúrával bír. A fiatalok aránya magas, és az idősök aránya még alacsony.
- Az egyéni vállalkozók száma magas, a lakosság számához viszonyítva sok vállalkozó van.
- A gazdasági szerkezet eléggé sokszínű.
- A természetes környezet messzemenően érintetlen, például a nemzeti parkokban.
- Az életminőség, beleértve a legfontosabb infrastruktúrákkal való biztosítottságot, túlnyomórészt nagyon jó.
- A turisztikai szolgáltatások területén nagy tapasztalati potenciál van.
- A legtöbb községben létezik versenyképes mezőgazdaság mint önálló gazdasági ágazat. Ez az idegenforgalom fontos kiegészítője.
- A szociális szerveződétség mértéke az összes községben magas.

A régió előtt álló lehetőségekből a következőket emelnénk ki:

- Tirol térsége a természeti adottságok tekintetében vonzó.
- Természetes élettérben és erőforrásokban gazdag.

- A védett területek összeköttetést jelentenek a természet és a turizmus között.
- A kkv-k nagy része megfelelő flexibilitással, fejlesztési készséggel és versenyképességgel rendelkezik.
- A modern technikai infrastruktúra javítja a kkv-k regionális versenyképességét.
- Fejlődő turisztikai infrastruktúra.
- Jövőorientált források és üzleti ágazatok (fa; új információ- és kommunikációtechnológia).
- A termékekre és szolgáltatásokra magas minőség jellemző.
- Magas képzettségi szint.

A veszélyek és kockázatok közé a következő tényezőket sorolták:

- A terület munkaerő-piaci egyensúlytalanságot mutat: több azoknak a száma, akik a tartományon kívül dolgoznak, mint akik ide járnak munkát vállalni.
- A vállalkozásokban nagyon nagy a kisvállalkozások aránya.
- A vállalkozások együttműködése és az egy szektoron belüli vagy a szektorok közötti kooperáció nagyon gyenge.
- A teljes gazdaságszerkezet nagyon erősen a helyi igényekhez igazodik.
- Az idegenforgalmon kívül csak kevés vállalkozás hoz külső vásárlóerőt a területre.
- Fő környezeti veszélyek a természeti katasztrófák lehetőségei: árvizek, lavinák kockázatának növekedése, a klímaváltozás.
- A magas hegyvidéki területeken található természeti erőforrások nagyon sérülékenyek.
- Erős a függés a turizmustól és a turisztikai világpiactól.
- A turisztikai infrastruktúra kezd elöregedni.
- Elvándorlás a vidéki periférikus területekről.

Tirol támogatott területeire kidolgozott fejlesztési stratégia

A tiroli regionális és vidékfejlesztés egyik legfontosabb célja, hogy minden benépesített területet aktív élet- és gazdasági térként fejlesszen tovább. Más szóval: a magas hegyvidéki területek népességét helyben – fenn a hegyen – tartsa. A magas hegyvidékek lakossága által is elérhető magas életminőségen keresztül szeretné megakadályozni az elvándorlási tendenciákat. Ez szükségessé teszi az ott élők számára a munkahelyek teremtését, magas szintű elérhető jövedelmek és közszolgáltatások biztosítását. Ez a

vidéki területek, magashegyi tanyák, szórványtelepülések megközelíthetőségének javítását és agrár-környezetvédelmi intézkedéseket igényel.

Az egész térségre érvényes gazdaságpolitika célkitűzések:

- a hozzáadott érték növelése és a jövedelmek növekedése;
- a regionális és nemzetiség-specifikus jövedelemegyenlőtlenségek kiegyenlítése;
- munka- és foglalkoztatási lehetőségek biztosítása és kibővítése;
- a szűkös környezeti erőforrások ésszerű felhasználása.

A tiroli politika minden területe és célkitűzése a fenntarthatóság alapelveit tartja szem előtt. Ahol csak lehetséges, igyekeznek a környezettel összeegyeztethető tevékenységeket alkalmazni. A fenntarthatóság szociális és üzleti aspektusai a munkahelyek védelmét és biztosítását jelentik. Ennek részei az alulképzettség csökkentése és a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség megteremtése. Ahhoz, hogy a támogatott terület aktívabb élet- és gazdasági térré váljon és az is maradjon, a környezeti és szociális szempontokat is össze kell tudni egyeztetni. Ez csak egy teljesítőképes és ezzel versenyképes regionális gazdaságban lehetséges.

A regionális fejlesztési politika legfőbb célja

A legfontosabb cél az életminőség javítása annak érdekében, hogy a népességcsökkenést és a népesség elvándorlását megállítsák. Szükséges a fejlődést korlátozó strukturális nehézségek további leépítése és a gazdasági növekedési ütem növelése. Ehhez nagyon fontos szempont, hogy ezt nemcsak a régió egészét tekintve kell megvalósítani, hanem az egyes körzeteket illetően is. Nemcsak a Tirolból történő elvándorlást kell megállítani, hanem a magas hegyvidéki területek elnéptelenedését is.

További fontos cél a jövedelmek növelése, és a regionális és az ágazati jövedelemkülönbségek kiegyenlítése, a gazdasági növekedés fokozása. Versenyképes regionális gazdaságot kell kialakítani, ami a nemzetközi piacokon is megállja a helyét. A helyi gazdaság kínálati profilját kell bővíteni úgy, hogy az megfeleljen az Alpok adottságainak és a regionális sajátosságoknak:

- kkv-k infrastruktúra-fejlesztése;
- munka- és foglalkoztatási lehetőségek szélesítése és biztosabbá tétele;
- megújuló erőforrások alkalmazása, az energiagazdálkodás racionalisabbá tétele, vízerőművek létesítése;

- takarékos talajfelhasználás, ezen belül fontos szempont a szállásnyújtó szektor és a vasút fejlesztése.

Az energiahatékonyság elérésére való törekvésben nehézséget jelent a hazai biomassza alkalmazása és a racionális energiateljesítmény.

5. táblázat: Hatékonysági kritériumok

Súlypontok	Mutatószámok	Félidei célértékek
Üzemi támogatások, új technológiák	Biztosított munkahelyek	450
	Újonnan teremtett munkahelyek	180
	Vállalatalapítások száma	90
Turizmus, szabadidő és életminőség	Újonnan létrehozott vállalkozások a turizmusban	8
	Újonnan teremtett minőségi ágyak száma (min. 3-szoros)	80
	Új technológiákat támogató projektek száma	4
Regionális program-megoldásokra vonatkozó projektek	Kooperációs projektek száma	4
	Esélyegyenlőségre pozitív hatással bíró projektek	16

Forrás: Regional Policy. Inforegio.

(http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas/austria/at33_en.htm)

6. táblázat: Igazgatási kritériumok Tirolban

Kritérium	Mutatószámok	Célok
A kísérő rendszer minősége	Azon súlyponti intézkedések száma, amelyek az előírt pénzügyi adatoknak megfelelnek	100%
Belső pénzügyi ellenőrzés minősége	A befejezett projektekre vonatkozó kiadások ellenőrzése és az előírásoknak megfelelték %-a	100%
Projektkiválasztás minősége	Megfelelő kiválasztási kritériumok	Nincs megfelelő mutató

Forrás: Regional Policy. Inforegio.

(http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas/austria/at33_en.htm)

Ipari fejlesztés – területek vonzóvá tétele – új technológiák

Az ipari beruházásfejlesztés célja támogatások nyújtása vállalatok alapításához és fejlődéséhez (mindenekelőtt a kkv-k), vállalatok áttelepítésének és újak alapításának projektjeihez.

Az intézkedés célja a magánvállalatok vállalatalapításba, illetve vállalatbővítésbe történő beruházásainak fejlesztése (elsősorban a kis- és kö-

zép vállalatok esetében), vállalatáttelepítés és -alapítás lényeges regionális-ökonómiai ösztönzéssel, struktúrajavító üzemi intézkedések a vállalatok helyzetének erősítéséhez (pl.: eljárásinnováció, termékfejlesztés, termelésátalakítások erőforrás és környezeti hatékonyság szempontjából, modernizációs beruházások, kapacitásnövelés), valamint egyéb intézkedések, amelyek a vállalati funkció kiépítését és erősítését támogatják.

A fejlesztés célja, hogy megteremtse az ösztönzőket a tiroli gazdaság erősítésére, konjunkturális és strukturális felélénkítésére, és a gazdasági struktúra megújítására. Kiemelt figyelmet fordítanak a kulcsfontosságú területek beruházásaira, különösen a munkahely-teremtés lehetőségeire. A növekvő globalizáció miatt feltétlenül szükséges az új dolgokhoz való igazodás erősítése (az új termelési technológiákra való átállás, a termékpaletta bővítése és megújítása), ezzel hosszú távon megtartható a nemzetközi versenyképesség.

Fontos tényező a termelékenység javítása, az exportkvóta növelése és a környezetorientált, erőforrás-kímélő termelési folyamat. Ezzel párhuzamosan alapvető feltétel a jól képzett munkaerő. A vállalat csak így tudja elérni a kitűzött projektcélokat.

Ez az intézkedés elsősorban a kisüzemek struktúrajavító beruházásait támogatja, valamint üzemek alapítását, bővítését, telepítését, átvételét, vállalati funkciók kiépítését, javítását. Az anyagi beruházások (a gyártás keretein belül például minőségi, értéknövelt termékek/szolgáltatások, új technológiák átvétele, energiatakarékosság fejlesztése, szűkös erőforrások takarékos használata, újrahaznosítás) mellett vannak nem anyagiak (például üzemek közötti és üzemeken belüli együttműködés, klaszterképzés) is.

Ezen intézkedés feladata a tiroli gazdaság erősítése, konjunkturális és strukturális felélénkítése a kisüzemek és egyéb szolgáltatások területén. A vállalati és finanszírozási struktúra javításán, az innovációs képesség növelésén, az újdonságok felé történő orientáción keresztül kell megújítani és erősíteni a gazdaságot. Az új és a már fennálló kis- és középvállalkozások dinamikájának növelésén keresztül lehet óvni és biztosítani a foglalkoztatottságot, valamint erősíteni és fenntartani a versenypozíciót.

Ezzel az intézkedéssel a fiatal vállalkozók cégalapítását, valamint olyan üzleti tevékenység folytatását támogatják, ahol a tevékenység megkezdése nem több mint három éve történt, és a mindenkor regionális/lokális telephelyet használta a piaci rés kitöltéséhez.

Cél a vállalat alapítások támogatása, és ezzel az új munkahelyek védelme, a tiroli gazdaság, illetve a regionális gazdasági struktúra teljesítmé-

nyének és versenyképességének növelése. A támogatásokkal az elmaradott területeket igyekeznek felzárkóztatni a többi térség színvonalára.

Eme intézkedés keretei között a vállalatok környezetbarát termelésre való átállását támogatják, ami a takarékosabb erőforrás-felhasználást, a termelési folyamatban keletkező szennyvíz emissziójának csökkentését vagy elkerülését, a hulladék gyűjtését és újrahasznosítását, a levegőszennyezés és a zajártalmak elhárítását, illetve ezek csökkentését foglalja magában. Azok az intézkedések támogathatók, amelyek csökkentik a klímaváltozást okozó szennyező anyagok, különösen a fosszilis energiahordozókból származó szén-dioxid környezetterhelő hatását azáltal, hogy környezetkímélőbb energiahordozókat használnak fel.

Ezek az intézkedések fenntartható regionális fejlődést kívánnak elérni, azáltal, hogy közép- és hosszú távon az életminőség és a környezet minőségének biztosítását és javítását célozzák meg. A regionális igényeket a régiógazdasági környezeti és energiaprojektekkel összehangolva támogatják. Különösen a megújuló energiahordozókat tekintve alkalmazhatónak az Európai Bizottság Fehér könyve, valamint a kiotói vállalások teljesítése tükrében. A környezet- vagy energiaprojektek döntő gazdasági jelentősége, hogy a fejlődés és az új technológiák bevezetése verseny- és know-how-előnyöket jelent a vállalat számára, illetve a régió is pozitív foglalkoztatottsági eredményeket érhet el.

Ez az intézkedés azokat a beruházásokat valósítja meg, amelyeknek feladata, hogy az üzemek megnyitására legalkalmasabb ipartelep helyeket találják meg. Az üzemek és ipartelepek megnyitásának a környékkel és a környezettel összeegyeztethetőnek kell lennie. Ugyanakkor el kell ismernie a regionális megoldások jövőbeni elsőbbségét.

Ez az intézkedés olyan infrastruktúra-projektekre céloz meg, amelyek élénkítik az ipari és az üzemi innovációt. Az infrastruktúra-projekteknek ez a fajtája ún. „élénkítő központokat” ölel fel (technológia[transzfer]-alapító és innovációs központok), amelyek jelentősen hozzájárulnak a vállalat alapításokhoz és -telepítésekhez a technológiai igényes iparágakban. Egy, a célnak megfelelő fejlesztés tekintetében olyan szükséges intézkedéseket segít elő, amelyek a rendelkezésre álló erőforrások kihasználásának javítását, illetve optimalizálását célozzák meg.

Az intézkedés a regionális és a helyi infrastruktúra javítását, illetve a regionális innováció hordozóinak és a technológia-transzfereknek a megerősítését célozza meg. A vállalat alapítás, az üzemáthelyezés, termékfejlesztés, a termelési folyamatok modernizációja innovációt serkentő infrast-

ruktúrájának és a továbbfejlődés lehetőségének kiépítése végül lehetővé teszi a strukturális megújulást, illetve az ágazati struktúra javítását Tirolban, ami jelentős pozitív hatással van a mindenkori régiókra.

Kis- és középvállalatok kutatási és fejlesztési, valamint innovációs projektjeit támogatja, amennyiben a mindenkori előállítási terv újabb vagy lényegesen jobb termékekhez, termelési eljárásokhoz, illetve szolgáltatásokhoz vezet. Az EU versenyjoga értelmében csak akkor támogatják a nagyvállalatok K+F projektjeit, ha a projekt az indítványozó vállalat számára különösen jelentős.

Ezzel az intézkedéssel szeretnék a vállalatok technikai know-how-ját és az innovációs teljesítőképességét növelni azáltal, hogy

- védik a regionálisan gazdálkodó vállalatok kutatás-fejlesztési terveit, különösen a kis- és középvállalatokét;
- elősegítik új technológiák alkalmazását a vállalatokban;
- támogatják a kis- és középvállalatok részvételét az EU technológiai programjaiban;
- az alacsonyabb befektetési kedvvel bíró ágazatokban befolyásolják a kutatás-fejlesztési tevékenységet.

Ezek a projektek nagy ösztönzést adnak a munkaerőpiacnak is.

Ezen akció keretei között intézkedéseket foganatosítanak a versenygazdaság kis- és középvállalatai számára nyújtott tanácsadás fejlesztésére. A tanácsadási szolgáltatás a technológiára, a vállalati stratégia tervezésére, vállalkozásbiztosításra, a piaci stratégia módosítására, a terjesztési formákra, a vállalati együttműködésre, valamint vállalatalapítással összefüggő és újonnan alakult vállalatokkal kapcsolatos tanácsadásra vonatkozik. Az intézkedések célja, hogy megkönnyítse a kis- és középvállalatok számára a vállalatalapítást és -fejlesztést, versenyképességük növelését, és új vállalkozások alapítását.

Turizmus, szabadidő, életminőség

Közepes és nagyobb méretű projektek a turizmus és a szabadidő-gazdaság beruházásainak támogatására

Ez az intézkedés a turisztikai vállalatok teljesítményét javító kisebb beruházásokat támogatja annak érdekében, hogy jelentős minőségjavulást, illetve a kínálatban bekövetkező minőségi javulást érjenek el. Ez magában foglalja az innovációs beruházásokat, a modernizációt, a racionalizációt, a vállalatméret optimalizációját, minőségi javulást a szállásadási és az élel-

mezési, kempingezési szolgáltatások területén. Kiemelten támogatják új technológiák átvételét és fejlesztését.

Cél a támogatott turisztikai és szabadidős szolgáltatók vállalati és pénzügyi szerkezetének javítása, annak érdekében, hogy versenyképességüket megtartsák, illetve javítsák. A meglévő és újonnan alakított kis- és középvállalatok lendületét, fejlődési készségét és a sajáttőke-struktúráját, illetve vállalati struktúráját kellene megerősíteni, illetve növelni. Ezzel lehetne a szektor foglalkoztatottsági állapotát biztosítani. Cél továbbá hasonló vállalatok alapításának kezdeményezése.

Kis projektek a turizmus és a szabadidő-gazdaság beruházásainak támogatására

Ezzel az intézkedéssel a fiatal vállalkozók vállalat alapítását és a kisvállalatok magánvállalati kezdeményezéseit támogatják a turizmusban. Ezeknél a versenytevékenység megkezdése óta nem több mint három év telt el, és a mindenkori regionális/lokális székhelyüket használják a piaci rés kitöltéséhez.

Új vállalatok teremtését és támogatását szorgalmazzák a turizmus területén, ezzel új munkahelyeket teremtenének, növelnék a tiroli gazdaság, illetve a regionális gazdasági szerkezet turisztikai ágának teljesítményét és versenyképességét.

Fiatal vállalkozók belső támogatása a turizmusban

Ezzel az intézkedéssel a fiatal munkavállalók vállalat alapítását támogatják a kisvállalkozásokra vonatkozóan a turizmusban, feltéve, hogy a tevékenységet három éven belül indították, és a mindenkori regionális/lokális telephelyüket használják a piaci rés kitöltéséhez.

Cél a vállalat alapítások támogatásának ösztönzése, ezzel együtt munkahelyek teremtése, a tiroli gazdaság, illetve a regionális gazdasági struktúra turisztikai ága teljesítményének, illetve versenyképességének erősítése.

Nem bevételorientált turisztikai infrastruktúra fel- és kiépítése

Támogatott területek a turisztikai szempontból használható szabadidő-, sport- és szórakoztatóberendezések, kerékpárutak, túra- és hegyi utak, a különböző tavak, parkok, és egyéb pályázatok a szórakoztató térelemekre, mint például a játszóterek, tanösvények, sípályák stb.

A cél a szórakozási lehetőségek kínálatának megújítása és bővítése a turizmus támogatásához.

Szoftverfejlesztés a turizmusban (új információs és kommunikációs technológiák alkalmazásának ösztönzése)

Cél a tiroli turizmus minőségének javítása. Támogatott területek: a turisztikai képzés javítása, hatékony információs és árusítási struktúra kiépítése, és újabb információs és kommunikációs technológiák bevezetése. További feladat az újabb stratégiai, turisztikai koncepciók átültetése, valamint a helyi és regionális marketing élénkítése, ami az innováció magas fokát mutatja, és nagy jelentősége van – nem csak helyi szinten. Továbbá támogatott a turisztikai szövetségek fúziója.

A kultúra kemény és puha infrastruktúrájának fejlesztése

Ezen intézkedés keretei között a művészeti projekteket támogatják, amennyiben azok különös jelentőséggel bírnak a turizmusra, illetve a honi népességre vonatkozóan is. Ezáltal a szóban forgó területeken nagymértékben ösztönzik a gazdaság fejlődését, emelik az életminőséget a régióban, és javítják a kulturális állapotokat.

A regionális és turisztikai jelentőségű környezeti infrastruktúra fenntartása

A szükséges szennyvízkezelési intézkedéseket támogatják a nehéz anyagi helyzetben lévő, a turizmustól függő területeken. Ezeknek a terveknek fenntartható regionális és turisztikai jelentőséggel kell bírniuk.

A cél a szennyvízkezelés társfinanszírozásán túl az, hogy a közösségeket megerősítsék abban, hogy ezek az intézkedések jelentik a fejlődési esélyt a régióban, mindenekelőtt a turisztikai szempontokat figyelembe véve. Ezzel kívánnak további lökést adni a szükséges intézkedésekhez.

Óvintézkedések a természeti katasztrófák ellen

A „generális projektek” keretei között azokat a regionális, illetve turisztikai szempontból jelentős intézkedéseket öleli fel, amelyek árvizekre és/vagy lavinákra vonatkoznak, az árvizek és/vagy lavinák okozta fenyegetés csökkentésével.

Ezek az intézkedések szoros kapcsolatban állnak a turizmus céljaival. A turizmus célja, hogy az átmeneti területeken jelentős gazdasági és jövedelemnövekedést érjen el az odaválós népesség számára. A gazdaság sikeres fejlődése alapvetően az adott terület földrajzi helyzetével, különösen a természeti erővel, illetve a természeti katasztrófákkal van összefüggésben. A preventív intézkedések ezeken a területeken nagy anyagi terhet jelentenek a lakosságnak, ezeket szeretné enyhíteni az EU a társfinanszírozással.

Innovatív kezdeményezések a regionális problémák és a környezethez való alkalmazkodás megoldására

Integrált intézkedések a sajátos regionális fejlesztéshez³

Ez az intézkedés minden nem ipari beruházást szorgalmaz, ami az egyedülálló regionális fejlődésnek jelentős ösztönzést ad. Elsősorban innovációs és kooperációs támogatásokat adnak. Különös figyelmet fordítanak a szektorokat átfogó hálózatok és kooperációk kiépítésére a különböző egyesületek és célszövetségek között, valamint olyan regionális jelentőségű projektkezdeményezésre, amely innovatív hozzájárulást jelent az esélyegyenlőség javításához, a programspecifikus környezeti célokhoz és a foglalkoztatottsági helyzet javításához. Az esélyegyenlőség javítása érdekében valamiféle innovatív, szükségletorientált kezdeményezéseket terveznek a (gyermek)gondozási szolgáltatások optimalizálásához és továbbfejlesztéséhez. Eme intézkedések a tartományi kormányzat által történő társfinanszírozása meghatározott indulási segélyek formájában történik, úgyhogy ezek az intézkedések a megadott határidőre a mindenkori régiók anyagi felelősségvállalása, a közösség felelőssége mellett mennek végbe.

Az intézkedés elsődleges célja: új és innovatív utakat keresni a regionális fejlődésnek. Ezek az intézkedések megteremtik a fejlődés szükséges alapjait, különösen a foglalkoztatottsági helyzet, valamint a női munkaerőre vonatkozó állapotok javítását, a regionális gazdasági erő és versenyképesség növelését. A regionális ösztönzők különösen az új információs és kommunikációs technológiák használatán keresztül növelhetők. Ezen túlmenően cél még a környezettudatosság növelése. További fontos célkitűzés a hatékonyságnövelés a regionális intézmények és a struktúrák területén.

Környezettudatos energiefelhasználás kialakítása

Az intézkedés alternatív megújuló energiahordozók használatát szorgalmazza, valamint a biomasszaalapra épülő erő-hő-kapcsolatok, továbbá a saját forrásokon alapuló elektromos áram termelését. Alapvető energia- és környezeti tervezetet és tanulmányokat is támogat, amelyek a program stratégiai célkitűzéseivel összhangban állnak, és regionális jelentőségűek.

Az energiefelhasználásra vonatkozó környezeti tervek célja, hogy Tirol számára biztosítsák a hosszú távú energiefelhasználás lehetőségét, a kőolajtermékek helyettesítésén és a károsanyag-kibocsátás csökkentésén ke-

³ Einheitliches Programmplanungsdokument Tirol nach ZIEL2 im Rahmen der ländlichen Gebiete mit rückläufiger Entwicklung gemäß VERORDNUNG (EG) Nr. 1260/1999 des Rates vom 21.06. 1999 zur 3. EU-Strukturfondsperiode 2000–2006.

resztül. Ezekkel az intézkedésekkel a természet- és környezetvédelem területén szeretnének eredményeket elérni, valamint a megújuló erőforrások használatát népszerűsíteni.

2.3.2. Felső-Ausztria

Felső-Ausztriát sokan Ausztria kicsinyített másának nevezik. Itt kicsiben megtalálható mindaz, ami az ország sokszínűségét adja: az Alpok jégtakaróval borított csúcsai délen, a tiszta vizű hegyi tavak, a termékeny Elő-Alpok, a települési és gazdasági agglomeráció a tartományi székhely, Linz körül, és az erdőkben gazdag középhegység délen. A domborzat függvényében az ember ezt a vidéket is a saját szolgálatába állította: a kis- és középüzemek adják mindenütt a gazdaság gerincét, míg a fémgyártás nagyüzemei régióként képeznek súlypontot. Fontos gazdasági tényező az idegenforgalom és a mezőgazdaság is. A gazdaság vívmányaival párhuzamosan Felső-Ausztria felbecsülhetetlen számú kulturális értéket alkotott, melyek bizonyítékait az érdeklődő mindenütt fellelheti, legyen az a világi és az egyházi építészetben, a képzőművészetben, a zenében és irodalomban, a néprajzban és népművészetben, vagy éppen a tudományokban.

Felső-Ausztria területe 11 980 km², lakosainak száma 1,3 millió, akik túlnyomórészt a bajor nyelvjáráshoz tartozó nyelvet beszélik. Ezen tulajdonságaival a negyedik legnagyobb területű és harmadik legnépesebb tartomány Ausztriában. Északon Németország és Csehország határolja, míg az országon belül Alsó-Ausztria, Steiermark és Salzburg tartományok.

Felső-Ausztriát tradicionálisan 4 részre osztották: Hausruckviertel, Innviertel, Mühlviertel és Traunviertel. Ma a Linz, Eferding, Wels, Steyr és Enns városok által körülölelt területet Zentralraumnak, vagyis központi területnek nevezik. A történelmi felosztástól eltérően ma 5 fő területet különböztetünk meg: Mühlviertel, Innviertel-Hausruck, Salzkammergut, Steyr-Kirchdorf, Vöcklabruck.

A mai kormányzati felosztás szerint Felső-Ausztria 3 központi városra (Linz, Steyr, Wels) és 15 körzetre (Braunau am Inn, Eferding, Freistadt, Gmunden, Grieskirchen, Kirchdorf an der Krems, Linz-Land, Perg, Ried im Innkreis, Rohrbach, Schärding, Steyr-Land, Urfahr-Umgebung, Vöcklabruck, Wels-Land) tagolódik.

Felső-Ausztria 2000–2006 közötti fejlesztési programja a strukturális problémákkal küzdő területek gazdasági és társadalmi átrendezését segíti elő. A támogatások elsősorban a vidéki területekre irányulnak, ezek Felső-

Ausztriában az alábbi NUTS III régiók: Mühlviertel, Steyr-Kirchdorf, Innviertel és a Traunviertel egy része.

Az Európai Unió aktívan vett részt a felső-ausztriai tartományok fejlesztésében. Finanszírozta ezen régiók 2. célkitűzés programját a 2000–2006-os időszakban. A program összköltsége 719 millió eurót tett ki, amihez 122 millió euróval járult hozzá az Európai Regionális Fejlesztési Alap.

7. táblázat: Felső-Ausztria legfontosabb gazdasági és társadalmi adatai

Felső-Ausztria	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Népesség (1000 fő)	1 383	1 387	1 393	1 399	1 404	1 407
Népsűrűség (fő/km ²)	117,7	118,1	118,6	119,1	118,3	118,6
Foglalkoztatási ráta (%)	70,7	71,7	69,9	70,5	72,6	74,1
Munkanélküliségi ráta (%)	3,1	3,3	3,7	4,0	3,2	3,2
Regionális GDP/fő (PPS EU27 = 100%)	121	122	122	121	121	120
Regionális GDP (M EUR)	35 761	36 568	38 118	40 413	42 303	44 749
Rendelkezésre álló jövedelem (EUR/fő)	15 008	15 523	16 281	17 261	18 267	18 949

Forrás: Eurostat (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/region_cities/regional_statistics/data/main_tables)

Központi kérdések és súlypontok

Infrastruktúra a vállalatok számára

Ez a súlypont a vállalatok infrastruktúrájának javítását célozza. Olyan intézkedéseket finanszíroz, amelyek szolgáltatási központok létesítését és felszerelését szolgálják. Itt a vállalatok kutatásokat folytathatnak, szemináriumokat, továbbképzéseket tarthatnak, és új technológiákhoz juthatnak hozzá. Ehhez hozzátartozik a vállalatok közötti együttműködési és kapcsolati háló, valamint az idegenforgalmi beruházás.

A gazdaság fejlesztésére nyújtott támogatások

Ennek keretében azokat az intézkedéseket finanszírozzák, melyek dinamizálják a helyi gazdasági életet. Ehhez hozzátartoznak az innovatív projekteknek és az újonnan létrehozott vállalkozások nyújtott támogatások, amelyek rendelkezésre bocsátják a vállalatok és azok cégépületeinek szerkezeti javítására szolgáló eszközöket is. A súlypont ezen kívül a vállalatok gazdasági aktivitásának kibővítésére helyeződik.

Fenntartható regionális gazdasági fejlődés

Ezen pont feladata a tartós gazdasági fejlődés biztosítása. Ezzel lehet a régió általános életszínvonalát megemelni. Magában foglalja az energiával, a környezettel, a kulturális infrastruktúrával és városfejlesztéssel kapcsolatos projektek támogatását.

Technikai segítségnyújtás

Ez a súlypont a menedzsment, a megvalósítás, az ellenőrzés és a programok összes aspektusával kapcsolatos kiértékelés támogatására vonatkozó intézkedés.

8. táblázat: Felső-Ausztria fejlesztési programjának prioritásai

Központi kérdések	EG-részesedés	Egyéb forrás	Összes költség
1. Infrastruktúra kiépítése és minőségi továbbfejlesztése	37 509 400	67 965 514	118 084 917
2. A vállalatok, ipar, szolgáltatás és turizmus mennyiségi és minőségi továbbfejlesztése	70 402 600	118 575 770	526 723 624
3. Fenntartható regionális gazdasági fejlődés	16 509 000	32 956 699	72 950 196
4. Technikai segítségnyújtás	2 743 000	5 486 000	5 486 000
Összes kiadás	127 164 000	224 983 983	723 244 737

Forrás: Operative 2 programme for Upper Austria

(http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/details.cfm?gv_PAY=AT&gv_reg=675&gv_PGM=77&LAN=7&gv_PER=1&gv_defL=7)

Támogatási területek leírása

A 2. Célkitűzés régiók lakossága 302 005 fő. Annak ellenére, hogy Felső-Ausztria az ország dinamikus tartományai közé tartozik, nagy egyensúlytalanságok vannak a régióon belül. A GDP/fő a közösségi átlag 103%-a, és ezzel Ausztrián belül az 5. helyen áll. A regionális gazdaságban az ipar továbbra is fontos szerepet játszik, miközben a szolgáltatási szektor háttérbe szorul. A munkaerő nagy része a mezőgazdaságban tevékenykedik. Az utóbbi években az újonnan létrehozott vállalkozások és a technológiai transferek fejlődésén keresztül lefektették az alapot a jövő strukturális változtatásokhoz. Felső-Ausztriában alacsony a munkanélküliség, 3,2%. Egyébként a Csehországgal határos régiókban lényegében magasabb. Ezek a területek tradicionális idegenforgalmi régiók és régi iparterületek.

Felelős szervek

A Felső-ausztriai Tartományi Kormányhivatalt irányító hatóságként jelölték ki, mely a programok teljes koordinálásáért felelős.

Az Osztrák Területfejlesztési Konferencia (ÖROK) az 1-es és a 2-es célkitűzés titkári hivatalaként funkcionál.

A Kísérőbizottság az illetékes tartományi minisztériumok és a végrehajtásért felelős intézmények tagjaiból áll. Ide tartoznak még a társadalmi partnerek, az esélyegyenlőségért és a fenntartható fejlődésért felelős intézmények képviselői. A Pénzügyminisztérium és az egyes alapok koordinációjának illetékes részlegei látják el teljes felelősséggel a pénzügyi kontrollt.

INTERREG III

Az ERFA közösségi kezdeményezése, mely az EU régióinak együttműködését célozza a 2000–2006-os időszakban.

Az INTERREG III ezen fázisának célja a kiterjedt térbeni fejlődés és a határon túlnyúló, transznacionális és interregionális együttműködés támogatása alapján az EU-n belüli gazdasági és társadalmi összetartás erősítése volt.

Felső-Ausztria északon Németországgal és Csehországgal határos, így e két országgal hozhatott létre határ menti kooperációt az INTERREG III keretében.

Csehország*Kooperációs térség*

Az osztrák–cseh INTERREG IIIA terület részei: Weinviertel, Mühlviertel, Bécs és a bécsi Umwald Nord régiókat. Felső-Ausztria Mühlviertel révén érintett ebben a határ menti együttműködésben.

Programcélok

A befejeződött programperiódusban a határon átnyúló kapcsolatok fejlesztése és az első közös projektek álltak a határt átlépő tevékenységek előtérben. A általános cél, hogy az osztrák–cseh határ menti területeket egy közös, a jövőben életképes gazdasági térré és élettérré fejlesszék tovább, az európai környezetben növeljék a határ menti területek versenyképességét, valamint fenntarthatóan javítsák az emberek életkörülményeit.

Ehhez a következő stratégiai célok szolgálnak alapul:

- a gazdasági és társadalmi keretfeltételek kiegyenlítődése, és a kialakult problémák megoldása a határterületek perifériális településeinek bevonásával, amellyel egy integrált regionális gazdasági térséget hoznak létre;

- erősíteni az emberek, szervezetek, intézmények határon átnyúló kapcsolatait minden strukturális területen.

Csehország 2004. májusi csatlakozásával megnyílt a lehetőség közösen finanszírozott projektek elindítására. Ezeket a projektpartnerek közösen fejlesztették, és lehetőleg rövid időn belül a határ mindkét oldalára áthelyezték. Úgynevezett tükörprojektek fejlesztésére is volt lehetőség, melyek a partnerországban már folyó tevékenységek kiegészítői. A projekteknek, akkor is, ha csak egy oldalról voltak finanszírozottak, meg kellett célozniuk egy kimutatható, határon túlra is átterjedő hatást.

Prioritások és intézkedések

A programban 6 prioritás szerepelt összesen 15 intézkedéssel, melyek közül 13 hozzá volt rendelve egyes prioritásokhoz. A központi kérdések közül a technikai segítség minden prioritáshoz kiegészítésként, pluszként tartozott hozzá. Regionális, nemzeti és EU-s forrásokból összesen 69,233 millió euró állt rendelkezésre az átalakításhoz.

Felelős szervek

A programhoz kapcsolódó teljes felelősség a Kormányhivatal – az Osztrák Tartományi Kancellária-hivatal –, a Cseh Köztársaság Nemzeti Hatósága, a Regionális Fejlesztésért Felelős Minisztérium és az EU-programok illetékes részlege között oszlik meg.

A program projektszintekre lebontott operatív lebonyolítását az osztrák oldalon a Kormányhivatal Alsó-Ausztria, Bécs és Felső-Ausztria szerveire bízta.

Az EU-források hozzájárulásának mértéke

Az ERFA-forrásokból származó juttatás a támogatható összköltségnek Ausztriában maximum 50%-át, Csehországban maximum 75%-át teheti ki. A fennmaradó költség finanszírozását nemzeti forrásokból (szövetségi, országos, területi, magánforrásokból) kellett előteremteni.

Németország

Az új programok céljai és stratégiái

Az INTERREG IIIA programmal az eddigi tapasztalatokra építve kell elmélyíteni a kooperációt és megtalálni az együttműködés új kezdeményezéseit.

Célok

- A határ mentén meglévő fizikai, jogi akadályok leépítése;
- a lakosság számára a határ menti területek vonzerejének javítása életkörülmény és munkavállalás szempontjából, valamint az életminőség emelése érdekében;

- egy határon átnyúló gazdasági terület fejlesztése és a kereseti lehetőségek biztosítása minden társadalmi csoportban és minden részterületen;
- határon átnyúló együttműködések felerősítése.

Stratégia

- Fenntartható regionális és területfejlesztés a gazdasági potenciál, valamint az egyes területek eltartó képességének figyelembevételével;
- a meglévő gazdasági potenciálok összehangolása és fejlesztése, valamint egy határon átnyúló munkaerőpiac létrehozása;
- a közös kooperációs és kommunikációs struktúra kiépítése, illetve fejlesztése, főként kormányzati, gazdasági és társadalmi részvétellel, valamint helyi, illetve regionális kezdeményezésekkel.

A stratégia alapjai

- A régiók versenyképességének erősítése a KMU támogatásain keresztül az innováció és technológia, infrastrukturális intézkedések segítségével, úgymint ösztönző centrumok létrehozása, az információs technológia kiépítése és az ehhez való hozzájárás megkönnyítése, a képzés, szakképzés területén való változtatásokkal;
- a fenntarthatóság elveit követő fejlesztések, így az érzékeny alpoki terület természeti erőforrásainak megfontolt felhasználása, az energia- és szállítási technológiák környezetkímélő hasznosítása;
- erősíteni a nők részvételét a gazdasági és társadalmi életben az egyenrangú bánásmód európai és nemzeti politikája szerint.

Kooperációs terület

Felső-Ausztriával:

- Mühlviertel,
- Innviertel,
- Traunviertel,
- Linz–Wels.

LEADER+

A LEADER+ az Európai Unió és tagországok által finanszírozott közösségi kezdeményezés a vidék részére, a 2000–2006-os időszakban, amely támogatja a mezőgazdaság, a falusi turizmus, a vidéki ipar, a népi kultúra, a falufejlesztés, a női munkavállalás és a közösség fejlesztés területén létrejövő innovatív projekteket, valamint az ezen területek közötti összhang megvalósítását.

A LEADER programba történő felvételtől a az Európai Unió vidékfejlesztési politikáért felelős főigazgatója és az országos LEADER szövet-

ség/központ dönt. Minden ország illetékes hivatala ellenőrzi a programok összhangját, a támogatási feltételek teljesítését, és megállapítja a támogatás nagyságát.

Célok

- A regionális identitás erősítése, a regionális öntudat kialakítása;
- a régió teljesítő- és innovációs képességének fejlesztése;
- a lakosság jövedelmének biztosításához való hozzájárulás;
- a LEADER régiók regionális egységbe való integrálása a nemzeti és a nemzetközi kooperációk által.

Ausztriában 11 régió pályázott sikeresen LEADER+ területként. Összesen 158 község tartozik a LEADER régiókhoz. Minden ilyen régióban alapítottak egy helyi akciócsoportot (LAG), és egy professzionális LEADER-menedzsmentet. A program keretein belül a támogatási lehetőségek ezekre a területekre korlátozódnak.

A felső-ausztriai régiók közül Mühlviertel Sterngartl tartozik a LEADER régiók közé.

Regionális Foglalkoztatási és Képzési Paktum

Fő és szerződéses partnerek

Tartományi Kormány, Közfoglalkoztatási Szolgálat, Gazdasági Kamara, Munkaügyi Kamara, Szakszervezetek Ausztriai Szövetsége, Osztrák Ipar-szövetség, Tartományi Iskolatábla, Gender Mainstreaming szakértő.

A partnerség leírása

A paktum esetében 1999-től minden évben új finanszírozási programot határoznak meg, míg az egyéb döntéseket folyamatosan hozzák. A TFP-ért felelős testületek az „Aktív Munkaerő-piaci Politikai Fórum”, valamint a paktumkoordináció. A finanszírozási program végrehajtását öt régióban támogatják.

Célkitűzések

A Nemzeti Foglalkoztatási Akciótervvel összhangban a legfontosabb célkitűzések az álláskeresők elhelyezkedési esélyeinek javítása, a vállalkozó szellem erősítése, a strukturális változásokhoz való alkalmazkodóképesség elősegítése, valamint az egyenlő esélyek megteremtése.

Tevékenységi területek és célcsoportok

Gyakornoki állást kereső, tanulási és/vagy más rendellenességgel élő vagy szociális problémákkal küzdő fiatalok számára különféle intézkedések végrehajtása, nonprofit foglalkoztatási projektek, szociogazdasági vállalat-

kozások, vállalkozásindító tanácsadás, képzési és tanácsadási projektek. A célcsoportok közé tartoznak a fiatalok, tartósan munkanélküliek, fogyatékkal élők, munka nélküli, valamint az újra munkába állni készülő nők, vállalkozók, cégek és azok alkalmazottai.

Tevékenységek és eredmények 2004-ben

A foglalkoztatás javítása a téli időszakban, nők átképzése, vállalkozásindítás, tanácsadási és képzési szolgáltatások fiatalok részére (45%-os növekedés az előző évhez képest). Ezen kívül a „Kiegészítő Paktum a Fiatal Felnőttek Részére” véglegesítése is befejeződött.

2005-ös tevékenységek

Az új kezdeményezések egyike egy szociogazdasági vállalkozás olyan idős emberek részére, akik képesek a nyugdíjkorhatárig folyamatosan munkában maradni. Szakmai továbbképzések keretében 225-en fejezik be tanulóiidejüket. A munkaügyi alapok folyamatosan bővülnek.

Finanszírozás

A több mint 100 millió EUR költségvetésből a paktum több mint 55 ezer személyt segít.

A paktum „hozzáadott értéke”

Az „Aktív Munkaerő-piaci Politikai Fórumon” keresztül zajló folyamatos koordinációnak köszönhetően a paktum gyorsan reagál a munkaerőpiac változásaira.

A paktum továbbfejlesztése

A paktum számos beavatkozási eszközével jelentősen hozzájárul a kedvezőbb munkaerő-piaci helyzet kialakításához Felső-Ausztriában. Az öt regionális foglalkoztatási menedzser segítségével a folyamatosan csökkenő költségvetés mellett azonban még nagyobb erőfeszítéseket kell tenni a támogatások jelenlegi színvonalának fenntartásához. Ennek érdekében az elérhető források még precízebb, még körültekintőbb felhasználására lesz szükség, hogy a kívánt munkaerő-piaci hatásokat elérjék.

Célkitűzés-támogatás

A regionális foglalkoztatási menedzserek tanácsadási, projekttervezési, valamint a paktummal kapcsolatos (EQUAL projektek végrehajtása) munkáját a 3. célkitűzés programból támogatják.

RIO: Felső-ausztriai Regionális Fejlesztési Rendszer

A RIO egy kétéves program, amelyet az Európai Regionális Fejlesztési Alap kofinanszíroz.

A 2004–2005-ös évben Felső-Ausztria megpróbálta konkrét intézkedésekkel növelni gazdaságának versenyképességét, és ennek alapján a teljes tartományt innovatív impulzusokon keresztül 5 irányban továbbfejleszteni. Ezekben a régió minden vállalata részt tudott venni.

Célok

- Erősíteni a nők és a fiatalok innovációs tudatosságát és technikai érdeklődését;
- javítani a felső-ausztriai vállalatok versenyképességét az emberi erőforrások, a kutatás/technológia/innováció, logisztika, dizájn és média területén;
- átalakítani a regionális gazdasági fejlesztési koncepciót úgy, hogy az életszínvonalat és a jólétet a régió minden területén biztosítsa;
- erősíteni és minőségileg továbbfejlesztani Felső-Ausztria pozícióját az európai top régiók között a „regional networking” területén.

Projektvolumen

A teljes projektvolumen 6 millió eurót tesz ki, amiből 3 millió az EU-tól, 1,3 millió Felső-Ausztriától, és 1,7 millió magáneszközökből származik.

Eredmény és kitekintés

Összesen 63 innovatív kísérleti projektet nyújtottak be, amiből 38-at a Kormányzati Bizottság jóváhagyott támogatásra. Összességében 131 partner működött együtt a projektekben.

A hálózat által pótlólagosan gyárlátogatásokat, szakértőkkel való találkozásokat rendeztek.

Ebben a formában 2005-ben 25 rendezvényen közel 600 résztvevő informálódott a legújabb trendekről és fejlesztésekről.

2.3.3. Karintia

Karintia régió Dél-Ausztriában, a szlovén és olasz határ mellett fekszik. Lakosságának száma 560 605 fő, székhelyén, Klagenfurtban 93 478-en élnek. A régió többi városa közül kiemelkedik Wolfsberg (25 316 lakos) és Villach (58 949 lakos). A Drau melletti Spittalban 15 926-an, Feldkirchen-

ben 14 343-an, St. Veitben a Glan mentén 12 866-an élnek.⁴ A régióban jelentősebb város még Völkermarkt a 11 387 lakosával és Hermagor, ahol 7139 lakos él.

Hegyvidéki terület: a régió több mint fele a tengerszinttől számított 1000 m fölött fekszik. Az ausztriai átlaghoz képest viszonylag alacsony a terület egy főre jutó GDP-je (azonban jobban növekszik az osztrák átlagnál, 2005-ben 2,3%-kal, 2006-ban 2,6%-kal haladta meg), köszönhetően a magas szezonális munkanélküliségnek. A GDP több mint felét a szolgáltatási szektor állítja elő (65%), ezt követi a kisipar (32,5%), mezőgazdaság és erdőszet (2,5%)⁵. A lakosság 8,1%-a a mezőgazdaság területén dolgozik. A régióban hiány mutatkozik műszaki képzési helyekből, ezzel a problémával azonban az Objective 2 Program nem foglalkozik.

Karintia fejlődése számára meghatározó tényezőt jelentett periferiális helyzete, mind az európai centrumhoz, mind az ausztriai centrumokhoz képest. Iparágai nagyrészt erősen nyersanyagfüggők. Helyzetét szintén kedvezőtlenül érinti, hogy nem rendelkezik saját nagyvárosi centrummal, így az ezzel kapcsolatos bő munkakínálattal és a kapcsolódó kedvező agglomerációs hatásokkal sem.

Az infrastruktúra nagyléptékű – főként a magasabb rendű útvonalakra kiterjedő – fejlesztése és az Európai Unió keleti bővítése a régió helyzetének jelentős javulását eredményezte. Azonban a vasútvonal-hálózat tekintetében továbbra is tapasztalhatók hiányosságok: az ágazat nagymértékű hiánnyal küszködik, és a Szlovéniával való kapcsolódás sem elégséges szintű. A Klagenfurttól kiinduló – Karintiába érkező – légi útvonal létesítésével jelentős javulás érhető el.

Karintia az Ausztriai Statisztikai Hivatal adatai alapján a teljes ausztriai bruttó nemzeti jövedelemnek mintegy 6 százalékát állítja elő. Ezzel a régió – egy lakosra vetítve – az ország átlagának 83 százalékát éri el (EU-átlag 86%-a).

⁴ Az adatok 2009-re vonatkoznak. A hivatkozott forrás: Kärnten in Zahlen. (http://www.ktn.gv.at/39865_DE-LAND_UND_POLITIK-Zahlen_Fakten.htm)

⁵ Az adatok 2000-re vonatkoznak. A hivatkozott link: Wirtschaftsbericht 2006. (http://www.ktn.gv.at/34282_DE-WIRTSCHAFTSBERICHTE-Wirtschaftsbericht_2006)

9. táblázat: Karintia legfontosabb gazdasági és társadalmi adatai

Karintia	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Népesség (1000 fő)	561	559	560	560	560	561
Népsűrűség (fő/km ²)	59,9	59,7	59,7	59,8	59,0	59,1
Foglalkoztatási ráta (%)	66,6	65,4	65,4	66,5	66,7	68,6
Munkanélküliségi ráta (%)	2,7	3,4	4,6	4,8	4,4	3,9
Regionális GDP/fő (PPS EU27 = 100%)	105	105	107	105	106	105
Regionális GDP (M EUR)	12 575	12 741	13 398	13 975	14 778	15 561
Rendelkezésre álló jövedelem (EUR/fő)	14 394	14 954	15 521	16 523	17 420	18 128

Forrás: Eurostat (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/region_cities/regional_statistics/data/main_tables)

A jelek szerint Karintia lassan maga mögött hagyja a strukturális hátrányából adódó nehézségeket. A tradicionális ágazatokban (mint textilipar, bőr-, ruházati ipar, acélipar, mezőgazdaság) azonban a régió még mindig rosszul teljesít. Ezt azonban kompenzálja a nagyobb humántőke-igénnyel és technologiaigénnyel rendelkező iparágak fejlődése (gyógyszeripar, elektronika, gép- és járműgyártás). Ez érvényes a szolgáltatási szektorra is. Az új szektorok fejlődési dinamikája azonban még nem elegendő ahhoz, hogy Karintia fejlődése elérje az országos átlagot. A régió hozzáadott értéke 1998 és 2002 közt nem érte el Ausztria átlagát.

Foglalkoztatás és munkaerőpiac

A munkaerőpiacon pozitív trendek figyelhetők meg. A foglalkoztatás 1995 és 2004 közti növekedésének átlaga elérte a 0,3%-ot (Ausztriában ez 0,4%). Az utóbbi években azonban sikerült a foglalkoztatás növekedési rátáját az országos átlaghoz közelíteni, 2004-ben pedig túl is lépni: a régió 1,1%-ot ért el, szemben az országos 0,7%-kal.

Karintiában – többek között a szezonális nagy jelentősége miatt (turizmus, mezőgazdaság) – a munkanélküliségi ráta viszonylag magas, 2004-ben éves átlagban 7,9% (Ausztria 7,1%), ezzel az ország régiói közül a legrosszabb helyzetű. Az utóbbi években azonban megfigyelhető volt az országos átlaghoz közeledés tendenciája: a különbség 2000-ben mért 1,7 százalékpont-ról 2004-re 0,8-ra csökkent. Ez azonban nem átlagon felüli gazdasági növekedés eredménye, hanem a munkahelyek számának növekedésére vezethető vissza. Részben pedig demográfiai folyamatoknak köszönhető, mivel a munkaképes lakosság száma lassabban növekszik, mint Ausztria többi részén.

Turizmus

A turizmus az iparág 80-as évekbeli növekedési fázisa óta a régió egyik fő húzóágazatának számít. A turizmus piaci feltételeinek változása azonban ahhoz vezetett, hogy a régió lényeges piaci részesedést veszített. A nyári szezonban elszenvedett veszteségek fékezik a régió gazdasági növekedését. Ezt a tendenciát súlyosbítják a strukturális problémák: rövid nyári szezon, a kapacitások túlzott kihasználása, a turizmusba fektetett alacsony összegek stb. Csak az utóbbi években sikerült – mind a téli, mind a nyári szezonban – újra növelni a vendégéjszakák számát. Ebben nagy jelentőségük volt a csúcsmínőségű szolgáltatásokat kínáló, expanzív stratégiát folytató specializált, jó kihasználtságú létesítményeknek.

Technológiai-gazdasági erősségek, K+F

Villach térségében az ágazatot célzó fejlesztési politika eredményeként gazdaságilag és technológiailag versenyképes elektronikai ágazat jött létre. Az információtechnológia és szoftverfejlesztés szintén reménnyel kecsegtető iparágak Klagenfurt térségében, főképpen akkor, ha sikerül az említett területek és az elektronikai ágazat közti szinergiák kihasználása. Újabb vizsgálatok szerint a megújuló energiaforrások és környezettechnika szektorában is kedvező lehet a fejlesztés hatása. Ezen túl a régió erőssége még a fakitermelés, gépipar, építőipar. Azonban az elektronikai szektortól eltérően ezek az ágazatok megfelelő méret hiányában sajnos nem tudnak maguktól erőre kapni. Néhány – külföldi kötöttségű – vezető vállalat létezik, de alkalmazott technológiájukban nagyon eltérőek, és különböző piacokra termelnek. Ezért fontos a kapcsolódások erősítése nemcsak Karintián belül, hanem azon kívül is.

A K+F tekintetében Karintiának jelentős elmaradásai vannak. Az 1990-es évek végén a kutatásra fordított összeg (1,1%) az ausztriai átlaghoz (1,8%) viszonyítva meglehetősen alacsony volt. Ez a csekély kutatási-fejlesztési tevékenység is kevés nagyvállalatra koncentrálódik. Ezzel párhuzamosan jelenleg túl kevés a szisztematikus kutatási tevékenységbe bevont karintiai vállalatok száma.

A vidéki területek és a mezőgazdasági szektor

Karintiában sok periferikus, vidéki terület található. Ezek – és főképp a felső-karintiai terület – elérhetősége a közlekedési infrastruktúra sajátosságai miatt igen gyenge. Vidéken a lakosság szám alakulása megfelel a karintiai átlagnak, a foglalkoztatási lehetőségek növekedése – az agrárszektoron kívül – 2001-ig pedig még meg is haladta azt. Ez azonban főként a centrum-

hoz közel eső területeknek köszönhető, míg a távolabb eső régiók és völgyek elvándorlástól sújtottak. A munkahelyek sűrűsége alacsony, a lakók gyakran ingáznak a munkahelyükig és vissza. A gazdaság struktúrájában a mezőgazdaság, turizmus és kisipari termelés dominál. A mezőgazdaság is hasonlóan szegmentált, azonban az erdőgazdálkodással együtt továbbra is nagy jelentőségű.

Oktatás és képzés

Az utóbbi években számtalan próbálkozás történt az oktatási rendszer javítására és modernizálására. A főiskolák és egyetemek területén a legnagyobb hiányosság továbbra is a nem létező saját műszaki egyetem. Ezt a képzési elégtelenséget a régió az egyetemeken létesített műszaki tanszékekkel és szakmai főiskolai évfolyamok indításával próbálja kompenzálni. A modernizációval a versenyképességhez szükséges jól képzett szakmunkásréteg megteremthetővé válhat. Nemzetközi összehasonlításban azonban a továbbképzési aktivitás jelentősen az átlag alatt van. Ezt a tendenciát erősíti a továbbképzési lehetőségek térbeli koncentrációja is – amelyek szintén főként a centrumban találhatók.

Következtetések

Karintia gazdasága a következő kihívások előtt áll: a térség versenyképességének, tökevonzó képességének fejlesztése, a gazdaság és foglalkoztatás fenntartható növekedésének biztosítása. Ennek eléréséhez innovatív, csúcsmínőségű gazdasági környezettel kell megnyerni a befektetni vágyókat. Fontos a helyi ágazatok versenyképességének javítása is (iparvállalatok, szolgáltatási szektor, turizmus, a vidéki kezdeményezések erősítése).

A célok megvalósításának fő módszerei a következők:

- Gazdaságipotenciál-növelés és a méretgazdaságos/optimális méret elérése tematikus súlypontok kijelölésével: technológia-, turizmus-, infrastruktúra-fejlesztés.
- Áttekinthetőség megkövetelése az infrastruktúra-fejlesztés kapcsán.
- Mint régió, a fenntartható fejlődésre és magas életszínvonalra törekvő arculat kialakítása.
- K+F és oktatásfejlesztés: megfelelő műszaki oktatás kialakítása a régióban, innovatív módszerek alkalmazása a képzésben, minden területen jól képzett munkaerő biztosítása.
- Régiók közti és nemzetközi együttműködés, különösen a képzés, technológia, K+F, infrastruktúra-fejlesztés területén.

- Eszközök koncentrációja a régió életére, fejlődésére nagy befolyást gyakorló projektekre.
- Ezzel párhuzamosan a régió erősségeinek fejlesztése: a vidéki területeken a mezőgazdaság, kisipar és turizmus összekapcsolása, az egészségügy és hasonló témák esetén a fejlesztés – leendő erősséggé alakítás – lehetőségeinek megtervezése.

Célkitűzések a 2007–2013-as periódusra

Karintia célja, hogy gazdaságilag vonzó terület legyen termelőcégek és befektetők számára, dinamikusan fejlődő centrummal, miközben a régió központi szerepet lát el az Alpok–Adria térségben. Ennek az állapotnak elérésében segíti az Európai Unió Strukturális Alapja. A programokban meghatározott intézkedések csak egy részét teszik ki azoknak, amelyek valójában szükségesek az áhított cél megvalósításához – azonban egyfajta innovatív lökést biztosítanak a karintiai gazdaság számára.

A legfőbb célkitűzés „*Karintia versenyképességének, tőkevonzó képességének fokozása*”, valamint a fenntartható fejlődés elérése, a foglalkoztatottság növelése. Ezek eléréséhez szükséges alárendelt célkitűzések a következők:

- K+F és innovációs kapacitások fejlesztése Karintia-szerte, a helyi gazdaság innovációorientáltságának erősítése.
- A vállalkozói környezet feltételeinek javítása, új vállalat alapítások számának és a vállalkozások fennmaradási esélyeinek/stabilitásának javítása.
- Fenntartható fejlődésre orientálás, új technológiák használatának támogatása az erőforrások optimális felhasználása révén.
- A karintiai versenyképesség javítása infrastruktúra-fejlesztés által.
- Alternatív foglalkoztatási formák kidolgozása a vidéki területeken, a szinergiák kihasználása, a mezőgazdasági dolgozók jövedelmi körülményeinek stabilizálása.
- Terjeszkedés az Alpok–Adria térségben, szoros gazdasági közösség, központi funkció kialakítása.

Kritériumok

Fontos a regionális versenyképességet erősítő témák és intézkedések nagyobb támogatása, a hosszú távú foglalkoztatásnövelés elérése, a privát és nyilvános pénzügyi mozgástér hatékony kihasználása, a régió hozzáadott értékének növelése. Ezek eléréséhez a következő kritériumok szolgálnak iránymutatásul:

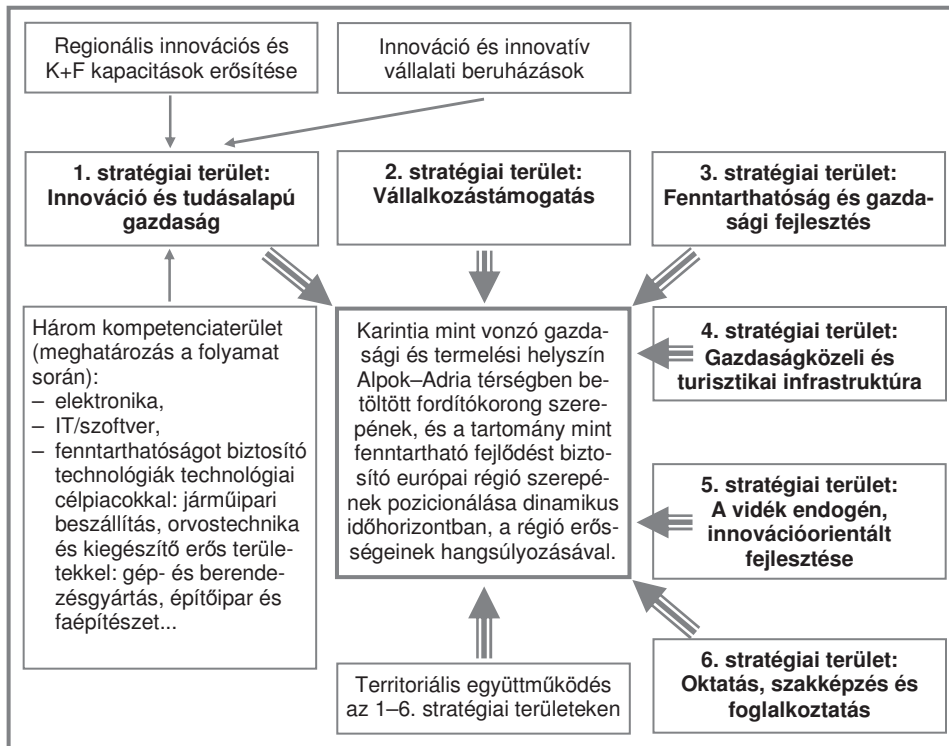
- A régió versenyképességét növelő intézkedések főként a régiók közti együttműködés kihasználására épülnek.
- A hozzáadott érték és a foglalkoztatás növekedésének hosszú távon tartósnak kell lennie (elérése főként projektekkel).
- Tartósság – hosszú távú, a tervezési perióduson túlnyúló hatások előtérbe helyezése a projekttervezés során.
- Integrált projektfinanszírozás, a magántőke mozgósítása, PPP.

Fő stratégiai területek

A továbbiakban azokat a stratégiákat vázoljuk fel, amelyek az előzőekben bemutatott célok elérését szolgálják. A fejlesztési stratégiákat az EU-programok alapján határozták meg, itt-ott lefedik a Nemzeti Fejlesztési Stratégia egyes elemeit. A stratégiák között központi szerepe van „a regionális versenyképesség és foglalkoztatás javításának”, valamint a „területi együttműködés”-nek. Ezek a területek szintén megtalálhatók a nemzeti stratégiák közt („stratégia a foglalkoztatásért” és „a vidéki területek fejlesztése”), a későbbiekben azokkal összehangolandók.

A regionális stratégiák kialakításakor a következő alapvető elemeket vették figyelembe:

- A stratégiai programoknak megfelelően szükséges a – mind a határon átvívelő, mind a régiók közti – hálózatok létrejöttének támogatása, közpénzekből és magánforrásokból egyaránt.
- A stratégia végrehajtása megköveteli a rugalmas projektfejlesztési, tanácsadási lehetőségek létrejöttét – főleg a vidéki területeken.
- Legfontosabb a gazdasági vonatkozású interregionális, transznacionális projektekben való részvétel, hogy a tapasztalatcserék, intézményi együttműködések megerősödjenek.
- Az „egyenlő lehetőségek elve” horizontálisan kerül alkalmazásra, azonban néhány társadalmi réteg igényeit (például a nőké) különösen figyelembe kell venni, így támogatva a karintiai gazdaság kibontakozását.

3. ábra: Karintia integrált regionális stratégiája

Forrás: EU Programme 2007–2013: Integrierte Regionalstrategie Kärnten für die neue Strukturperiode
(http://www.kwf.at/downloads/deutsch/EU/KWF_IRS-Ktn.pdf)

Innováció és tudásalapú gazdaság

A helyi innovációs és K+F-kapacitás fokozása

A helyzet értékelése

Karintia gazdasága az előző időszakhoz hasonlóan átmeneti állapotban van: a tradicionális szektorokról fokozatosan a technológiaorientált termelő ágazatokra helyeződik át a hangsúly. E folyamat támogatására addicionális, K+F-re fordított forrásokra és technológiatranszfer-lehetőségre van szükség, illetve a fejlesztések több szektorra való kiterjesztésére. Szükséges továbbá a K+F és az oktatási intézmények kapcsolatának javítása a vállalkozásokkal, valamint a vállalkozások hozzáféréseinek javítása az innovációhoz szükséges szolgáltatásokhoz.

Célok

- A K+F és innováció keretfeltételeinek javítása.
- A K+F-re fordított források arányának jelentős növelése.
- Egyes kiválasztott területeken a technológiai vezető szerep további fejlesztése.

Stratégiák

A stratégia főként az ágazati, ágazatok közti és ágazatokon túli együttműködésekre épül, ami a következő részstratégiákban fogalmazódik meg:

- Az egyetemeken belüli és azokon kívüli, a karintiai igényeknek megfelelő kutatási bázis erősítése, az alkalmazott kutatás központba helyezésével. Ezzel párhuzamosan fokozott együttműködés a kutatásra szakosodott intézményekkel, illetve továbbiak létesítése, együttműködésük erősítése a helyi vállalatokkal. Ez egyben jelentős vonzó tényező is további vállalatok megtelepedésére.
- Technológia- és innovációorientált szolgáltatások kiépülésének támogatása.
- Olyan hálózati kezdeményezések fejlesztése, amelyek segítik Karintiában a kutatás és a gazdaság közti tudástranszfert.
- A K+F és innovációs bázis ösztönzése ausztriai szintű együttműködésre.

Példák a szükségés intézkedésekre:

- Egyetemen kívüli kutatási centrumok létesítése, az egyetemeken technológiai tanszékek alapítása, a területi együttműködés erősítése stb.

Az innováció és innovációs vállalati befektetések támogatása

A helyzet értékelése

A javuló innovációs mutatószámok ellenére a karintiai gazdaság komoly strukturális problémákkal küzd ezen a területen. Ennek oka főként a műszaki-természettudományi kutatóintézetek hiánya. A K+F tevékenység mértéke átlag alatti, és Karintia vezető vállalatainál koncentrálódik, míg a kis- és középvállalatok igencsak lemaradtak ebben a tevékenységben. Fő célkitűzésként a kisvállalatok kutatás-fejlesztési tevékenységét szeretnék megerősíteni.

Célok

- A karintiai vállalatok innovációs képességének erősítése.
- A vállalkozói szektorra jutó GDP-arány jelentős növelése, a vállalkozások számának emelése.
- Az innovációra szakosodott vállalkozások stratégiai tartalékainak növelése.

- A vállalkozások technológiájának naprakésszé tétele, az erre irányuló befektetések támogatása.
- Az ágazati innovációk erősítése a turizmusban (szakosodás, speciális szolgáltatások).

Stratégiák

- Az innováció fejlesztésének módszerei: befektetések támogatása, „puhább”, motivatív intézkedések.
- Teljes körű, komplex vállalkozásfejlesztés: új eljárási, folyamatirányítási technológiák bevezetése beruházások támogatásának segítségével, tanácsadás és képzési segítség, a szervezettel kapcsolatos átalakítások támogatása (tudásmenedzsment, a munkaerő szisztematikus képzése, fejlesztése).
- Kampány az innováció tudatosabbá tételéért. Tanácsadás, innovációs asszisztensek biztosítása.
- A termék- és technológiafejlesztést támogató szabadalmi/védelmi rendszer. A vállalatok közti kooperáció erősítése.
- A program egyik kiemelt célcsoportját a turizmusra szakosodott vállalatok alkotják. Ezek esetén a szolgáltatási kínálat megváltoztatását, szakosodást, a fő célok, irányvonalak kijelölését támogatják, illetve az ezekkel kapcsolatos befektetéseket. A fő támogatottak Karintia vezető vállalatai, amelyek az egész kerületre kedvező hatással lehetnek.
- A vállalatok nemzetközivé tétele: a külföldi piacokhoz való csatlakozás (export), a határokon átívelő együttműködés megköveteli a vállalatok szervezeti-szerkezeti alkalmazkodását. Ezzel kapcsolatban a kormányzat támogatni kívánja a karintiai vállalatok exportkapacitásának bővítését, illetve a K+F és a termelés területén történő együttműködést – leginkább a turizmussal foglalkozó vállalatok esetén.

Lehetséges intézkedések: informatikai, elektrotechnikai eszközök vállalati használatának támogatása, technológiai beruházások segítése, a tudatosság erősítése, területi együttműködés (hálózatépítés, turizmusban közös ajánlatok) stb.

A vállalkozások megerősítése

Helyzetértékelés

Ausztria nemzetközi összehasonlításban minden eddiginél rosszabb helyzetben van a vállalatalapítások terén – ez főként a technológián alapuló vállalatokra vonatkozik. Ezen a helyzeten a törvényi feltételek biztosításával, illetve külföldi támogatással kívántak segíteni, aminek következményeként az elmúlt években növekedett az alapítások aránya. Ez a tenden-

cia érvényes Karintiára is, azonban itt a növekedés intenzitása elmaradt az átlagtól.⁶

Célok

- A vállalat alapítás környezetének javítása.
- Az alapítás megkönnyítése kutatási eredmények és piacképes ötletek nyilvánossá tételével.
- Az alapítás stabilitásának biztosítása.

Stratégiák

- Alapítások számának növelése környezetre ható intézkedések (gazdaságélénkítés) által, együttműködés iskolákkal és főiskolákkal.
- Az alapítási fázisban a vállalatok finansziális ösztönzése tanácsadás igénybevételeire és – főként innováció-, tudás- és technológiaalapú – beruházásokra.
- A stabilitás / fennmaradás biztosítására minőségbiztosítási és képzési, továbbképzési programok indítása.

Fenntarthatóság és gazdaságfejlesztés

Helyzetértékelés

Karintia célja a fenntartható fejlődés megteremtése, ehhez megfelelő a földrajzi helyzete. Újabb elemzések szerint Karintia jelentős kapacitásokkal rendelkezik a folyamatszervezésben, a megújuló erőforrások területén. A környezetbarát technológiák azonban még nem jutottak át a vállalati szférába, alkalmazásuk nem eléggé elterjedt. Azonban a karintiai nemzeti parkok és védett területek kedvező lehetőséget nyújtanak a „természetközeli” hozzáadottérték-teremtésre, főként a turizmus által.

Célok

- A termelési hatékonyság növelése a természeti erőforrások megóvása jegyében.
- A fenntartható fejlődést célzó fejlesztések, tartós technológiák és megújuló erőforrások felhasználásának támogatása.
- Természeti adottságok felhasználása az értékteremtő folyamatokban (turizmus, innovatív vidéki fejlődés).

⁶ Bár ez az állítás ellentmond az Objective 2-ről szóló fejezetben foglaltaknak, a stratégiában mégis ez szerepel, ezért átvettük.

Stratégiák

- Karintia fejlesztési stratégiájában fontos szerepet kap a „fenntartható fejlődés – környezet” részstratégia, ami szoros kapcsolatban áll az „endogén, innovatív vidéki fejlődés” részstratégiával is (l. később).
- A természeti erőforrásokat és a fenntartható fejlődést figyelembe vevő kezdeményezések támogatása tanácsadással (anyagáramlások optimalizálása, erőforrás-megtakarítás), szükséges üzemi beruházások támogatásával.
- A megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos úttörő projektek (főleg napenergia) támogatása, az EU-programoknak megfelelően.
- A megújuló természeti erőforrások ipari felhasználásának támogatása (pl. víz témakörben).
- A nemzeti parkokkal és védett területekkel kapcsolatos, rajtuk alapuló gazdasági beruházások támogatása.

Példák a lehetséges intézkedésekre: tanácsadási lehetőségek biztosítása az anyagáramlás optimalizálása érdekében, iparágak közti anyagáramlás optimalizálását célzó regionális projektek, határokon átívelő környezettudatos kezdeményezések támogatása.

A gazdasági környezet és a turizmus infrastruktúrája

Helyzetértékelés

Karintiában ez a szektor is meglehetősen elhanyagolt, ezért a régió versenyképességének javítása érdekében az infrastruktúra további kiépítése és a meglévő fejlesztése elengedhetetlen:

- A célként kitűzött központi, vállalatokat vonzó szerep elérése érdekében szükséges a magas szintű infrastrukturális kiépítettség (pl.: logisztikai centrumok).
- Közlekedési infrastruktúra kiépítése (autópályák, magasrendű úthálózat fejlesztése, vasúti és légi közlekedési hálózat létesítése).

Célok

- Karintia mint telephely vonzóvá tétele modern szolgáltatási, ipari infrastruktúra kiépítésével.
- A technológiaorientált gazdaságfejlesztés támogatása infrastruktúrát érintő intézkedésekkel.
- A turizmus élénkítése arculat kialakításával és a régió nemzetközi népszerűsítésével.

Stratégiák

A régióorientált EU-programoknak köszönhetően a régió a hazai eszközökön kívül pótlólagos forrásokhoz, innovatív impulzusokhoz juthat. Ezek felhasználása főként olyan területeken célszerű, amelyek segítenek Karintia összesített stratégiájának megvalósításában. Főként az úttörő, technológiai típusú, a helyi gazdasághoz kapcsolódó beruházásokat támogatják. A részstratégiát fontos összehangolni a már említett „innováció és tudásalapú gazdaság” és egyéb nemzeti stratégiákkal.

Gazdaságot erősítő és technológiát érintő stratégiák

- Innovációs centrumok: Karintia már rendelkezik innovációs centrumok kiépített hálózatával, ezért a hangsúlyt ezek továbbfejlesztésére kell helyezni. Ezért csak kivételes esetben támogatják az újabb alapításokat, ha azok a helyi vállalkozások szolgáltatásainak javulásához vezetnek.
- Példaértékű zöldmezős beruházások támogatása.
- Információtechnológia: főleg szintén a példaértékű zöldmezős, illetve a vállalatok közti együttműködést erősítő beruházásokat támogatják. Ezek segítségével lehetővé válik a periférián fekvő területeken a távmunka általánosabbá tétele.

Infrastrukturális projektek hatása a turizmusra

A turizmus területén főként olyan infrastrukturális projekteket támogatnak, amelyek segítik a karintiai arculat kialakítását (a kis léptékű, a kínálatot bővítő beruházások, hasonlóan az „innovatív vidékfejlesztés”-ben – l. később – foglaltakhoz). Karintia számos más üdülőhellyel áll versenyben. Innovatív termékkála és csúcsmínőségű szolgáltatások segítségével sikerülhet az egyre élesedő versenyben is tovább erősíteni a régió pozícióját – főképp a központi területek fejlesztésén keresztül.

A szezonális leépítése, kiegyensúlyozott terhelésre törekvés egész éven át.

A régió jó hírnevének elterjesztése, többcélú, az időjárástól függetlenül élményt nyújtó létesítmények támogatása.

Karintia arculatának kialakításához a következő témákat kell hangsúlyozni: kultúra, természet, sport, „vidám nyaralás”, a kultúra és hagyomány aktív megtapasztalása, kerékpározás és wellness, fitness. A vonzó turisztikai célpontok kínálatának a földrajzi hely erősségein kell alapulnia. Ilyenek lehetnek:

- Természeti tényezők és fekvés: természet, hegyek, tavak.
- Víz és vízzel kapcsolatos szolgáltatások.
- Kulturális értékek és hagyomány.

Az így kialakított létesítményeken később más turisztikai létesítmények is alapulhatnak, így egyes témákat hangsúlyosabbá lehet tenni. Fontosak a fellépő szinergiák. Így lényeges az olyan projektek támogatása, amelyek élénkítik a helyi turizmust, és alapul szolgálhatnak további szolgáltatások, szolgáltatásláncok kialakulásához.

Ebben a témában igen fontos a régiók közti együttműködés, főként a tervezésben és területfejlesztésben.

Endogén, innovatív vidékfejlesztés

Helyzetértékelés

A centrumhoz közeli vidéki területeken kívül Karintiában nagyrészt rossz elérhetőséggel, kevés munkahellyel, a mezőgazdaság dominanciájával küzdő vidéki területek találhatók. Ezek jelentősége azonban a turizmus szempontjából igen nagy. A gazdasági szerkezet átalakulása során – a növénytermesztés, állattenyésztés és erdőgazdálkodás visszaszorulásával – csökken a mezőgazdasági területek és üzemek aránya. A fő kihívások a mezőgazdasági termelés modernizálásában, a termékek minőségének javításában, árusításában jelentkeznek. Fontos az is, hogy eközben megőrizzék a táj és környezet minőségét. A legégetőbb mégis az, hogy alternatív foglalkoztatási és bevételi lehetőséget teremtsenek. A Hohe Tauern és Nockbergen Nemzeti Parkok kiváló kiindulópontot teremtenek a védett területek, a turizmus és gazdálkodás kombinálásával keletkező lehetőségek kihasználására. Ezek segítségével tartósan biztosíthatók a lakosság szükségletei (pl. étkezés).

Célok

- Teljesítőképes mezőgazdaság és egészséges gazdasági szerkezet biztosítása.
- Az endogén fejlődési potenciálok, környezeti adottságok kihasználása, főképp a vidéki területek diverzifikációjában.
- Kielégítő szolgáltatások és ellátás biztosítása a helyi lakosság számára.
- Egyéb, nem mezőgazdasági jellegű foglalkoztatási lehetőségek kialakítása.

Stratégiák

A karintiai vidékfejlesztés kettős stratégiát igényel: ez egyrészt magába foglalja az agrárszektor és a hozzá kapcsolódó feldolgozó- és értékesítési ágak stabilizálását és modernizálását. A mezőgazdaság nehéz helyzetének fényében ez főként a belső-alpoki térség vonatkozásában igen fontos. A fenntartható mezőgazdasági fejlődés és a természeti környezet megóvása

érdekében a környezetbarát termelési technológiák támogatandók. Ezek biztosítják a termelést és a településszerkezet fennmaradását.

Másrészről a stratégia fő kihívása a mezőgazdaságon kívüli bevételi és elhelyezkedési lehetőségek biztosítása. A turizmus dominálta területeken kívül a fejlesztésnek a környezet speciális adottságain kell alapulnia. A turizmus, a kéziipar és kisipari szektorok, valamint az ezek összekapcsolásával keletkező munkahelyek kedvező szociális-kulturális környezetet teremtenek. Ezen kívül azonban el kell kezdeni a technológiai és oktatási beruházásokat, amelyek révén Karintia a nemzetközi piacok felé terjeszkezhessen.

Az így létrehozott foglalkoztatási lehetőségeken kívül a Natura 2000-nek megfelelően a nemzeti parkok fenntartása, értékelése és menedzselése területén újabb munkahelyek teremthetők. Hasonló lehetőségek adódhatnak a megújuló erőforrások termeléséből és energiacélú felhasználásából.

Szintén központi kihívás a lakosság szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek biztosítása és az étel- és ital-ellátás. Ezen a területen a szolgáltatások javítását, mobil szolgáltatásokat – és ezzel a mindenki számára elérhető szolgáltatások kialakítását támogatják.

Az eddigi tapasztalatok szerint a vidéki területek fejlesztése főként az olyan kis, helyi kezdeményezések (aktivizálás, motiváció) támogatásával volt a leghatékonyabb, amelyek később további kezdeményezésekhez vezettek⁷. Ennek továbbra is iránymutatásul kell szolgálnia a vidékfejlesztésben. Mivel a vidéki régiókban az önálló projektalkotást, pályázást főként a pénzügyi lehetőségek elégtelensége nehezíti, tanácsadási lehetőségek biztosításával, pályázati alapok létrehozásával jelentős javulás lenne elérhető. Az alapok által támogatott projekteknek innovatívnak és nagy hatékonyságúnak kell lenniük.

Oktatás, képzés és foglalkoztatás

Helyzetértékelés

Ahhoz, hogy Karintia vonzó befektetési célpont legyen, és véghez tudja vinni innovációorientált stratégiáját, elengedhetetlen a jól képzett munkaerő megléte. A régióban már eddig is jelentős intézkedések történtek az oktatási és képzési rendszer modernizálására és kiépítésére. Ennek ellenére Karintia a nemzetközi mezőnyben lemaradt a képzés, továbbképzés te-

⁷ Agenda 21. Promoting Sustainable Agriculture and Rural Development. (<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=52>)

rületén. Éppen ezért kihívás a képzési paletta további fejlesztése, illetve a gazdaság és képzés közti kapcsolatok erősítése.

Célok

- A főiskolai képzés és átképzés erősítése a hiányszakmákban, ezáltal Karintia innovációorientált jellegének erősítése.
- Alkalmazkodás a helyi cégek igényeihez.
- Továbbképzési lehetőségek biztosítása fiatal munkanélkülieknek, így segítve integrálódásukat a munkaerőpiacra.

Stratégiák

A képzési, továbbképzési, oktatási program mind európai alapokból származó, mind nemzeti forrásokat igénybe vesz. A karintiai képzési rendszer fejlesztését tovább kell folytatni, ehhez újabb egyetemek és főiskolák létesítése és kooperációjuk erősítése szükséges. Az általános iskolai oktatás átalakítását nemzeti eszközökkel támogatják, a következőkhöz azonban uniós forrásokat szeretnének igénybe venni:

- a főiskolák és a szakmai továbbképzés kapcsolatának erősítése;
- az általános iskolai és a szakmai képzés közti összehangoltság erősítése, kettős képzés;
- a helyi lakosság motiválása, bátorítása arra, hogy műszaki irányba képezze magát (ez főleg a nők esetén érvényes).

A stratégia a gazdaság- és strukturapolitikához, illetve a foglalkoztatási politikához a következő esetekben kapcsolódik:

- A vállalkozások és dolgozók alkalmazkodási képességének és rugalmasságának növelése a továbbképzés által. Ehhez fontos a tudatosság növelése, a továbbképzésben eddig részt nem vevő vállalatok érdekeltté tétele, továbbképzési tanácsadás. A továbbképzési intézkedések legyenek stratégiaileg orientáltak, és nyugodjanak továbbképzési tanácsadáson.
- A munkakeresők szükségleteknek megfelelő átképzése: a megfelelő képzési programokon keresztül lehetővé kell tenni, hogy az állástalan munkavállalók – különös tekintettel a „problémás csoportok” képviselőire – újra integrálódni tudjanak a munkaerőpiacba versenyképes tudásuk révén. A képzési programok hatékonyságát biztosítandó, főképp a hiányszakmákra kell fókuszálni – itt van szerepe a gazdaság- és strukturapolitikával való egyeztetésnek.

Összefoglalás

Karintia földrajzi helyzete előnyös és hátrányos is egyben. Előnyös azért, mert kitűnő alapul szolgálhat a turizmus számára. Hátrányos azért, mert

gazdasági szerkezetében nagy súlyt kap a mezőgazdaság és erdőgazdálkodás, ezek a tevékenységek azonban az új technológiák megjelenése miatt ma már sokkal kevesebb embernek tudnak megélhetést biztosítani.

Ezt felismerve a régió egyrészt erősségeinek további kihasználására összpontosít, illetve gyengeségeit szeretné tompítani, megszüntetni, esetleg előnyökké alakítani. Ehhez nyújtanak segítséget az Európai Unió forrásai.

A 2000–2006-os fejlesztési periódusban a célkitűzés 2. program a legtöbb forrást a vállalkozások szférájának fejlesztésére fordította, ennek közel 18%-át (66 255 000 euró) az Európai Unió biztosította. A továbbképzés-átképzés támogatására mintegy 8 380 868 eurót használtak fel, ennek közel feléhez szintén az EU alapjaiból jutottak hozzá. Az említett két programmal Karintia megkísérelt újabb, az agrárszektorától független munkahelyeket teremteni, megpróbálta csökkenteni a munkanélküliek számát, és megkönnyítette a nem foglalkoztatottak visszatérését a munkaerőpiacra. Harmadik programjával a régió erősségeit kísérelte meg kiemelni: a turizmus- és vidékfejlesztésre fordított összeg 116 098 641 euró volt. A rendelkezésre bocsátott uniós források 95,45%-a a regionális fejlesztési alapokból, 4,55% az Európai Strukturális Alapból származott. A programokban azonban nem jutott hely a műszaki oktatásban jelentkező elmaradás csökkentésének.

Az új, 2007–2013-as fejlesztési periódusban ezzel szemben nagyobb hangsúlyt kapott az oktatás. Emellett a régió törekszik a kutatás-fejlesztés fellendítésére, az innováció ösztönzésére a gazdaság majd minden területén. Az új program ezen kívül a fenntartható fejlődés elérésére irányul, támogatja a környezettudatosságot, a megújuló erőforrások alkalmazását.

2.3.4. Vorarlberg

Vorarlberg (más néven Ländle [vorarlbergi] vagy Cisarulana [latin]) az Osztrák Köztársaság legnyugatibb tartománya. Alkotmánya szerint a régió egyrészt „független állam”, másrészt a szövetségi állam része is egyben. Vorarlberg mind területi, mind lakossági vonatkozásban Ausztria második legkisebb tartománya.

Népessége több szempontból is különbözik Ausztria többi részétől. Dialektusa például az ún. felső-alemann, míg Ausztria egyéb részein szinte kivétel nélkül az osztrák bajort beszélik. A Vorarlberg elnevezés a Pass Arlberg kifejezésből ered, mivel a terület az Arlberg előtt (vor) fekszik, mind Svájc, mind Ausztria felől nézve.

Keleten három szoros köti össze Ausztria többi részével, ezek azonban nem járhatók egész évben, ezek az Arlberg, a Flexenpass és a Bielerhöhe. Két további fontos szoros a Bödele, amely Dornbint köti össze a Bregenzi-erdővel, valamint a Grosswasertal és a Bregenzi-erdőt összekötő Fontanella-szoros.

Vorarlberg fő közlekedési tengelye a Rajna völgyén, Walgaun és Klostertalon keresztül vezet az Arlberghez, és ez köti össze a tartományt Ausztria többi területével. A legjelentősebb átjárók Tirol felé a Bielerhöhe, az Arlberg-szoros és az Arlbergstraßentunnel (Ausztria leghosszab alagútja, 13 972 méter hosszú⁸), valamint a lachtali és a warthi átjáró. Ezen a közlekedési tengelyen az egyéni közlekedés a Rajna völgye–Walgau autópályán (A14) és az arlbergi autóúton (S16) valósul meg. Az A14-es autópálya forgalma 1990 és 2004 között évente átlagosan 2,5-4%-kal nőtt.⁹

A fő közlekedési tengelyen a tömegközlekedést az ÖBB (Osztrák Állami Vasúttársaság) nyugati vasúti szakaszai (az Arlbergbahnt is beleértve) teszik lehetővé. A svájci St. Gallen kanton-beli St. Margarethenből a német határvárosig, Lindauig közlekedő vasúti vonal átmegy Lustenaun és Bregenzen, így azt az ÖBB üzemelteti. A Münchentől Zürichig közlekedő Euro City szintén megáll Bregenzben.

A tartomány legfelsőbb szerveinek – tartományi kormány (Landesregierung) és a törvényhozó testület (Landtag) – székhelye a tartományi főváros, Bregenz.

A tartomány négy különböző területű közigazgatási körzetre/megyére tagolódik. Az egyes megyéket fővárosaikról nevezték el, melyek területük nagyságát tekintve sorrendben: Bludenz, Bregenz, Feldkirch és Dornbirn. A közigazgatási körzetek mellett hat bírósági megye is létezik, az előző négy, valamint Bezau és Schruns. Vorarlberg területén 96 önkormányzattal rendelkező település helyezkedik el, közülük öt város (lakosságuk szerint: Dornbirn, Feldkirch, Bregenz, Hohenems, Bludenz).

Vorarlberg több nagytérségre tagolódik, amelyek legtöbbször közlekedéstechnikai vagy tervezési szempontból összefüggnek. A legfontosabb nagytérség a Bregenz és Feldkirch között elhelyezkedő Rajna völgye, amely 240 ezer fős népességével Vorarlberg legnagyobb agglomerációját alkotja. A tartomány lakosságának 66%-a így a nyugati területekre koncentrálódik. A második legnagyobb régió Walgau 48 000 lakossal. További területek:

⁸ Austria Forum (<http://austria-lexikon.at/af/AEIOU/Vorarlberg>)

⁹ Verkehrskonzept Vorarlberg 2006. Mobil im Ländle (<http://www.vorarlberg.at/pdf/verkehrskonzeptvorarlberg.pdf>)

Bregenzi-erdő, Montafon, a Boden-tó környéke, Laibachtal és a Grosse Walsertal. Földrajzi különlegesség a Kleinwalsertal, amely Ausztria felől nem elérhető, csak Németországon (Bajorország) keresztül megközelíthető, mégis a bregenzi körzethez tartozik „mint funkcionális enkláve”.¹⁰

Vorarlberg területe 2596 km², a Boden-tó tartományhoz tartozó területével együtt pedig 2601,48 km². Vorarlberg Ausztria második legsűrűbben lakott tartománya Bécs után, népsűrűsége 137,1 fő/km², népességszáma 365 055 fő (2006).¹¹ A Feldkirch és Hörbranz közötti agglomeráció Európa egyik legsűrűbben lakott területe. Bécs mellett Vorarlberg tartományban él a legtöbb külföldi, arányuk 13%, közülük legtöbben törökök, illetve szerbek, őket pedig a németek követik. A XIX. század második feléig népessége meglehetősen homogén, területe pedig viszonylag ritkán lakott volt. A Rajna szabályozása, a vasútépítés és a velük járó ipari fellendülés elsősorban olaszokat vonzott a tartományba, akik főként Trentinóból jöttek.

A második világháború után nagyobb bevándorlási hullámok érték a tartományt, ami magyarázza az 1923–1951, illetve az 1961–1971 közötti népességnövekedést.

A második világháború utáni bevándorlók zömmel kelet-ausztriaiak voltak, főleg stájerok és a hazájukból elűldözött németek (Dél-Tirol, Szudéták, Alsó-Stájerország). Ekkortájt alakultak ki a még ma is meglévő déltiroli negyedek a tartomány nagyobb községeiben. A migrációs hullám a vorarlbergi és a szomszédos svájci területek viszonylag jó gazdasági helyzetének volt köszönhető.

Az 1960-as és 1970-es évek bevándorlási hulláma főleg törököket és jugoszlávokat foglalt magába, munkaerejükre leginkább a textiliparban volt szükség.

A népesség növekedési üteme 1991 és 2001 között 5,9%-os volt, ezzel a harmadik helyen szerepel Salzburg és Tirol tartományok után. A természetes szaporodási ráta az elmúlt évtizedben 6,0% (19 981-gyel több születés, mint halálozás), ami a legmagasabb Ausztriában, egyben a gyermekekben leggazdagabb tartomány is 2006-ban (a 15 éven aluliak aránya 19,3%).¹²

¹⁰ Voralberg. Regionen.
(http://www.vorarlberg.travel/xx1/_area/382731/_subArea/382744/_lang/de/index.html)

¹¹ Bevölkerung und Staatsbürgerschaftsverleihungen 2009
(<http://www.vorarlberg.at/pdf/bevoelkerungundstaatsbuer.pdf>)

¹² Natürliche Bevölkerungsbewegung 2006
(<http://www.vorarlberg.gv.at/pdf/natuerlichebevoelkerungs3.pdf>)

10. táblázat: A népesség változása a XX. században

Év	Népességszám (ezer fő)
1923	139,968
1951	193,657
1961	226,323
1971	271,473
1981	305,164
1991	333,128
2001	376,599

Forrás: Bevökerung und Staatsbürgerschaftsverleihungen 2009
(<http://www.vorarlberg.at/pdf/bevoelkerungundstaatsbuer.pdf>)

2007 októberében 8646 munkanélküli volt Vorarlbergben (4280 férfi, 4366 nő), ami az előző év októberéhez képest 6,6 %-os csökkenést jelent (férfi: 5,4%, nő: 4,8%), a munkanélküliségi ráta így 5,7 %-os (4,9%, illetve 7,2%), ami 0,5%-ot (0,3%, illetve 0,5%) csökkent 2006 októberéhez viszonyítva. Az aktivitási ráta 2006-ban 51,1%-os volt.¹³

Gazdaságát tekintve Vorarlberg Ausztria legkorábban fejlődésnek indult ipari régiója. A tradicionális textilipar már nem dominál annyira, sokkal inkább a finommechanikai és elektronikus ipar és a turizmus. Vorarlberg a második leginkább iparosodott, exportorientált tartomány Ausztriában (az ipari termelés exportaránya több mint 70%). Fontos tényező a gazdaságban a határon túlról – Svájc, illetve Liechtenstein – érkezők vásárlóereje. Az EU GDP-jében kifejezve a vásárlóerő színvonalának indexe 127,4 (EU25-ök:100).¹⁴

A vorarlbergi gazdaság alapvető eleme az energiaipar. Fő energiaforrása a vízi energia, amit ipari áram előállítására használnak. 2003-ban Vorarlberg volt az első régió Európában, amely több megújuló energiát termelt megújuló energiaforrásból, mint amennyit elhasznált.¹⁵

¹³ Arbeitsmarktdaten der österreichischen Regionen
(<http://iambweb.ams.or.at/ambweb/AmbwebServlet?trn=start>) és
Vorarlberger Wirtschaftsbericht 2008/09.
(http://www.vorarlberg.at/pdf/wirtschaftsbericht2008_09.pdf)

¹⁴ GDP per capita in purchasing power standards
(http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-18122006-BP/EN/2-18122006-BP-EN.PDF)

¹⁵ Verkehrskonzept Vorarlberg 2006. Mobil im Ländle
(<http://www.vorarlberg.at/pdf/verkehrskonzeptvorarlberg.pdf>)

Az egyes fejlesztési területekhez tartozó regionális fejlesztési stratégiákat különböző fejlesztési programokon keresztül valósítják meg, különösen az

- Österreichische Programm für die Entwicklung des ländlichen Raumes (EAGFL);
- az új 2. célkitűzés és a 2. célkitűzés Phasing out-Programm Vorarlberg (EFRE, ESF);
- 3. Célkitűzés Program Ausztria (ESF);
- LEADER+ Program (EAGGF);
- Equal-Program programokon keresztül.

A teljes program stratégiájának fő céljai a következők:

- Fenntartható fejlődés az életkörülmények javítása érdekében.
- Nemzetközileg versenyképes dinamikus vállalati szerkezet.
- Tartósan biztosított foglalkoztatás.

A stratégiák megvalósítása során figyelembe veszik az esélyegyenlőség és a fenntartható, az integrációt és környezetet is figyelembe vevő fejlődés követelményeit. A fenntartható fejlődés és az esélyegyenlőség alapelveit horizontális célokként építették be a 2. célkitűzésbe, ezért nem képeznek különálló prioritást. Ez azt jelenti, hogy ezen elveket minden intézkedés folyamán alkalmazzák, és az ösztönző eszközök kialakítása során is figyelembe veszik. Bizonyos intézkedések esetén különös tekintettel vannak a horizontális célok megvalósítására.

Mivel a prioritásokhoz kapcsolódó környezetvédelmi indikátorok számszerűsítése nem történt meg, ez a programterv kiegészítő dokumentumában szerepel.

1. prioritás: Fenntartható vállalkozások

Ehhez a prioritáshoz tartozik minden olyan stratégia és intézkedés, amely a célterületek vállalatai fejlesztéséhez kapcsolódik. A termelési szektor és a turizmus mellett ide tartoznak még a szolgáltatási szektor vállalkozásai, melyek szerepe folyamatosan növekszik. Többek között új vállalkozások létrehozása is a cél, mivel a küszöbönálló nyugdíjaztatások nem vezethetnek a gazdasági struktúra romlásához. A meglévő vállalatok számára is ösztönözni kell a beruházásokat, amennyiben azoknak innovatív jellegük van. A beruházásokhoz nemcsak az anyagi javak tartoznak, hanem szellemiek is, hiszen az innovatív termékek és szolgáltatások fejlesztési költsége nagyon magas, így ehhez szükség van együttműködési, illetve K+F intézmények létrehozására. A vállalatok számára különösen fontos az élet-

hosszig tartó tanulás alapelve a sikeres vállalat alapítás és a dinamikus továbbfejlődés érdekében. A gazdasághoz kapcsolódó szolgáltatók know-how-jának a vállalatokhoz kell áramolniuk, mert a személyzeti kapacitás a kkv-ken belül nehezen növelhető a speciális feladatok ellátása érdekében. A vállalati együttműködést és a hálózatok kiépítését ösztönözni kell, hogy a kkv-k számára megkönnyítsék a forrásokhoz való hozzájutást, így versenyelőnyökhöz juthatnak, ami különösen a nemzetközi piacok vonatkozásában érvényesül. A telekommunikáció alkalmazását olyan módon kell ösztönözni, hogy első lépésben a veszteségeket csökkentse vállalati szintű ösztönző intézkedésekkel, valamint a megfelelő együttműködési formák támogatásával.

Az RMP (Rural Market Place) nevű projekt keretén belül már történtek előrelépések ezen a területen. Ezen keresztül elsősorban a turisztikai szektorban kívánják az elektronikus média használatának javítását az értékesítés területén.

A kereskedelem ösztönzésének az intézkedéseken belül úgy kell megvalósulniuk, hogy támogassák a vidéki területek beruházásainak ösztönzését, s ezáltal biztosítsák a helyi ellátást és a szükséges turisztikai infrastruktúra kialakítását a 2. célkitűzés területén. A beruházások ösztönzése ezen a területen kizárólag a kisüzemre korlátozódik („de minimis” ösztönzés). Ezen ösztönzők célja többek között, hogy vevőorientált megoldásokkal járuljanak hozzá az utánpótlás problémájának megoldásához.

Támogatandó területek:

- Új képzési, illetve munkahelyek létrehozása;
- Önálló megélhetés biztosítása;
- Termékinnováció, termékdiverzifikáció;
- K+F-eredmények továbbítása a termelés területére;
- Anyag-, illetve energiafelhasználás jelentős csökkentése;
- Emissziós terhelések csökkentése;
- Tervezési, szervezési, ellenőrzési és irányítási eszközök javítása (főleg új információs rendszerek alkalmazásával);
- A magas hozzáadott értékkel bíró szolgáltatások kiterjesztése;
- A regionális hozzáadottérték-állomány javítása regionális források bevonásával;
- Térbeli hátrányok kiegyenlítése;
- A vállalatok kvalifikációs szerkezetének javítása know-how-átadás segítségével;
- Alternatív energiahordozók felhasználása.

A projektek kiválasztásának és sorba rendezésének szempontjai:

- A projekt gazdaságossága;
- Hozzájárulás munkahelyek megtartásához és létrehozásához;
- A projekt összhangja a horizontális elvekkel (fenntartható fejlődés és esélyegyenlőség);
- A projekt innovációfoka.

Célok

- Vállalatok létrehozása és betelepítése a célterületekre.
- A nők arányának növelése a vállalatvezetésben.
- A minőségi színvonal és a technológiai állapot javítása.
- Új termékek és szolgáltatási kínálat fejlesztése.
- Kínálati változatosság kiterjesztése, különösen a turizmus területén.
- Turisztikai kínálat javítása.
- Gazdasági tevékenységek hatásának javítása a környezetre.
- Az új vállalkozások minőségi színvonalának javítása.
- Fejlesztés és innováció arányának növelése a vállalatokon belül.
- Szervezeti struktúrák és a hálózatosság javítása a vállalatokban.
- Új, nemzetközi piacokra való belépés.

2. prioritás: Versenyképes régió

A prioritás azon beruházásokat érinti a regionális infrastruktúrában, amelyek a versenyképesebb gazdaság fejlődése érdekében jönnek létre. Ezen keresztül kell biztosítani az érintett régiók gazdasági, ökológiai és társadalmi dinamikájának bázisát. Különösen fontos, versenyképes adottságok meglétével segítsék új vállalatok létrejöttét, illetve betelepülését. Az adottságokhoz hozzátartozik a közlekedési infrastruktúra is. Ezen kívül fontos a természeti értékek védelme, a természetet érő negatív hatások kivédése, valamint, hogy az energiaellátáshoz helyi és lehetőleg megújuló energiát vegyenek igénybe. A gazdasághoz kapcsolódó infrastruktúrának azonban elsőbbsége van az imént említett intézkedésekkel szemben. A turizmus megalapozása érdekében olyan turisztikai infrastruktúrát kell létrehozni, amely növeli a kínálatot, és amely magában foglalja a természeti és kulturális értékek elővigyázatos fejlesztésének követelményeit is. A fejlesztés területén tevékenykedő hálózatokat és szolgáltatóvállalatokat is támogatni kell. Ezen kívül tekintettel kell lenni arra, hogy az infrastrukturális adottságok korlátozhatják a nők foglalkoztatását.

Ezen prioritással a kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődés a cél, az összes szektor integrálásával.

A szervezeti együttműködések mellett ösztönzik a pilot projekteket, a fejlesztési koncepciókat és a megvalósíthatósági tanulmányokat is. A célterület jelentős hányadát azok az infrastrukturális feltételek alkotják, amelyek segítik az együttműködések és új regionális jellegzetességek létrejöttét. Idetartozik a Bregenzi-erdő regionális tervezőközössége (sajtút projekt), ami a vállalatok együttműködése abból a célból, hogy erősítsék a regionális identitást és jellegzetességek létrejöttét. A know-how transzfernek többek között a hálózatok és együttműködések fejlesztésén keresztül kell megvalósulnia.

Támogatandó területek:

- Versenyképes üzemi területek feltárására irányuló beruházások;
- Meglévő ingatlanok optimális felhasználása;
- Technológiai infrastruktúra javítása, különösen a telekommunikáció területén;
- Turisztikai infrastruktúra kínálatának javítása;
- Intézkedések a kulturális örökségek védelme érdekében;
- Intézkedések a nők foglalkoztatottságának javítása érdekében;
- Intézkedések természeti katasztrófák elleni védelem érdekében;
- Intézkedések az ökológiailag érzékeny területek védelme érdekében;
- Együttműködések létrehozása;
- Desztináció-menedzsment fel-, illetve kiépítése;
- Regionális jellegzetességek kialakítására irányuló stratégiák fejlesztése;
- Regionális menedzsment erősítése.

A projektek kiválasztásának és sorba rendezésének szempontjai:

- A projekt összhangja a horizontális elvekkkel (fenntartható fejlődés és esélyegyenlőség);
- A projekt gazdaságossága;
- Hozzájárulás munkahelyek megtartásához és létrehozásához;
- A regionális fejlődés javításához való hozzájárulás.

Célok

- Üzemi területek kínálatának növelése, különösen az új vállalatok létrehozása és az innováció kapcsán.
- Vállalatok beágyazása a regionális környezeti feltételekbe, és helyi erőforrások felhasználása.
- Szabadidős tevékenységek, pihenés és turizmus érdekében létrejött területek, melyek illeszkednek a helyi környezeti feltételekhez.

- A nők foglalkoztatottságának javítása.
- Regionális erőforrások felhasználása a regionális identitás ösztönzése érdekében.
- A környezeti, kulturális, természeti és társadalmi potenciál kihasználása.
- Szinergiák kialakulásának ösztönzése együttműködések létrehozása érdekében.
- Az ösztönző eszközök hatékony felhasználása a projektekben, amelyek a regionális erősségeken és a prioritásokon alapulnak.

Fejlesztési program 2007–2013¹⁶

1. prioritás: Innováció és tudásalapú gazdaság

Legfontosabb cél Vorarlberg jövőbeli innovációs teljesítőképességének javítása, ezáltal a tartós gazdasági növekedés feltételeinek létrehozása, továbbá, hogy a munkahelyek számát hosszú távon megtartsák, és azokat a nemek közötti egyenlőség elvének jegyében bővítsék. Ezen cél elérése érdekében a prioritás fókuszában az innováció áll.

A stratégia magját két komponens alkotja:

1. A regionális kutatási és innovációs kompetenciák erősítése.
2. A kutatás, innováció és a tudás átadásához szükséges kompetenciák erősítése.

Ezzel a régiónak a SWOT-analízis által megjelölt erősségét, a „magas innovációs és átültetési képesség”-et kívánják erősíteni. Másfelől rendkívül fontos az új erősségek területén jelentkező technológiai kompetenciákhoz való hozzájárulás, valamint a regionális kutatási kínálatban jelentkező hiányosságok csökkentése. Ez feltétele annak, hogy a régió innovációs tevékenysége legalább annyira gyorsan nőjön, mint a legfontosabb versenytárs országokban. Csak így tud a régió az innovációs versenyben és a világpiacon tartósan helytállni.

Kutatási és innovációs kompetencia

A program segítségével olyan feltételeknek kell megfelelni, amelyek tudást generálnak a régió és annak aktorai számára is (vállalatok és intézmények). Ez a tudás a régióon belül hatékonyan terjed, és az aktorok számára könnyen elérhetővé válik.

¹⁶ Strat.at 2007/2013. Nationaler Strategischer Rahmenplan Österreich 2007–2013 (www.oerok.gv.at/eu-regionalpolitik/eu-strukturfonds-in-oesterreich-2007-2013/nationale-strategie/stratat.html)

Átültetési/átvételi kompetencia

A csúcskutatás létrehozása és a meglévő legújabb K+F-eredmények egyedül nem elegendőek ahhoz, hogy hozzáadott értéket generáljanak és a megfelelő növekedési ütemet tudják megcélozni. A kihívás abban áll, hogy az új ötleteket, innovatív technológiákat, eljárásokat és módszereket növekedést serkentő (új vagy lényegesen javított) termékekbe, termelési eljárásokba, kínálatba és szolgáltatásokba sikeresen tudják átültetni és a piacon pozicionálni.

A definiált innovációs stratégia megvalósítása érdekében szükséges, hogy a támogatás középpontjában a regionális innovációs rendszerek következő sarokpillérei álljanak (a strukturális program pénzügyi kereteinek megfelelően egy sorrendet alakítottak ki, amelyben a legnagyobb várható hatékonyságú sarokpillérek [tevékenységi területek] élveznek prioritást):

- vállalati innovációs tevékenység ösztönzése (tudásátadás);
- regionális K+F-kapacitás növelése (tudásgenerálás);
- tudomány és gazdaság együttműködésének és hálózatosodásának ösztönzése (külső és belső tudástranszfer).

Stratégiai célok

- a fejlesztés és innováció részesedésének növelése a vállalatokban,
- új vagy javított technológiák és eljárások adaptálása,
- új vagy lényegesen jobb termékek, kínálatok, eljárások és szolgáltatások fejlesztése,
- a vorarlbergi gazdaság magterületei kompetenciáinak továbbfejlesztése,
- az ágazatokban rejlő növekedési potenciál felismerése és kiaknázása.

Célcsoportok

- vállalatok,
- regionális és interregionális K+F létesítmények,
- közttestületek,
- regionálisfejlődés-hordozók (egyesületek, munkaközösségek).

Fejlesztési súlypontok

Tematikus:

- koncepciók és tanulmányok,
- beruházások,
- kutatási infrastruktúra.

Területi:

- központi terület.

Ágazati:

- anyagi javak termelése (ipar),
- termelésközeli szolgáltatások,
- turizmus.

Részprioritások:

- 1.1. Ipari innováció és K+F;
- 1.2. Technológiai, kutatási és gazdasági létesítmények ösztönzése;
- 1.3. Hálózatok és tudástranszfer ösztönzése.

2. prioritás: Regionális növekedési stratégia

Legfőbb célkitűzés a konkrét növekedési impulzusok iniciálása a különböző gazdasági területeken, a vidéki területekre összpontosítva, amelyek – a centrumterületekkel ellentétben – megállapíthatóan növekedési problémákkal küzdenek. Ennek feltétele, hogy a regionális gazdaság ezeken a területeken javuljon. SWOT-analízisben megállapított problématerületek alapján ez a prioritás 3 tevékenységi területre fókuszál:

1. A vidéki területek telephelyminőségének javítása;
2. A foglalkoztatottság keretfeltételeinek javítása;
3. A természeti erőforrások védelme és a természeti katasztrófák elleni védelem.

Ezen területek a regionális növekedési stratégia szempontjából kiemelkedő fontosságúak, mert azokból olyan korlátok jönnek létre, melyek segítségével a meglévő fejlődési impulzusok nem, vagy nem megfelelő mértékben kihasználhatóak.

Stratégiai célok

- A vidéki területek telephelyminőségének javítása.
- Interregionális jelentős és teljesítőképes infrastrukturális létesítmények rendelkezésre állása a vidéki turizmus érdekében.
- A régióban rendelkezésre álló munkaerő-potenciál szélesítése és a munkahelyek vonzerejének növelése a kiválasztott ágazatokban.
- A természeti erőforrások védelme és a természeti katasztrófák elleni védelem.

Célcsoportok

- Vállalatok;
- Köztestületek;
- Regionálisfejlődés-hordozók;
- Turisztikai szervezetek.

Fejlesztési súlypontok (Tematikus)

A 2. prioritáson belül mindenekelőtt az olyan terveket ösztönzik, amelyeknek magas az impulzushatásuk a regionális versenyképességre és a regionális növekedésre:

- koncepciók,
- beruházások,
- területi és
- vidéki területek.

2.3.5. Salzburg

Salzburg régió Ausztria középső részén található, és a Keleti-Alpok északi részén helyezkedik el. Salzburg tartománnyal öt régió határos: Felső-Ausztria, Stájerország, Karintia, Tirol, valamint Bajorország, mely már német terület. A Salzburg régió természetföldrajzi jellemzőit legnagyobb mértékben az Alpok határozza meg, a legmagasabb pont 3674 méter, mely Großvenediger-nél található. A salzburgi régió festői tájai és domborzata legfőképpen magas, sziklás hegyvonulatokból áll, melyekben a folyók és gleccserek völgyeket vájtak. A régió földrajzi adottságai így rendkívül kedveznek a sísportok kedvelőinek. Salzburg város és környéke az Alpok északi részének egy alacsonyabban fekvő részén – ez az úgynevezett Flachgau – terül el, melynek dombtetői átlagosan 500 méterrel vannak a tengerszint felett. A régióban kilenc 2000 méternél magasabb hegycsúcs is található: Magas-Tauern, Alacsony-Tauern, Tennengebirge, Dachstein, Hochkönig, Steinernes Meer, Leoganger Steinberge, Loferer Steinberge és a Kitzbüheli-Alpok. A régió legfontosabb folyója a Salzach, melynek két mellékfolyója van: Saalach és a Gasteiner Ache. Salzburg tartományban ered az Enns is, továbbá az Alpok hegyei között összesen 185 tó helyezkedik el ezen a területen. A régió első számú kulturális és gazdasági központja Salzburg városa, mely 150 269 lakossal a legnépesebb település. Messze lemaradva a második legnépesebb város 18 399 lakossal Hallein, majd harmadik Saalfelden 150 393 lakossal.

A régió nemcsak Ausztrián belül fontos közlekedési és kereskedelmi csomópont, hanem Közép-Európán belül is. A kedvező fekvés lehetővé tette, hogy nemzetközi autótutak és vasúti főútvonalak haladjanak át ezen a területen. Az A1-es autópálya a legfőbb kereskedelmi útvonal, mely a régiót Béccsel és Németországgal köti össze. A másik főbb útvonal az A10, melyet Tauerautobahn-nak is neveznek. Ez az útvonal Villach irányába, illetve Szlovénia felé vezet. A domborzati viszonyok meglehetősen megne-

hezítették a vasútépítést a tartományban, ezért a vonalak száma nem jelentős, a rajtuk lebonyolított forgalom viszont annál inkább. A Bécsből Innsbruck felé tartó InterCityk csak Salzburgot érintik, majd elhagyják Ausztria területét, és csak Kufsteinnél lépnek vissza. Közvetlen IC-vonatok közlekednek Salzburgból Bad Gasteinen át Villachba és Radstadton át Grazba. Salzburg nemzetközi repülőtérrel is rendelkezik. A Wolfgang Amadeus Mozart nevét viselő maxglani repülőtérrel Bécsbe, Németországba, az Egyesült Királyságba és a Kanári-szigetekre indulnak járatok.

Történelmi és kulturális nevezetességek

A tartomány kimeríthetetlen programlehetőségekkel várja az idelátogató turistákat. Számos kiváló sítereppel rendelkezik. Bad Gastein és Bad Hofgastein gyógyfürdői világhírűek. Sóbányái évszázados múltra tekintenek vissza. A Werfen fölötti meredek hegyoldalon rejtőzik az Eisriesenwelt, Európa legnagyobb jégbarlangja. Kiemelt látnivaló a Krimml-vízesés és a St. Johann im Pongau-ban található Liechtensteinklamm. Csodálatos hegysegeiben (Magas-Tauern, Tennengebirge, Hochkönig, Loferer Steinberge) az igazi érintetlen alpesi természet várja a hegyek szerelmeseit.

Salzburg városa híres barokk óvárosáról és a város fölé magasodó Festung Hohensalzburgról, ahonnan szép a kilátás a városra. Nevezetességei a hellbrunni kastély és az udvarban található Wasserwunderwelt. A Zoo Salzburgba is érdemes ellátogatni, valamint Mozart szülőházába is.

Salzkammergut és környéke: Itt található a festői szépségű Wolfgangsee és St. Gligen kis városa, ahonnan a Zwölferhorn-Seilbahn kabinos felvonóval szép kilátás tárul a turisták elé. Valamint Bad Ischl is a közelben található, melynek egyik nevezetessége a Kaiser villa és annak parkja.

Liechtensteinklamm St. Johann im Pongau mellett található. Az összesen 4000 méteres vízesésből a turisták számára látogatható rész 1000 méter. A vízesés csodaszép sziklával övezett, melyek mélysége helyenként eléri a 300 métert is.

A Krimml-vízesés 140 méter magas látványosság, a XIX. századtól látogatható a turisták számára az 1835-ben és 1879-ben, majd 1901-ben kiépített útvonalakon. A vízesést átlagosan 400 000 turista látogatja.

Hohe Tauern csodaszép hegyvonulatai összesen 120 km hosszan terülnek el Salzburg, Kärnten és Tirol tartományok között. Nemzeti parkjában a természet olyan kincsei találhatók, mint például a Krimml-vízesés.

A Hallein sóbánya 10 km-re fekszik Salzburg városától. A sóbányászat a Kr. e. 600-as évekre nyúlik vissza.

A werfeni Eisriesenwelt-jégbarlang a legnagyobb Európában.

Zell am See és környéke. Lehetőség van hajókázásra a tavon.
A kapruni Sigmund Thun Klamm-vízesés.

Az uniós támogatásokból megvalósult fejlesztések 2000–2006 között¹⁷

A Bizottság 87,5 millió eurót hagyott jóvá az egységes programozási dokumentumban a fejlesztések finanszírozásához. Az Európai Strukturális Alapok ebből 17,7 millió euróval járultak hozzá.

Első súlypont: Turizmus és közlekedés

Ez a súlypont az idegenforgalom és a szabadidő-szolgáltatások fejlesztését célozta. Az általános idegenforgalmi infrastruktúra javítása a cél, mindegyik a téli turizmusra koncentrálva. Ezen kívül a vállalkozások és a tanácsadási szolgáltatások közötti együttműködésre helyeztek még hangsúlyt.

Második súlypont: Feldolgozóipar és rokon szolgáltatások

Ezen súlypont középpontjában a feldolgozóipar fejlesztése állt. Ez az innováció finanszírozásával és kutatás-fejlesztési projektekkel történt, továbbá vállalkozások alapítási kedvezményeivel és a friss vállalkozások támogatásával. Ezen intézkedések voltak hivatottak javítani a prioritást élvező projekteknél az együttműködést, illetve lehetővé tették a szervezeti keretek és az ahhoz szükséges infrastruktúra kialakítását, valamint a beruházások véghezvitelét.

Harmadik súlypont: Szektorokat átfogó együttműködés

Ezen intézkedések véghezvitelével a környezet javítása volt a cél. Idetartoztak például a megújuló energiaforrások fejlesztése, a környezetvédelem és további intézkedések, melyek a régió attraktivitását növelték. A helyi szervezetek erősítése is cél volt, továbbá az esélyegyenlőség a képzési területeken.

A támogatási területek leírása

A program 92 650 lakost fedett le. A vidéki egy főre jutó GDP csak 91%-a az osztrák átlagnak. A régióban a szolgáltatási szektorban az idegenforgalom az uralkodó. A kereskedelem, pénzügyek és a termelésközeli szolgáltatások nem megfelelően képviseltek, és a feldolgozóiparban a fa-, bútort és az építőipar a vezető. A régióban sok kisvállalkozás volt jelen (100 foglalkoztatottig); nemzeti összehasonlításban a nagyvállalatok jelenléte ele-

¹⁷ Objective 2 Programme for Salzburg
(http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/details.cfm?gv_PAY=AT&gv_reg=675&gv_PGM=77&LAN=7&gv_PER=1&gv_defL=7)

nyésző. A munkanélküliség az országos szinten volt, és különösen a nőket, a vendégmunkásokat és a fiatal férfiakat sújtotta. A turizmus által okozott szezonális munkanélküliség lényegesen magasabb volt, mint más tartományokban, a hosszú távú munkanélküliség azonban nem volt jelentős.

Ekkor a legnagyobb hiány még a kutatás-fejlesztés és a vállalatközpon-tú szolgáltatások területén jelentkezett, valamint a mezőgazdasági szektorban sem voltak megfelelőek a termelési feltételek.

Részt vevő partnerek és programirányító hatóság

A teljes programot a salzburgi tartományfőnök megválasztott igazgatósági hatóságként fogja koordinálni. A tartományi kancellária a finanszírozás igazgatásáért lesz felelős. A programot figyelemmel kíséző bizottság a tartományi miniszterekből és a végrehajtásért felelős intézményekből áll. Ehhez jönnek még hozzá a szociális partnerségért, esélyegyenlőségért és fenntartható fejlődésért felelős intézmények. A pénzügyminisztérium és az egyes alapok koordinációjáért felelős osztályok közösen látják el a pénzügyek ellenőrzését.

Salzburg régió versenyképességének növelése, 2007–2013

Az Európai Bizottság 2007. május 4-én hagyta jóvá az osztrák Salzburg régió fejlesztésére irányuló programot a 2007–2013-as időszakra. Itt egy operatív programról van szó, mellyel Salzburg számára a Közösség támogatási eszközei hozzáférhetőkké válnak. Összesen 27,6 millió euró fog a régió rendelkezésére állni, a közösségi támogatás ebből 13,8 millió euró lesz (ez az Ausztriában a kohéziós politika keretein belül a 2007–2013 közötti beruházásra szánt európai uniós pénzek körülbelül 1%-ának felel meg.)

Salzburg az EU15-ök átlagához képest 142%-os egy főre jutó GDP-jével az Európai Unió gazdag régiói közé tartozik, melyek magas életszínvonalat és környezeti minőséget képesek felmutatni. Ezzel a programmal a tudásra és innovációra épülő gazdaságot támogatják, illetve tartós munkahelyek létrehozását, ily módon hozzájárulva a Lisszaboni Stratégia céljaihoz. A támogatás lényeges célja az északi, városiasabb területek, és a déli, falusiasabb részek közötti különbségek csökkentése. Horizontális prioritásként a Göteborgban megfogalmazott fenntartható fejlődés célja és a nemek közötti egyenlő bánásmód alapelve különleges státuszt élveznek a programban.

A Regionális versenyképességért és foglalkoztatottságért 2007–2013 program fő céljai a következők: a vállalkozások beruházási potenciáljának erősítése, a regionális befolyásolhatóság téma szerint szabályozott fejlesztés-

tése és célokhoz igazított javítása. A Regionális versenyképességért és foglalkoztatottságért 2007–2013 program a következő prioritási tengelyekre osztható.

1. prioritási tengely: Az innováció és a tudásra épülő gazdaság erősítése

A jelenlegi globalizációs fázisban a salzburgi vállalkozásoknak helyt kell állniuk a világgazdaság és az EU erős konkurenciájával szemben. Ebből a háttérgondolatból ered az innováció és a tudásra épülő gazdaság erősítésének jelentősége. Azokon a területeken, melyeken a komparatív előnyök jelentkeznek, feltétlenül szükséges a minőségi és technológiai normák javítása. A siker egyik kulcsa a vállalatok kutatás-fejlesztésének és az eredmények gyakorlati felhasználásának támogatása. A kis- és közepes vállalkozások a programok sikeres átültetésénél döntő jelentőséggel bírnak, és ezért középpontba kerülnek: a támogatandó tevékenységek egészen a vállalatalapítástól a hálózatokban való részvételen át az úgynevezett vállalati klaszterig.

2. prioritási tengely: A déli területek innovációra kihegyezett fejlesztése

A salzburgi régió déli területei többnyire vidéki jellemzőikkel, illetve kis- és mikroállalkozásaikkal, melyek a gazdaság gerincét alkotják, más politikai szempontot követelnek, mint a városok által meghatározott északi rész esetében. A támogatás a tradicionális szektorokba és tevékenységekbe történő beruházásokra vonatkozik, bár innovatív vagy a tartományon túlmutató komponensei is lesznek. Az idegenforgalom is ennek a prioritási tengelynek a része.

Mivel a salzburgi régió Ausztria központi helyén fekszik, így számos útvonal csomópontja található meg a területén. Ez a mind gazdaságilag, mind kulturálisan gazdag tartomány stratégiai fontosságú helyet foglal el. Pozíciójánál fogva Salzburg az Alpok más régióival együtt közösen igyekszik helyzetét az EU-n belül is erősíteni. Az ARGE-Alp¹⁸ törekvése, hogy közös kulturális, szociális és gazdasági érdekeikért kiálljanak és a polgárok között, akik az Alpok tartományaiban élnek, kapcsolatot hozzanak létre, és azt erősítsék. Salzburg aktív tevékenységével igyekszik a közös munkát más intézményekkel együtt elősegíteni, és ezen tartományok érdekeiért közösen is kiállni. Összesen 10 tartomány tagja az ARGE-Alpnak: a németországi Bajorország, a svájci Graubünden, St. Gallen és Tessin kan-

¹⁸ Objective 2 Programme for Salzburg
(http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/details.cfm?gv_PAY=AT&gv_reg=675&gv_PGM=77&LAN=7&gv_PER=1&gv_defL=7)

tonok, az olasz Lombardia, a dél-tiroli és a trieszti régió, valamint az osztrák Vorarlberg, Tirol és Salzburg tartományok.

Salzburg távolabbi EU-tagállamokkal is partneri kapcsolatokat ápol, erre példa az együttműködés Litvániával.

2.3.6. Stájerország

Stájerország területileg a második, népességét tekintve pedig a negyedik legnagyobb a kilenc osztrák tartomány közül. A tartomány 16 388 km²-nyi területén közel 1,2 millió lakos él, fővárosa a 245 ezer lakosú Graz. Stájerország 16 kerületből és mintegy 543 településből, valamint 6 NUTS III szintű régióból (Graz, Leizen, Östliche Weststeiermark, Oststeiermark, West-Südsteiermark és Westliche Obersteiermark) áll.

Mint ahogy az egész ország területét, úgy Stájerországot is a magas hegységek jellemzik, melyek kiváló túra- és sícélpontok. A legmagasabb hegységek: az Északi-Mészkő-Alpokban lévő Dachstein (2995 m) és Hochschwab (2277 m), az Északi-Mészkő-Alpok és az Enn-völgyi-Alpokban található Hochtorn (2369 m), az Alacsony-Tauernben magasodó Hochgolling (2862 m), a See-völgyi-Alpok csúcsa, a Zirbitzkogel (2396 m) és a stájer Perem-hegységben lévő Hochwechsel (1743 m). Legfontosabb tavak a régióban a 4,2 km² területű, közel 65 m mély Grundlsee, a 2,1 km²-nyi, 53 m mély Altausseer See, a Toplitzsee (0,55 km²) és a Stubenbergsee (0,4 km²). A legjelentősebb folyók pedig a Mura (290 km), az Enns (130,4 km), a Feistritz (98,6 km), a Rába (96,2 km), a Lafnitz (81,8 km), a Mürz (78,5 km) és a Kainach (59 km).

A stájerországi tartományi kormány 9 tagú, élén a tartományi kormány elnöke áll, őt követi a két helyettese, illetve a hat tanácsos. Ez a tartomány végrehajtó testülete, melynek feladata a tartomány irányítása és pénzügyeinek kezelése. Az egyes feladatokat a tanácsosok látják el.

Fontos közlekedési csomópont Graz, a Knoten Graz / West a város délnyugati szélén az A2 és az A9 autópályák kereszteződése. Habár Graz a tartomány fővárosa, a fő vasúti csomópont Bruck an der Murban van. Ma a grazi repülőtér az ország egyik legfejlettebb reptere, és évente több száz ezer utast fogad.

A legfontosabb egyetemi város Graz a maga négy egyetemével, ahová összesen 48 000 hallgató jár. Ezen egyetemek: Karl-Franzens Egyetem, Műszaki Egyetem, Orvosi Egyetem, valamint a Zenei és Ábrázoló Művészeti Egyetem. Graz mellett Leoben a másik kiemelkedően fontos képzési centrum. Az itt található Bányászati és Kohászati Egyetem az egyik leg-

jobb, műszaki képzést nyújtó intézmény a régióban. Az ugyancsak Grazban lévő Joanneum Főiskola gyakorlatorientált közgazdasági szakképzést biztosít. A grazi Joanneum Research az egyik legnagyobb egyetemen kívüli kutatóközpontja Ausztriának, mely egyben a tudomány és a gazdaság kereszteződését is jelenti.

Közel egymillió hektár kiterjedésű erdejével Stájerország birtokolja a legnagyobb erdőterületet Ausztriában. Emellett azonban a tartomány jelentős mezőgazdasággal rendelkezik, a gabona (kukorica, búza), burgonya, különböző zöldségfélék, illetve takarmánynövények igencsak közkedveltek a stájer földművesek körében. Fontos része a stájer mezőgazdaságnak az almatermesztés, az egész ország almatermelésének háromnegyedét Stájerországban szüretelik le. A „Steirische Apfelstraße”-n (stájer alma útján), 25 km hosszúságban több mint egymillió gyümölcsfa terem. E vidék központja a Puch nevű falucska. Az almán kívül földiepret, körtét, őszibarackot és más gyümölcsöket is termelnek a környéken. Jellemző a méztermelés, a gyümölcsmust és a pálinkafőzés. Kiemelkedő a stájer bortermelés is: a szőlősgazdák évente mintegy 150 ezer hektoliter bort állítanak elő, mely az ország össztermelésének kb. 6,6%-a, és a legkiválóbb fehérborai innen származnak. A stájer borvidék három bortermelő területet ölel fel: Délkelet-Stájerországot (Radkersburg és Feldbach), Dél-Stájerországot (Leibnitz) és Nyugat-Stájerországot (Graz környéke, Voitsberg és Deutschlandsberg). Különlegesség a hagymaszíntól rubinvörösre terjedő Schilcher, melyet tarpataki szőlőből préselnek. A tartományi sörgyártás adja az osztrák áruterelés közel 25%-át, rengeteget exportálnak belőle más európai országokba, de még a tengerentúlra is. Stájerország legnevezetesebb mezőgazdasági terméke azonban a tökmagolaj. Itt találhatóak a sertéstartás főbb körzetei is (Grazi-medence települései), továbbá Graz a mezőgazdasági termékeket feldolgozó üzemek központja is, a tej- és húsipar jelentős a városban.

Azonban nemcsak a mezőgazdasági termelés magas szintű, hisz Stájerország tradicionális ipari tartomány. Mialatt a nyers- és alapanyagipar részesedése az össztermelésből változatlan maradt, a gép-, acél-, fém-, villamos-, elektronikaipar részesedése egyre nőtt, a legnagyobb mértékben azonban a járműgyártás fejlődött az Autoclusters „AC Styria” gyár termelésének köszönhetően. A két világháború között a Steyr–Daimler–Puch cég Európa egyik legkomolyabb autógyártója volt, de a 70-es években bezárták a vállalatot. A Steyrben azóta traktorokat, illetve a Mercedesszel közösen terepjárókat gyártanak, többségében exportra. Ausztria vasérc- és

barnakőszén-bányászatának csaknem 80%-a a tartományból származik. A Mura–Mürz völgye a kohászat fellegvára, itt alakult ki a legnagyobb nehézipari központ, a Leoben-Donawitz kombinát, mely a helyi bányászat, a vízerőművek termelte áram, az ipari víz, valamint a hiányzó, ám olcsón beszerezhető nyersanyagoknak köszönheti versenyképességét. A folyók mentén számos nehéziparral foglalkozó kisváros található, többségük azonban az erős verseny miatt válsággal küszködik, vagy már be is fejezte a termelést. Az osztrák fa- és papíripar termelésének közel 50%-a is a stájer térségből származik. Ezért a legfontosabb exportcikkek az autók, sínek, high-tech termékek, a fa és a papír, valamint a mezőgazdasági termékek közül a bor, a sör, illetve a világhírű tökmagolaj. Ausztria második legnépesebb városa Graz, melynek fejlett és sokoldalú gépipara a legjelentősebb (Puch-Werke, Wagner-Biro). Ebben meghatározó szerepet tölt be a korábban már említett műszaki képzést folytató egyetem, valamint az idetelepült transznacionális vállalatok, mint például a DaimlerChrysler, GM-Opel, Daewoo tevékenysége. A nagyvállalatok mellett számos kis- és középvállalat van a tartományban.

Ausztriában igen jelentős az alternatív energiahasznosítás. Stájerországban például a biomassza energetikai hasznosítása a primer energiafelhasználáson belül 1980-ban még csak 7% volt, míg a fosszilis energiaforrásoké 79%. Ekkor még egyetlen biomassza hasznosítású fűtőüzem sem volt, 1985-ben pedig már 74 működött. Az összes alternatívenergia-felhasználás 1992-ig 23%-os részarányt ért el, és ezen belül mintegy 15%-ot tett ki a biomassza.

A gyógyfürdőváros Fürstenfeld a stájer gyógyfürdőkörzet központjában a befektetők szempontjából a jövő régiójának számít, valamint földrajzi elhelyezkedéséből adódóan kaput képez Kelet-Európa feltörekvő piaci felé. A régió rendelkezik a motivált munkaerő gazdag potenciáljával, továbbá Fürstenfeld város rugalmasan és bürokráciamentesen viszonyul a letelepedni szándékozó üzemekhez. A gyógyfürdőváros vonzáskörzete az EU keleti bővülésének következtében jelentősen megnövekedett, és a kereskedelmi vállalkozások letelepedésének kiindulási helyzete a történelmi városmagban ígéretesnek bizonyul. A jövőhöz szükséges rugalmasság szorgalomból, tradícióból és akaratból tevődik össze Stájerország vezető turizmusrégiójában.

2007 januárja óta azok a vállalkozások, amelyek Fürstenfeldben fektetnek be, nyilvános szubvencióban részesülnek. Ennek feltétele, hogy új, tartós munkahelyeket hozzanak létre. Egy világos és környezettudatos te-

leknyilvántartás eredményeképpen olyan jól kialakított ipari parkokat létesítettek, melyek a befektetőknek elképzeléseik gyors megvalósítását teszik lehetővé.

Stájerországban, mint ahogy Ausztria több más tartományában is, jelentős bevétel származik az idegenforgalomból. A túrázás és a sélés a két legjellemzőbb kirándulásforma. A tartomány legkedveltebb turistaútvonala Gramlitzból indul, s mintegy 17 km hosszú, nem túl megerőltető, körülbelül ötórás túra a borvidék jellegzetes ösvényein, lankás dombok között. Stájerország és egész Ausztria egyik legnagyobb síparadicsomát hozták létre 1998-ban az Enns folyó mentén, a Dachstein–Tauern régióban, amikor felvonókkal kötötték össze a négy környező hegyet.

2006-ban éves átlagban 33 168 fő munkanélkülit regisztráltak, ebből 18 699 a férfi és 14 469 a nő. A munkanélküliségi ráta az életkor változásával együtt változik, a fiatalok és az idősebb munkavállalók esetén viszonylag magas (7% körüli), a középkorú lakosság tekintetében ennél valamivel alacsonyabb (kb 5%). 2003 óta a foglalkoztatás növekedése elsősorban a szolgáltatói szektorra vezethető vissza (+1,2%). Számottevő növekedésre a kutatás-fejlesztés, valamint a vállalkozói szolgáltatások területei tudtak szert tenni (+5,5%).

A tartomány fővárosának bemutatása

Graz a zöld parkok, a piros háztetők és a kék folyó vonzó városa. Rengeteg egyetemista él itt, általuk válik este pezsgővé a város. Grazot már 1189 előtt várossá nyilvánították, 1379-ben pedig a Habsburg-dinasztia Lipót-ágának kezére került. III. Frigyes német király, osztrák császár és német-római császár ezt választotta székhelyéül; egykori jelmondata: „Ausztria a világ ura”, sokfelé látható a városban. 1564-ben Graz hivatalosan Belső-Ausztria fővárosa lett, területe a mai Stájerországot és Karintiát, továbbá Carniolát, Goriziát és Isztriát foglalta magában. A hajdan a törökök ellen komoly erődöt emelt város 1784-ben, Európában elsőként bontotta le a várost körbevevő falakat.

Ma Ausztria második legnagyobb városa, vásárjairól és fesztiváljairól, operaházáról és színházáról híres. Graz óvárosát 1999-ben felvették az UNESCO világörökség-listájára.

A zajos és mozgalmas Hauptplatznál (Főtér) található az 1550-ben épült reneszánsz városháza, a Rathaus. A tér közepén álló szökőkút nőalakjai a tartomány négy legfontosabb folyóját ábrázolják. A Hofgasse XV. századi várában működnek ma a tartományi hivatalok.

A Szent Egyed-székesegyház késő gótikus épülete ugyancsak a XV. századból való, bár csak később (1786-ban) nyilvánították katedrálissá, amikor a seckauai püspökség központját áthelyezték Grazba. A déli kapuzatán található három freskó a három istencsapást ábrázolja: a pestist, a sáskajárást és a törököket.

A tartományi főváros Graz, egyben a stájer kultúra fővárosa is, egész évben zenei előadásokkal, noha ezek legfőbb színhelye a Schauspielhaus (Színház) és az Opernhaus (Operaház). Olyan híres zenészek, illetve zeneszerzők alkottak itt, mint Johann Joseph Fux, Robert Stolz, vagy éppen Karl Böhm. Jellegzetes a stájer népi kultúra is, a tartomány minden területén megtalálhatóak a népviseleti csoportok, illetve a népdalkörök, valamint az egyéb zenei csoportok. Vasár- és ünnepnapokon még ma is feltűnik a grazi utcákon a „Steirergewand”, a stájer népviselet, a zöld szegélyes és hajtókás szürke öltöny, reprezentálva a zöld tartományt, Ausztria zöld szívet („Das grüne Herz Österreichs”). A Styriarte tematikus zenei fesztivált minden év júliusában tartják. Ez főként, de nem kizárólag komolyzenei fesztivál. A Steirischer Herbst avantgárd kortárs művészeti fesztivál októberben. Az események között szerepel zene, színház, film, kiállítás és művészeti rendezvények a város több tucat pontján.

A 2000–2006-os fejlesztési terv általános bemutatása

Az Európai Strukturális Alapok támogatja a régiókat beruházási erejük (innovationskraft) és versenyképességük erősítésében. Stájerország 1995 óta részese ennek a programnak, melynek segítségével sikeresen erősíti regionális stratégiáit. A 2000. január 1-jével életbe lépő és 2006. december 31-ig tartó fejlesztési periódusban elsődleges cél volt, hogy a korábban már a fejlődés útvonalára lépett régiók ezen az úton tovább haladjanak, az európai integráció elmélyülése megvalósuljon, különös tekintettel a 2004-ben bekövetkezett óriási keleti bővítés érdekében.

A 2000 és 2006 között érvényben lévő fejlesztési programnak köszönhetően számos projektet sikerült megvalósítaniuk, leginkább a termelés és szolgáltatás, az információs társadalomra való felkészülés, a turizmus és kultúra területén megvalósuló régiófejlesztés, illetve a foglalkoztatás és a humán erőforrás-menedzsment területén.

- A fejlesztési program első célkitűzése a termelési és szolgáltatási szektor támogatása volt. Ezen célkitűzés keretein belül elsősorban új vállalkozások létrehozását támogatták, de jelentős forrást szántak még a már meglévő vállalkozások régióba való áttelepülésére, illetve a kisvállalkozások versenyképességének javítására is.

- A második prioritás az információs társadalom fejlesztésére irányult. Ahhoz, hogy a régió képes legyen minél gyorsabban alkalmazkodni az új információs technológiákhoz, illetve, hogy képes legyen követni a változásokat, elengedhetetlen volt az innovációs szféra javítása. Ezzel egy időben szükség volt az információáramlás ösztönzésére is. A folyamat megkönnyítése érdekében új, úgynevezett „impulzuscentrumokat” hoztak létre az unió segítségével.
- Harmadik célként a régió egységes fejlesztése, az idegenforgalom és a kultúra támogatása szerepelt a programban. Itt elsősorban a régió infrastruktúrájának fejlesztésére, valamint olyan beruházásokra fektettek hangsúlyt, amelyek nagymértékben hozzájárultak a kulturális élet, illetve a turizmus fejlődéséhez.
- Negyedik pont a technikai segítségnyújtás volt. Ez a rész magával a fejlesztési programmal foglalkozott. Ennek segítségével készítették elő, ellenőrizték és értékelték a fejlesztési terv célkitűzéseit és azok megvalósításának sikerességét, továbbá ebből finanszírozták a szükséges információk beszerzését, illetve továbbítását a megfelelő szervezeteknek.
- Az ötödik és egyben utolsó fejezet a foglalkoztatással és a munkaerő továbbképzésével foglalkozott. Ezzel elsősorban a régió munkavállalóinak segítettek alkalmazkodni a megváltozott munkakörülményekhez és elvárásokhoz. Az erre fordítható pénzüsszegekből különböző tanfolyamokat indítottak, melyek segítségével a munkanélküliek, illetve más, hátrányos helyzetben lévő munkavállalók, főleg a nők és a rokkantak át-képzését, majd elhelyezkedését akarták megkönnyíteni. A programnak köszönhetően valamelyest csökkent a munkanélküliség a régióban.

Ezekhez a regionális fejlesztésekhez az EU 2000 és 2006 között 224 millió euróval járult hozzá a Strukturális Alapokból. Az Európai Uniótól kapott 224 millió eurós támogatási összeg megoszlott az öt fejlesztési terület között.¹⁹

A fentebb felsorolt területeken végrehajtott fejlesztések mindegyike sikeres volt. Össességében 1,74 milliárd euró értékben valósultak meg projektek, melyek nagymértékben hozzájárultak Stájerország fellendüléséhez. Ebből összesen 542 millió euró származott valamilyen állami szervtől, 224 millió közvetlenül EU-támogatásokból, a fennmaradó összeg pedig az

¹⁹ Operative 2 programme for Steiermark
(http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/details.cfm?gv_PAY=AT&gv_reg=675&gv_PGM=77&LAN=7&gv_PER=1&gv_defL=7
– letöltés: 2008.07.07.)

osztrák kormánytól és a stájer tartományi kormánytól. Ezt az összeget azonban nemcsak innovációs projektekbe és tervekbe fektették, hanem ennek köszönhetően alapítottak 109 vállalkozást, és 5594 új munkahelyet is létesítettek belőle. Az sem elhanyagolható következmény, hogy számos programon keresztül mintegy 45 ezer ember végezhetett el valamilyen szakképesítést nyújtó tanfolyamot vagy iskolát. Ugyancsak ennek a fejlesztésnek köszönhetően a kutatási és fejlesztési tevékenység 3,6%-ra emelkedett. Tehát a mintegy 12 000 megvalósult projekt Stájerországot az egyik legversenyképesebb európai uniós régióvá tette.²⁰

A 2007–2013-as fejlesztési tervről

2007. január 1-jével egy újabb fejlesztési periódus kezdődött, mely egészen 2013-ig tart. Stájerország új programja a Regionális Versenyképesség és Foglalkoztatás nevet viseli, ennek keretében szeretnék a tartomány innovációs és tudásalapú gazdaságát fejleszteni, a régió vonzerejét, illetve a kormányzati és technikai segítségnyújtás mértékét növelni. Ebben az időszakban az Európai Strukturális Alapokból előreláthatólag 155 millió eurót kapnak majd regionális fejlesztésre (ez az összes, Ausztria számára folyósított támogatás mintegy 10,61%-át teszi ki), a kormányzati és a tartományi támogatással együtt azonban összességében mintegy 310 millió lesz majd az erre szánt összeg. Az Európai Uniótól kapott 155 millió euró megoszlik a 3 fő fejlesztési terület között.²¹

A 2000–2006-os periódussal ellentétben ez a program már az egész régió területét lefedi, és a fejlesztési tervek Grazra is kiterjednek. A tagország fejlesztési programját 2007. május 4-én fogadták el. Ahogy a megelőző programnak is, ugyanúgy ennek is számos kritériumnak kellett megfelelnie, többek között a lisszaboni és a göteborgi célnak.

Stájerországot eddig is mint innovációs, kutatási és nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező gazdasági székhelyet tartották számon. A tartomány azonban szeretné ezeket a képességeket, adottságokat tovább fejleszteni, hogy az egyre erősödő versenyben is biztosan helyt tudjon állni.

A program fő célja tehát, hogy az irányelvek betartásával hosszan tartó fejlődés induljon meg a régióban, teljes körűen megvalósuljon a nemek egyenlő elismerése, a helyi ipar továbbra is versenyképes maradjon, vala-

²⁰ Ziel 2 Programm für Steiermark
(<http://innovation-steiermark.at/de/programm/ziel2/ziel2.php>)

²¹ Programm Regionale Wettbewerbsfähigkeit Steiermark 2007–2013
(<http://www.innovation-steiermark.at/de/programm/programm.php>)

mint szeretnék elérni, hogy Stájerország önmagában véve is vonzó régió legyen mind a lakosok, mind pedig az ide látogató turisták számára. Ily módon garantálni kell a régió összes lakosa számára a magas életszínvonalat és jövedelmet, illetve az állandó foglalkoztatást.

Az EU-átlaghoz viszonyítva 110,8%-os egy főre jutó bruttó nemzeti termékkel Stájerország tulajdonképpen az unió gazdagabb régióihoz tartozik, ahol viszonylag magas az életszínvonal és az életminőség. Azonban – tekintettel a globalizáció és a 2004. évi keleti EU-bővítéssel járó jelentős belső piaci változásokkal együtt járó kihívásokra – nélkülözhetetlen, hogy bizonyos területeken további fejlesztéseket hajtsanak végre a régió versenyképességének megőrzése érdekében. Stájerország hosszú távú gazdasági növekedésének szavatolása és versenyképességének erősítése fontos elemét képezi annak, hogy biztosítva legyen a régió vezető szerepe Európa életében. Ezeket a célokat azonban csak a szomszédos régiókkal, illetve az európai központokkal együttműködve lehet véghez vinni. A könnyen eladható termékek és szolgáltatások, valamint a régiók újjászervezésének fejlesztésénél szükséges, hogy a kiegyensúlyozott regionális fejlesztés sajátos erőket és körülményeket is figyelembe vegyen.

Ennek a programnak a keretében kell tehát elősegíteni az innováció és a tudásalapú gazdaság alapjainak megteremtését, éppúgy, mint a tartós munkahelyek létrehozását. A kutatás és fejlesztés ily módon történő meg erősítése alapvetően hozzájárul majd a lisszaboni stratégiai célok megvalósításához. A göteborgi célokban megfogalmazott, a nemek egyenlő bánásmódjára vonatkozó iránymutatások is nagy súllyal szerepelnek a prioritások között.

A program segítségével 1800 új munkahelyet kívánnak teremteni, ebből közel 250-et a kutatás és fejlesztés területén. Ehhez pedig körülbelül 944 millió euróra lesz szükség (ami hatszor több, mint az uniótól erre kapott összeg), továbbá létrehoznak egy 11 megawatt teljesítményű, megújuló erőforrások felhasználásával energiát előállító üzemet, és azt is vállalták, hogy a támogatások segítségével mintegy évi 110 000 tonnával csökkentik majd az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását.

A teljes fejlesztési program két alrészre tagolódik. Az első célkitűzés az innováció és a tudásalapú gazdaság fejlesztésére összpontosul. Ebben a globalizálódó világban a stájer vállalkozásoknak hatalmas európai és világszertei konkurenciával kell szembeszállniuk. Emiatt nagy jelentőségű az innováció és a tudásalapú gazdaság fejlesztése, erősítése. Éppen ezért elkerülhetetlen a minőség és a technológia színvonalának javítása, főleg

azokon a területeken, ahol emiatt később komparatív előnyökkel rendelkezhetnek. A siker egyik kulcstényezője a kutatás és fejlesztés eredményeinek megfelelő felhasználásában rejlik. A program középpontjába elsősorban kis- és középvállalkozások kerültek, a támogatandó tevékenységek közé pedig leginkább a vállalkozásalapítás segítése, az internetes hálózathoz való csatlakozás, és az ezen vállalkozások körében folytatott kulcsfontosságú innovációs tevékenységek.

A gazdaságfejlesztés legfontosabb területei a vállalaton kívüli kutatás és fejlesztés, az innovációs rendszer szereplőinek megerősítése, a vállalkozások innovációs képességének elősegítése, a vállalkozói „spiritusz”, önbizalom kialakulásának elősegítése, a know-how megszerzésének és a tudásmenedzsment támogatása, kutatás és fejlesztés a vállalkozásokban.

A vállalaton kívüli kutatás és fejlesztés területén belül elsősorban a kutatási háló kialakítása, az infrastruktúra-beruházások, K+F és a vállalaton kívüli kutatási projektek fejlesztése a cél. Ebbe a csoportba a már létező kutatási kapacitások összekapcsolása, a célratoró kutatási teljesítmény modernizálása és bővítése, illetve a tudományos hatáskör felépítése tartozik.

A második prioritásban magának a régiónak, illetve a régió bizonyos települései vonzóképességének erősítése szerepel. A helyi és a regionális szintű fejlesztési viszonyok viszont eléggé különbözőek. A közös cél a tartomány és az azon belül található régiók regionális potenciáljának megfelelő lehetőségek kihasználása lehet. Az idegenforgalom területén különféle projekteket kell kidolgozni, hogy a hátrányos földrajzi fekvéssel vagy természeti körülménnyel rendelkező települések is bekapcsolódhassanak a régió vérkeringésébe. Egy másik probléma, hogy a növekvő forgalom újabb kihívásokat hozott, amelyekre megfelelő és lehetőleg hosszú távon is működőképes megoldást kellene találni. Az uniós és országos politikával egyhangzóan elkerülhetetlen a környezetvédelem fontosságának hangsúlyozása. Ennek érdekében nagyobb nyomatékot kell kapnia a megújuló energiaforrások használatának, illetve a hatékony energiafelhasználást is meg kell valósítani. Az erre a célra juttatott uniós pénzeszegek lehetővé teszik, hogy a tartományi főváros, és egyben jelentős iparváros Graz is részesüljön bizonyos támogatásban.

Az INTERREG programokról

Az Ausztria és Magyarország közötti, határon átnyúló együttműködés hosszú időszakra tekint vissza. Az országok 2007 és 2013 között csakúgy, mint a már megelőző két fejlesztési időszakban is (INTERREG IIA–PHARE – PHARE CBC 1995–1999; INTERREG IIIA–PHARE CBC

2000–2006) Határon Átnyúló Együttműködési Programban vesznek részt. A közös határtérségben ezen programok segítségével a határokon átnyúló együttműködés felerősödésére számítanak. E programhoz csatlakozott Kelet-Stájerország is. A program fő prioritásai: innováció, integráció és versenyképesség, fenntartható fejlődés és elérhetőség, valamint technikai segítségnyújtás.

Ugyanilyen program volt Ausztria és Szlovénia között 2000–2006 között, mely az INTERREG IIIA – Ausztria / Szlovénia nevet viselte. Ennek keretében szintén a két ország határon átnyúló együttműködését kívánták javítani. A program megvalósítására összességében 63,74 millió eurót fordítottak, melyből 33,4 milliót az Európai Strukturális Alap finanszírozott.

2.3.7. Alsó-Ausztria

Alsó-Ausztria (Niederösterreich) az ország északkeleti részén található szövetségi tartomány, egyben NUTS II régió. A 9 osztrák tartomány közül Alsó-Ausztria a legnagyobb, területe 19 177,68 km², ezzel a 83 871,75 km² alapterületű Ausztria mintegy 23%-át foglalja el. A régió négy nagyobb területi egységre bontható, ezek: Waldviertel (ÉNY), Weinviertel (ÉK), Mostviertel (DNY), Industrieviertel (DK). Az Industrieviertel további egységekre bontható, melyek közül a Wienerwald és az alpesi hegyvidék (Niederösterreich Süd-Alpin) a legjelentősebb.

A régiót keleten Szlovákia, északon Csehország, nyugaton Felső-Ausztria, délen Stájerország, délkeleten pedig Burgenland tartomány határolja. Alsó-Ausztria keleti részén helyezkedik el a főváros, Bécs, amely azonban külön tartomány.

A fővárost körülölelő tartomány legjelentősebb folyója a Duna, amely két, közel azonos nagyságú északi és déli területre bontja a régiót. A Duna bal oldali mellékfolyói közül kiemelkedik a March (Moldva), illetve nagyobb jobb oldali mellékfolyó a tartomány székhely, St. Pölten folyója, a Traisen. A régió folyami kikötője a Duna-parti Krems, jelentős szerepet betöltve mind a teherszállításban, mind a Wachau-környéki személyszállításban, turizmusban.

A régió közlekedését a Bécs-központúság határozza meg: az autópályák (A1, A2), a főutak és a főbb vasútvonalak általában a főváros irányába vezetnek. Az 1990-es évek kelet-közép-európai változásainak hatására viszont a megnövekedett tranzitforgalom következtében jelentős fejlesztések történtek a tartomány északi és keleti részének úthálózatában. Alsó-Ausztriában található az ország legnagyobb forgalmat bonyolító repülőtér.

re, amely egyben a közép-európai régió jelentős tranzitközpontja is: Wien-Schwechat.

Ausztria a természeti viszonyaihoz mérten sűrűn lakott ország. Alsó-Ausztria népsűrűsége a 2007. januári adatok alapján 82,88 fő/km², ami elmarad az országos 98,94-es értéktől.

A 2007. január 1-jei adatok szerinti 1 589 580 lakosával Bécs után a második legnépesebb osztrák régiónak számít, így minden ötödik osztrák állampolgár Alsó-Ausztriában él.

A tartomány központja, St. Pölten 51 220 lakosával a régió (tartomány) legnépesebb városa Wiener Neustadt, Klosterneuburg és Krems előtt, ugyanakkor St. Pölten csak a kilencedik legnépesebb város Ausztriában. Ez az Ausztriában is érvényesülő főváros-központúságnak is köszönhető.

Az alsó-ausztriai régió gazdaságilag legfejlettebb területei a Bécsi-erdőt (Wienerwald) és a Bécsi-medencét elválasztó Thermenlinie vonal mentén találhatók. Ahogy távolodunk a fővárostól, egyre csökken az adott terület gazdasági ereje; a legtöbb adóbevétel a közvetlenül Bécs határában fekvő Mödling és környékéről származik.

A tartomány gazdaságfejlesztési politikájának egyik sarokköve az 1962-ben létrehozott Eco Plus Társaság, melynek célja a térség ipari parkjainak, ipari területeinek fejlesztése, beruházók és vállalkozások letelepítése. Ma az Eco Plus Alsó-Ausztria-szerte 15 ipari parkot üzemeltet, amelyben 250 vállalkozás tevékenykedik, és több mint 10 000 munkavállaló dolgozik.

A tartomány területének 42%-a szántó, 40%-át pedig erdők borítják. A hegyvidékek állattartása (szarvasmarha, juh) és a szántóföldi növénytermesztés egyaránt jellemzi a régiót. A Duna-völgy és a Bécsi-medence elsősorban gabona, cukorrépa és gyümölcs termesztésének ad helyet. További jelentős terület a mezőgazdaságon belül a borászat, ami elsősorban a Weinviertelt, a Bécstől délre fekvő és a Wachau környéki területeket jellemzi. A fentiekén túl az erdőgazdálkodás is figyelemre méltó.

A foglalkoztatottak 37%-a az iparban, 15%-a a mezőgazdaságban dolgozik. A szolgáltató szektor színvonala fejletlen az országos szinthez képest.

A 15–64 éves korosztály 69,9%-a áll alkalmazásban. A munkanélküliek aránya a 2002 és 2006 közötti időszakban az országos átlaggal szinte mindig megegyezett, csak néhány tizedes eltérés tapasztalható az utóbbi években (2006-ban Alsó-Ausztriában 6,9, Ausztriában 6,8% volt az értéke). Az országos tendenciáknak megfelelően itt is magasabb a férfi munkanélküliek aránya, mint a női (2006-ban a férfiaké 7, a nőké 6,8%).

A képzést illetően a lakosságnak csak 1/8-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel, a dolgozók többségének szakmunkás-bizonyítványa van.

Ausztria 18 állami egyeteme közül a Kremsi Duna Egyetem és Továbbképző Központ található Alsó-Ausztria területén, ahol széles az oktatási paletta: gazdasági, egészségügyi, műszaki, bölcsész- és jogi képzés egyaránt folyik. Sankt Pöltenben magánegyetem működik. Főiskola Wiener Neustadtban, St. Pöltenben, Kremsben van, műszaki, gazdasági, jogi, egészségügyi képzéssel.

Ausztria kulturális színvonala, fejlett infrastruktúrája az idegenforgalom alapja. Műemlékei, természeti szépségei, gyógyfürdői és síterületei egyaránt vonzzák a kirándulókat. Idegenforgalmi bevételeit tekintve a világsők között van. És bár az országon belül nem Alsó-Ausztria a legfőbb célpont, a turizmus szerepe itt sem elhanyagolható.

Az UNESCO világörökség része címet 8 látnivaló viseli Ausztriában. Ezek közül Alsó-Ausztriában található a wachau kultúrtáj, a 30 km hosszú völgy szoros a Duna mentén, amely 2000 óta viseli a címet, valamint az Alsó-Ausztriát Stájerországgal összekötő, 1848 és 1854 között épült semmeringi vasút. Alsó-Ausztriában található a hat osztrák nemzeti park közül kettő. Ezek a Thayatal Nemzeti Park és a Donau–Auen Nemzeti Park.

Bár Alsó-Ausztria egy főre jutó GDP-je az EU-átlag körül van (2004-es adatok szerint az EU27-ek átlagának 104,4%-a), a mutató alapján csak Burgenland fejletlenebb nála. Ezzel Alsó-Ausztria a regionális politika 2. célkitűzéséhez tartozó programokban vehet részt.

A regionális politika 2. célkitűzésének programjai

A programok *a strukturális nehézségekkel küzdő területek revitalizációjára irányulnak*. A programok célja, hogy anyagi és nem anyagi támogatást, segítséget nyújtsanak, ezáltal a régió tovább haladjon azon az úton, amelyen a korábbi fejlesztéseknek köszönhetően elindult.

Alsó-Ausztria esetében a legfőbb cél, hogy a strukturális nehézségekkel küzdő területek dinamikus és fenntartható növekedési pályára álljanak, növekedjen a foglalkoztatás és a régió versenyképessége.

Fontos, hogy Alsó-Ausztria Béccsel és Burgenlanddal szövetségben Közép-Európa délkeleti részének központjává és a többi régió számára követendő mintává váljon. A program révén lehetőség adódik továbbá arra is, hogy a 2004-es EU-bővítés által kialakuló újszerű helyzettel és kihívásokkal könnyebben megbirkózzon a régió.

A rendelkezésre álló 185 millió euró uniós forrás és az ezt kiegészítő 159 millió euró állami, tartományi és kamarai támogatások révén társfinanszíro-

zásban összesen 344 millió euró volt fejlesztésekre fordítható. Az intézkedések és a pályázatok az alábbi 3 prioritási terület köré csoportosulnak.

1. prioritás: A regionális fejlődés, az üzleti infrastruktúra külső potenciáljainak mobilizálása, pilotprojektek támogatása

A prioritás intézkedései a regionális fejlődést célozzák meg. Ennek eléréséhez kulturális és üzleti, szakmai hálózatok létrehozását, illetve a városok fejlesztését szorgalmazzák. A prioritás fontos elemei a technológiai fejlesztések, a közlekedés és a vállalati infrastruktúra fejlesztése, az ilyen irányú beruházások kiemelt támogatása.

Akciók:

- kistérségek fejlesztése;
- városrehabilitáció;
- városközpontok, sétálóutcák rehabilitációja, kiskereskedelem fejlesztése;
- gazdasági infrastruktúra fejlesztése;
- gazdasági együttműködés, klaszterek és hálózatok létrejöttének támogatása;
- befektetésösztönzés, működő tőke betelepítése.

2. prioritás: Vállalkozás-, ipar-, valamint innováció- és technológiafejlesztés

Ez a prioritás az innovációval, új technológiák fejlesztésével, K+F-fel kapcsolatos intézkedéseket támogat. A vállalkozásoknak és a fiatal vállalkozóknak speciális tanácsadást kínál. Olyan projekteket finanszíroz, amelyek a környezetvédelmet és a környezetmenedzsmentet támogatják, továbbá a környezetbarát gyártási folyamatokról nyújt információt a vállalkozások számára, és végez tanácsadó tevékenységet.

Akciók:

- vállalkozásfejlesztés;
- K+F projektek, innováció;
- környezetvédelem, energetikai projektek.

3. prioritás: Turizmusfejlesztés

A prioritás középpontjában az idegenforgalom és a „szabadidőipar” áll.

Akciók:

- turisztikai beruházások;
- turisztikai szoftverek beszerzésének támogatása;
- kooperáció.

Alsó-Ausztria összességében jól és *eredményesen élt az alapok nyújtotta lehetőségekkel*: gazdasága számottevően fejlődött, javította pozícióját a régiók közti versenyben, javult az itt élők életszínvonala, és csökkentek a régió belüli fejlettségbeli különbségek.

A 2000–2006-os periódusban 1766 projekt támogatása vált lehetővé, olyan területeken, mint regionális gazdaságfejlesztés, turizmus, természet- és környezetvédelem vagy technológiai innováció. A legtöbb ezek közül (333 db) a különböző üzemek, gyárak energiahatékonyságának javítására, valamint a városok attrakciónövelésére (328 db) irányult.

A támogatásban részesült területek a tartomány területének 73%-át, lakosságának 52%-át érintették. A projektek révén 3800 új munkahely teremtődött, és további 15 000 fenntartása vált hosszú távon is biztosíthatóvá.

Sikertörténetek, best practice megoldások

Az alábbiakban néhány érdekes, újszerű ötletet, innovatív megoldást szeretnénk bemutatni, amelyek a 2000–2006-os programozási időszakban nyertek el támogatást.

A kremsi biotechnológiai központ

(1. priorítás – regionális gazdaságfejlesztés)

A regionális fejlesztési terv keretében néhány év alatt kilenc innovációs központ épült Alsó-Ausztriában. Ezek egyike a 2000-ben alapított kremsi biotechnológiai központ.

A 23 000 lakosú Krems a Waldviertel legnagyobb városa. A tradicionális ipari szerkezet átalakulóban van, a város iparának új alapokra állítása szükséges, ezért is ideális helyszín a város egy új tudásközpont számára. A színvonalas infrastrukturális adottságokkal rendelkező központ 84 000 m²-en kezdte meg működését, mára azonban már a bővítés is szóba került. Cél, hogy Kremsben biotechnológiai központ alakuljon ki, amelyhez a háttér minden szempontból biztosított: infrastrukturálisan és a szakképzettség tekintetében éppúgy, mint a kedvező földrajzi fekvést illetően. Inkubációs szolgáltatást, tanácsadást is nyújt induló vállalkozások számára. Tevékenységét a kremsi Duna Egyetemmel, a kremsi főiskolával, a városi önkormányzattal, a regionális fejlesztési ügynökséggel és a regionális innovációs központtal együttműködésben végzi.

A beruházás összköltsége 5 millió €, ebből a Strukturális Alapok támogatása 1,2 millió € volt.

Schmidt Energieproduktions GmbH
(2. prioritás – innováció, energetika)

A Schmidt Energieproduktions GmbH Aspang-Markt székhellyel biomassza-erőművet hozott létre. A cég szoros együttműködésben áll a szomszédos fűrészüzemmel, ők nyújtják ugyanis az inputot fűrészpor és kisebb fadarabok formájában. A két cég szerződésében az áll, hogy a fa alapanyagból előállított villamos energia mellett „melléktermékként” keletkezett hőt a fűrészüzem 6 €/MWh áron megvásárolja. A végtermékként előállított elektromos áram a hálózatba (vezetékekbe) kerül. Így a város csökkenteni tudja energiatartósságát a fosszilis energiahordozóktól, a város közműintézményeinek nagy része a helyi biomassza-erőműben előállított energiát használja fel.

Az előállítási folyamat során keletkező energia évi 465 900 liter fűtőolajat, 994 600 m³ földgázt és 88 tonna kőszenet helyettesít, így évi 3 tonna CO₂ kibocsátása kerülhető el.

2007–2013

Alsó-Ausztria támogatása a 2., regionális versenyképesség és foglalkoztatás célkitűzés „hatáskörébe” tartozik, és az ERDF társfinanszírozásában valósul meg. A teljes költségvetés 291,2 millió euró, az ERDF-támogatás ebből 145,6 millió euró.

A program legfőbb célkitűzése, hogy javítsa a tartomány versenyképességét, a fejlődési pálya fenntartható legyen, valamint fontos cél a nemek közötti esélyegyenlőség megteremtése. Így kiegyensúlyozott növekedés érhető el az életszínvonal, a keresetek és a foglalkoztatás tekintetében, ami pozitív hatást gyakorol a régió minden polgárának életkörülményeire.

A támogatást és a további fejlesztéseket az indokolja, hogy bár Alsó-Ausztria egy főre jutó GDP-je a közösségi átlag felett van, a legfontosabb gazdasági fejlettséget mutató indikátorok alapján Ausztria leggyengébben teljesítő tartományai közé tartozik. Bár az EU 2004-es bővítéséből profitálni tudott a régió, az uniós belső piac bővülése és a transznacionalizálódási folyamat újabb kihívások elé állítja Alsó-Ausztriát. A 2007–2013-as program célja, hogy elősegítse az innovációt és a tudásalapú gazdaság fejlődését, hosszú távon is biztos munkahelyeket hozzon létre, megteremtse az esélyegyenlőséget, csökkentse a meglévő különbségeket a régióon belül, fejlessze a határ menti, periférián lévő területeket, s így növelje a kohéziót. A működőtöke-vonzó képesség növelése és az életszínvonal javítása szintén a kitűzött célok között szerepel.

A fenti kitűzött célok elérése érdekében javítani kell a már meglévő vállalkozások versenyképességét, továbbá szorgalmazni kell a régióspecifikus erősségek megszilárdítását. A régi, hagyományos ágazatok fejlesztésén túl pedig meg kell teremteni az új, tudásalapú gazdaság alapjait.

A programmal várhatóan 1800 új munkahely teremődik, ebből 200 a K+F szektorban. Újabb 10 000 ember számára lesz elérhető a széles sávú internet, és az újabb 25 megawatt megújuló energia előállítását támogató beruházások révén éves szinten 25 000 tonnával csökkenthető az üvegházhatást okozó gázok kibocsátása.

1. prioritás: A regionális versenyképesség javítása, innováció és a tudásalapú gazdaság fejlesztése, kkv-k, induló vállalkozások, klaszterek, hálózatok támogatása.
2. prioritás: Régió- és területfejlesztés: külső potenciálok bevonása, idegenforgalom fejlesztése, környezetvédelem, energiafelhasználás hatékonyságának növelése és a környezeti kockázatok csökkentése (árvízvédelem).

INTERREG programok Alsó-Ausztriában 2000 és 2006 között

Alsó-Ausztria 414 km hosszú közös határszakasszal rendelkezik Csehországgal és Szlovákiával, ezért a határ menti területeket érintő programok kitüntetett szerepet kapnak.

Alsó-Ausztriát a 2000–2006-os programozási időszakban 3 különböző INTERREG IIIA program érintette.

Ausztria–Magyarország: INTERREG IIIA Közösségi Kezdeményezés

A program az alábbi területeket támogatta (ezek egyben a prioritások és az intézkedések is):

- Határon átnyúló gazdasági együttműködés:
 - üzleti infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése és támogatása a határ menti térségben;
 - kkv-k együttműködésének fejlesztése, valamint a határon átnyúló üzleti tevékenységekhez kapcsolódó tanácsadás;
 - idegenforgalom és szabadidő.
- Az elérhetőség javítása:
 - határon átnyúló közlekedési és telekommunikációs infrastruktúra fejlesztése;
 - közlekedésszervezés, tervezés és logisztika.
- Határon átnyúló együttműködési struktúrák és hálózatok fejlesztése:

- határon átnyúló szervezeti struktúrák támogatása és hálózatok fejlesztése;
- mikroprojektek, beleértve a „people-to-people” tevékenységeket és a kísérleti kisprojekteket.
- Emberi erőforrások fejlesztése:
 - a regionális munkaerőpiacok fejlesztése az EU-bővítés kontextusában;
 - az együttműködés és az infrastruktúra fejlesztése az oktatás, képzés és a tudomány terén.
- Fenntartható térségi és környezeti fejlesztés:
 - a természeti erőforrások kezelése, műszaki infrastruktúra és megújuló energiaforrások;
 - természet- és környezetvédelmi intézkedések, nemzeti és natúr-parkok;
 - vidéki és városi területek határon átnyúló térségi fejlődése.
- Határtérségek speciális támogatása.

Ausztria–Csehország: INTERREG IIIA Közösségi Kezdeményezés

A program öt prioritást foglalt magában. Célja a gazdasági fejlődés, régiós tervezés támogatása, környezetvédelem, határ menti együttműködések ösztönzése. Összesen 38,3 millió eurós ERDF-támogatást jelentett, a teljes költségvetés 69,2 millió euró.

- Az első prioritás a határ menti gazdasági együttműködést ösztönözte annak érdekében, hogy növekedjen az osztrák és a cseh területek integráltsága. Elsősorban a kereskedelmet, az innovációt és az ipart támogatta, valamint igyekezett felkarolni az idegenforgalmat is, a közös kulturális örökségekre és a természeti értékekre helyezve a hangsúlyt.
- A második prioritás a gazdaságfejlesztést a közlekedés és az infrastruktúra révén ragadta meg, míg a harmadik olyan speciális szervezeti, együttműködési formákat támogatott, mint a határokon átnyúló klaszterek, hálózatok. Innovatív pilot projektek is kapcsolódtak a prioritáshoz.
- A harmadik, a humán erőforrás fejlesztését támogató prioritás egyrészt a helyi intézményi feltételek javítására törekedett, másrészt a politikai döntéshozók közötti kooperációt ösztönözte. Különös figyelmet szentelt a továbbképzéseknek, ezen belül is a nők megfelelő szakképzettségének megszerzését támogatta.
- A negyedik prioritás a fenntartható regionális és környezeti fejlődést tűzte ki célul, a környezet védelme és természeti értékek megőrzése ré-

vén. Fontos, hogy nőjön az emberek környezettudatossága, s ez jelenjen meg a víz, a levegő és a talaj szennyezésének csökkentésében, valamint a hulladékkezelés problémájának megoldásában.

- Az ötödik prioritás speciális támogatást biztosított a határtérségeknek.

Ausztria–Szlovákia: INTERREG IIIA Közösségi Kezdeményezés

A kezdeményezés legfőbb célkitűzése volt, hogy tovább fejlődjenek a gazdaságilag és szociokulturális tekintetben integrált határ menti területek, továbbá támogatta a környezetvédelmet és határ menti intézmények létrehozását.

Az osztrák–szlovák programok támogatása szintén 7 prioritási tengely mentén valósult meg.

- A határ menti gazdasági együttműködés első prioritás a tudásalapú gazdaság támogatására irányult, a szinergiahatások kiaknázását tartotta legfőbb indikátornak. Ezen belül a know-how-t, a marketinget, a technológiákat és a nyersanyagokat említi a terv súlypontként.
- A második, az infrastruktúra fejlesztését célzó prioritás a közlekedésre és a telekommunikációra vonatkozott.
- A harmadik a határon átnyúló hálózatokra fókuszált.
- A humán tőke fejlesztésére koncentráló negyedik prioritás a szociális egyenlőtlenségek megszüntetését és közös közép- és hosszú távú munkaerő-piaci politika kidolgozását szorgalmazta, melyben az oktatás fejlesztése meghatározó szerephez jutott.
- A fenntartható környezeti fejlesztések ötödik prioritásban a stratégiai erőforrás-gazdálkodás és a megújuló energiaforrások játszották a fő szerepet, de fontos még a városok és a vidék közti együttműködés fejlesztése is.
- A hatodik prioritás a többi IIIA tervhez hasonlóan itt is a határtérségek speciális támogatása.
- A hetedik pedig a technikai segítségnyújtás.

INTERACT

Az INTERACT prioritásai a következők:

1. Az INTERREG programok támogatása: tapasztalatcsere, best practice megoldások cseréjének támogatása, pénzügyi menedzsment, segítségnyújtás a projektek megvalósításában.
2. Az INTERREG továbbfejlesztése: helyi és regionális kezdeményezések támogatása, koherencia és szinergiák biztosítása az A, B, és C programok között.

Együttműködés az újonnan csatlakozó és a régi tagállamok határ menti területei között.

Ausztriát, így Alsó-Ausztriát is érinti az INTERREG IIIB Alpenraum és az INTERREG IIIB CADSES program. Az Alpenraum térség az alpesi térséget, míg a CADSES nagyjából Közép-Európát foglalja magában, Lengyelországtól Görögországig, Auszriától Moldáviáig.

4. ábra: A CADSES országok

Forrás: Protection and Valorisation of the longest Habitat System in Europe
(<http://europeangreenbelt.org/003.regional.001.html>)

A sok érintett szereplő (és ezért Alsó-Ausztria relatíve kis súlya), valamint a rendkívül átfogó, összetett célok miatt ezeket a programokat nem mutatjuk be részletesen.

Magyar nyelv oktatása az iskolában

Az Industrieviertel néhány nagyobb városában (Wiener Neustadt, Mödling) lehetőségük van a diákoknak, hogy magyar nyelvet tanuljanak. Az általános iskola alsó tagozatán játékos módszerekkel tanítják a kicsiket, míg a felsősök és a középiskolások tananyaga a gyakorlatban, a későbbi munkavégzés során is hasznosítható nyelv. Egy közgazdasági középiskola diákjai úgy vélik, a 2004-es EU-bővítéssel szükséges, hogy megismerjék keleti szomszédjaik nyelvét s egyben kultúráját, ezért élnek is ezzel a nyelvtanulási lehetőséggel.

Kerékpárút-hálózat Weinviertel–Nyugat-Szlovákia térségében (1. prioritás)

A Weinviertel és Szlovákia nyugati része által alkotott területen 200 km kerékpárút épült, amely szorosan kapcsolódik a térség borászatához. A kiépített túraútvonalak mentén haladva gasztronómiai és kulturális élményben is részesül a turista: egy információs csomag tartalmazza mindazon szállásadók, éttermek, múzeumok, kiállítások listáját, amelyeket a kerékpárutak érintenek. A túra során nem maradhat el a borkóstolás sem. A terület borászati hagyományait őrzi az a momentum is, hogy az úton a szőlőtőkék mellett elhaladva információs táblák segítségével tájékozódhat a vendég az őshonos szőlőfajtákról és a különféle, borral és szőlővel kapcsolatos tradíciókról. A 2006–2007-es évek a „rendszer” továbbfejlesztéséről szóltak: még több „állomás” kialakításával és a meglévők közötti együttműködés szorosabbá tétele mellett a GPS-es nyomkövetés megvalósíthatóságát tanulmányozták, melynek implementálása folyamatban van.

Új határátkelő és híd a Morván Angern an der Marchnál

Az osztrák–szlovák határon új átkelőt hoztak létre a felek, amely egyben egy új híd megépítését is jelenti a Morván. Ezzel nemcsak a turisták, hanem a munkavállalók számára is lehetővé vált a határ túloldalán lévő területek egyszerűbb megközelítése. Bár határellenőrzés még van, az átkelés így jóval gyorsabb, mint azelőtt. A második világháborúban lebombázott híd újjáépítését összekapcsolták az árvízvédelemmel, ugyanis a gátakat is megerősítették.

Thayatal Nemzeti Park

A Thayatal Nemzeti Park és a cseh–osztrák határ túloldalán fekvő Narodny Park Podyjí összekapcsolása szintén INTERREG program keretében

valósult meg. A két területet gyalogoshíddal kötötték össze, valamint egy információs házat alakítottak ki, amely német, cseh és angol nyelven tájékoztatja az érdeklődőket a nemzeti park látványosságairól. A központban multimédiás kiállítótermet hoztak létre. A 2003-as nyitás óta három év alatt 100 000 látogatót vonzott a nemzeti park.

2.3.8. Bécs

„Az osztrák főváros, Bécs gazdasági adatai a legjobbak közé tartoznak Európában. Bécs Ausztria motorja és összekötő kapocs a virágzó kelet-nyugati kereskedelemben. A bécsi gazdaság a fennálló világméretű gazdasági és pénzügyi válság idején is jól fejlődött. Ez derült ki az Osztrák Gazdaságkutató Intézet (WIFO) 2009 első negyedévére vonatkozó tanulmányából. Az egy főre jutó GDP Bécsben az EU-átlag 180%-a. A szakértők kihangsúlyozták, hogy Bécs főleg a volt szocialista országok felé történő nyitásból profitált. Ennek eredményeként a bécsi gazdaság forgalmának és nyereségének 40%-át már Közép- és Kelet-Európa országaiban realizálja.

A 2009-es Mercer-tanulmány szerint Bécs büszkélkedhet a világon a legjobb életminőséggel. A világ 215 nagyvárosának életminőségre vonatkozó összehasonlításában 2009-ben az első helyet szerezte meg. Ezzel Zürichet nyolc év után a második helyre szorította. A biztonság és a stabilitás mellett az élettér, a szabadidő, a pihenés és a kultúra terén kapta a világszerte legjobb osztályzatokat.

Bécs az Európai Unióban évek óta a legvirágzóbb városok és a legtehetősebb régiók közé számít. Bécs gazdasági növekedése – az EU vásárlóerő-standardjaiban kifejezve – évek óta hagyományosan az összes EU-tagállam átlagának 166 és 178%-a között van. Bécs egy főre jutó GDP-je ezzel átlagosan csaknem duplája az uniós átlagnak. Bécsnél statisztikailag csak London, Luxemburg, Brüsszel vagy Hamburg számít tehetősebbnek.

Épp a gazdasági válság kitörésének évében döntött csúcsot a bécsi székhelyű nemzetközi cégalapítások száma: 2008-ban 119 nemzetközi vállalat határozott úgy, hogy Bécsben telepszik le: 125 millió eurót ruháztak be és 900 új munkahelyet teremtettek. Ezt az eredményt a Szövetségi Letelepelési Ügynökség, az ABA-Invest és Bécs Város Gazdasági Ügynöksége közös erőfeszítéssel érte el. Együttműködésüknek köszönhetően 2004 óta 440 nemzetközi vállalat helyezte székhelyét az osztrák fővárosba, amivel összesen 420 millió euró értékű beruházást és 4300 új munkahelyet teremtettek.

Bécs előnyeihez tartozik a pénzügyi és szakemberek (üggyédek, adószakértők és tanácsadók) szoros hálózata, amelyet a kelet-európai nyel-

vek, a kultúra és az üzletmenet ismerete egészít ki. A nemzetközi vállalatok székhelyének kiválasztásában ezen kívül fontos szempontnak számított a jól képzett munkaerő – amellyel Bécs rendelkezik –, a kitűnő egészségügyi ellátás, a képzési helyek széles választéka és a kiváló életminőség. Ezzel egyidőben a kelet-európai befektetők is egyre élénkebben érdeklődnek Bécs iránt.

2008-ban összesen 29 közép- és kelet-európai vállalat folytatta (2007-ben ez a szám 19 volt): ide tartozik a csúcstartó Oroszország kilenc különböző vállalattal, Ukrajna nyolc vállalattal valamint Magyarország öt vállalattal. 2008-ban Svájc tíz vállalattal, az Egyesült Államok kilenc vállalattal képviseltette magát, ami szintén igen erős jelenlétnek számít. A nemzetközi cégek bécsi letelepedésében 2008-ban is Németország volt a legfontosabb harminchat projekttel. Bécsben eddig összesen kereken háromszáz nemzetközi konzern telepedett le, közülük sokan összekötő kapocsként és kompetenciaközpontként használják Bécset Közép- és Kelet-Európával folytatott üzleti tevékenységükben. Ezzel Bécs fontos partner lett a határon átívelő együttműködésekben Kelet- és Közép-Európával.

Ausztriában körülbelül 450 000 vállalat működik. Ebből 103 000 vállalat, tehát nagyjából az összes vállalat egynegyed része bécsi illetőségű. 41 000 vállalat egynél több alkalmazottat foglalkoztat. 31 000 vállalat, vagyis az összes bécsi cég 43 százaléka egyszemélyes vállalkozás. A kis- és közepes vállalkozásokat Bécs városa különös odafigyeléssel támogatja és fejleszti. Közel 30 000 bécsi cég dolgozik a kereskedelemben. Kereken 20 000 cég gyárt ún. high-tech-termékeket, 150 000 embernek adva ezzel munkát. Ez a száz 33 százalékkal több, mint 1998-ban. Ennek értelmében a nem önálló vállalkozásban foglalkoztatottak több mint 20 százaléka tevékenykedik technológiai területen.

Az 53 000 bécsi egyéni vállalkozó harmada, kereken 16 000 vállalkozás rendelkezik migrációs háttérrel. Ennek újabb harmadrésze lengyel eredetű (29 százalék). Ezt követi Csehország és Szlovákia (7-7 százalék), Németország (6 százalék), a volt Jugoszlávia tagállamai (5 százalék), végül Törökország (2 százalék). Az egyes gazdasági területeken bizonyos etnikai differenciálódás figyelhető meg. Ennek megfelelően a lengyel vállalkozók többnyire a kézműiparban és az építőiparban, a törökök a kereskedelemben tevékenykednek, míg a volt Jugoszlávia országainak polgárai túlnyomó részben a szállítmányozásban és a közlekedésben jeleskednek. Tanulmányok igazolják, hogy Bécs számára nélkülözhetetlen az etnikai

gazdasági közösségek jelenléte, mivel hozzáadott versenyelőnyt jelentenek az osztrák szövetségi főváros kelet-európai érdekeltségű üzleteinél.

Ausztriában Bécs városa rendelkezik a legmagasabb vásárlóerővel. A „RegioData“ elemzői szerint 2008-ban a vásárlóerő-index értéke 105,1 volt (Ausztriában az összes érték 100). Ezzel Bécs megelőzi Salzburg tartományt (104,8) és Alsó-Ausztriát (102,5). Ausztria legmagasabb vásárlóerővel rendelkező kerülete Bécs I. kerülete (a Belváros) 208,6 értékkel, Bécs XIII. kerülete (Hietzing) 143,0 értékkel, valamint Bécs XIX. kerülete (Döbling) 132,9 értékkel. A bécsiek vásárlóereje 2000 óta átlagban 8,4 százalékkal nőtt, s a növekedés nem áll meg.

Az átlagos bécsi polgár 2008-ban átlagban 17 570 eurót költött. A vásárlóerőt illetően Bécs nemzetközi összehasonlításban is a legjobb tíz között helyezkedik el, ahogy ez a svájci UBS bank elemzéséből is kitűnik: A lakosság a fővárosban élő egy ötöd része termeli meg az ország gazdasági teljesítményének több mint negyedét. Ezt támasztották alá a 2006. év adatai is. A Vienna régióként emlegetett országrész (Bécs, Alsó-Ausztria és Burgenland) az említett évben a teljes osztrák gazdasági teljesítmény 45 százalékáról gondoskodott. A főváros gazdasága döntő részt vállal Ausztria kitűnő kereskedelmi mérlegének fenntartásában.

Bécs gazdasági teljesítményének több mint nyolcvan százaléka a szolgáltató iparból származik. A szolgáltatási szektor dominanciája elsősorban a vállalkozások és a magángazdaságban foglalkoztatottak magas számából mérhető le. A 2006. év adatait tekintve Bécsben csak az ingatlan-iparban és a vállalati szolgáltatások terén a vállalkozások több mint negyven százaléka – és az összes foglalkoztatottak negyede – tevékenykedett.

Bécs gazdasági növekedése évek óta folyamatos. Az 1999. év (a bruttó hazai termék 3,1 százaléka), valamint a 2000. és a 2006. év (2,9 százalékkal mindkét évben) jelentették a csúcs időszakot. A jelenlegi világgazdasági-válság előtt 2007-ben is még 2,6 százalék volt ugyanez a szám. 2008-ban a gazdasági növekedés Ausztria egészét tekintve 2,0 százalékra, Bécsben 1,6 százalékra esett vissza.

2008-ban a 960 880 munkavállalóval új rekordot sikerült elérni. Ebből 875 740 volt nem önálló foglalkoztatott. Így Bécsben van a legtöbb állás egész Ausztriában; Bécs biztosítja az összes osztrák állás egynegyedét. Ebből több mint kétszázezren ingázók, akik a szomszédos tartományokból járnak naponta a fővárosba dolgozni.

Ausztria és Bécs a világgazdasági válság csúcsán is jó eredményeket ért el a munkanélküliség terén. A 2000-től az egészen 2010-ig szóló uniós

adatokat összehasonlítva látható, hogy Ausztria a 4,7%-os átlagértékkel (a legmagasabb értéket Szlovákia érte el 15,2%-kal) Hollandia után az élmezőnyben van. Ennek ellenére a munkaerőpiaci helyzet 2009-ben Bécsben és Ausztriában is fokozottan romlott. Jóllehet a munkanélküliség Bécsben átlagosan magasabb, mint a többi tartományban (pl. 2009 augusztus, Ausztria: 6,5%, Bécs: 8,4%), de más európai nagyvárosokkal összehasonlítva a bécsi munkanélküliség részben jóval alacsonyabb értéket mutat. 2008-ban Bécsben egy másik rekordot is megdöntöttek amikor a munkanélküliek száma az előző évi 8,2%-kal (Ausztria: 4,5%) összehasonlítva 7,8%-ra csökkent és 2001 óta először a 8%-os határ alá esett. A nők esetében fokozottabb volt a munkanélküliség csökkenése, mint a férfiaknál.

2008-ban Bécs vonzóbb volt a turisták körében, mint valaha. A vendégéjszakák száma először haladta meg a 10 milliót. A környező területekkel együtt a bécsi nagyrégió évi 11 millió vendégéjszakát tudhat a magáénak, és ezzel évtizedek óta a legjobb tíz között van. A város határain belül a vendégéjszakák száma évi 10,2 millió (ebből több mint 8,2 millió külföldi) 4,6 millió látogató mellett.

A bécsi turizmusnak óriási gazdasági jelentősége is van. Bécs Európában a legsikeresebb városturizmus desztinációkhoz tartozik. Gazdasági kutatások szerint az éves szinten előállított hozzáadott érték körülbelül 4 milliárd euró. Ez a bécsi GDP majdnem 6%-a, Ausztria összes turisztikai bevételének pedig több mint 15%-a.

A bécsi idegenforgalom legsikeresebb ágazata a konferenciaturizmus. Ez továbbra is sokkal gyorsabban fejlődik, mint a teljes bécsi turizmus. Mindezek mellett Bécs világszerte vezető konferenciaközponttá nőtte ki magát. Sorozatban a negyedik alkalommal is a „Nemzetközi Kongresszus és Konferencia Egyesület” (International Congress and Convention Association – ICCA) statisztikájának élén végzett. A 2008-as rangsorban Bécs 139 nemzetközi konferenciával osztozik az első helyen Párizssal – nyomukban Barcelonával, Singapurral és Berlinnel.

Egyre növekszik a gazdasági jelentősége a bécsi kikötőnek (Hafen Wien) is, amelynek virágzik a dunai üzletága. A kikötői üzlet a tartós gazdasági válság idején is prosperál. A Wiener Hafen Csoport 2008-ban 3 millióról 48 millió euró volt. A bécsi kikötő logisztikai központjában már 12 millió tonna árut rakodnak át.

A 2006-ban elkezdett 150 millió eurós bővítési programmal Bécs 2010-re optimális feltételeket teremtett a kikötő jövőbeni sikeréhez. A Wiener Hafent Közép- és Dél-Európa egyik legmodernebb és legnagyobb teljesít-

ményű logisztikai összekötő kapcsává akarják fejleszteni. A Wiener Hafen és az Osztrák Vasút (ÖBB) által közösen megépített konténerterminált 2008 őszén adták át. Ez évi 500 000 konténer egységre való kapacitásbővítést tesz lehetővé.

A Bécsből induló dunai kirándulóforgalom szintén erősen megnövekedett. A bécsi kikötőkben 2008-ban csaknem 6 000 hajót fogadtak illetve indítottak útnak. A dunai személyszállítás növekedésének egy jelentős része a Twin City Liner-nek köszönhető, amely 2006 júniusa óta közlekedik Bécs és Bratislava között. A Duna mentén fekvő két szomszédos főváros közti új, gyors összeköttetés néhány év alatt igazi közönségkedvencé vált, és óriási fellendülést hozott a dunai utasforgalom történetében.”²²

Bécs sem különbözik más európai városoktól abban, hogy a hagyományos városi problémákkal küzd. Magas a munkanélküliség és a bűnözési mutató. Ausztria 1995-ös EU-csatlakozása óta célja, hogy a lelakott vagy általában alulfejlett városrészek felújítására és újjáélesztésére támogatást kapjon. Ez vonatkozik a Gürtel (fával benőtt utcásor, éles válaszfalat képez a városrészek között, melyeket „elválaszt”) körüli negyedekre, illetve a vasútállomás környéki részekre (Brigittenau és Leopoldstadt), melyek fejletlen, bozótos területek.

2000–2006 közötti programozási időszak

Bécs 2. célkitűzés²³

Bécs a 2000–2006 évi 2. célkitűzésre az Európai Uniótól társfinanszírozás keretében kapott támogatást, melyből a városi problémákkal küzdő Brigittenau és Leopoldstadt kerületek újjáélesztése, felélesztése a cél. A program teljes költsége 47,535 millió EUR, melyhez az EU Strukturális Alapok 18,075 millió EUR-t nyújt.

A célkitűzés fő prioritásai

(A program 3 fő prioritáson kívül műszaki segítségnyújtási rendelkezést is tartalmaz.)

1. *prioritás*: A helyi városszerkezet fejlesztése. A közterületek bővítése a társadalmi és technikai infrastruktúrába való befektetések által. Ehhez járulnak a kiegészítő immateriális tevékenységek – a

²² Nemzetközi gazdasági telephely és összekötő kapocs: Bécs
(<http://www.wieninternational.at/en/node/3482>)

²³ Készült az alábbi oldal felhasználásával: Objective 2 programme for Vienna
(http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/details.cfm?gv_PAY=AT&gv_reg=356&gv_PGM=82&LAN=7&gv_PER=1&gv_defL=7)

tanulmányozás, a tervezés, a tájékoztatás, a terület arculatának javítása stb. A lakosság életminőségének javításához, javulásához és a régióba való befektetések élénkítéséhez járulnak hozzá ezek a tevékenységek.

2. *prioritás:* Versenyképes vállalat, mint a munkahely-létesítés előfeltétele. A kis- és középvállalatok alapítását, modernizálását és bővítését, melynek során a környezetbarát technológiát létesítő beruházások és a modern információs technológia kiépítése előnyt élvez, befektetési segéllyel, különösen kezdő- és kockázati tőkével, tanácsadással egybekötött elkészített ajánlattal és támogatással segíteni. Az újítás ösztönzése és a K+F területén a kapacitás bővítése a cél. Ezen a szinten lehetővé teszi 100 új munkahely létesítését és középtávon 300 munkahely megtartását.
3. *prioritás:* Társadalom és humán erőforrás. A munkanélküliek és a foglalkoztatottak teljesítményének javítása, növelése szakmai és továbbképzéssel. Ezen kívül a társadalomgazdaság keretein belül létrejövő vállalatok támogatása. A helyi szükségletek, igények jobb megismerése tanulmányokon keresztül, és a szociálisan hátrányos csoportok, illetve a bevándorlók munkaerőpiacon történő támogatása.

A támogatott területek leírása

Brigittenauban és Leopoldstadtban 601 000 lakos él 440 hektáros területen, ezekben a kerületekben jelentkeznek a városi problémák. Mint például a magas népsűrűség (750 lakos/hektárnál nagyobb), magas munkanélküliség és a bécsi átlagnál magasabb bűnözési mutató. Mindkét kerületre jellemző, hogy lakott területeit szétválasztja egy nagy, műveletlen parlagon fekvő, bozótos terület. Ezek az északi és északnyugati pályaudvar vasúti pályái, területei.

Ezekben a kerületekben jellemzően magasabb a külföldiek, illetve a külföldi származásúak száma. 1984 és 1998 között több mint 11 000 fővel csökkent az osztrák lakosok száma, a külföldieké több mint 14 000 fővel emelkedett. A külföldi származású lakosság aránya 38% (egyes negyedekben 45% feletti). Javarészt egyedülálló fiatal férfiak, akiknek a fele a korábbi Jugoszláviából, egynegyede Törökországból, és 10%-a Kelet-Európából, valamint a közel-keleti és észak-afrikai arab országokból származik.

A foglalkoztatottak 60%-a betanított vagy segédmunkás, magas az alacsony bérezésűek aránya. Magas a munkanélküliségi ráta: 9,3% (összehasonlításként 1999-ben Bécs esetén 7,8% volt). Ez a probléma leginkább a

fiatalkorúakat és az időseket sújtja. A terület összességében alacsony gazdasági fejlődést mutat, alacsony a bővítési és a beruházási hajlandóság. A lakások legnagyobb része dűledező, kicsi és rosszul felszerelt. Kevés a zöld terület, miközben az autóforgalom jelentős.

Először a Gürtel nyugati részét újítták fel, ahol korábban a Stadtbahnstrasse húzódott, ma pedig a 6. metró közlekedik. Korszerű helyi életteret alakítottak ki a fiatalok számára, és itt építették meg a főváros új főkönyvtárát.

Az újjáélesztési és fejlesztési projektek jelenleg a Gürtel keleti végére, a 3. és a 11. kerület közötti részre összpontosulnak. A súlyponti területek, az úgynevezett Erdberg a 3. metró vonala mentén a Simmering végállomás irányába húzódnak. Ott az építészeti felújított gáztartály körül növekedik az „Erdberg-i kukoricának” nevezett városi futurisztikus zóna. A cél az, hogy megalkossák a lakóhely, a gazdaság, a tudomány, szórakozás és szabadidő kölcsönösen hasznos együttélését.

Utoljára kerítenek sort a kissé feljebb fekvő, úgynevezett Aspangtelkek átfogó fejlesztésére, amely 2016-ban zárul. Többek között mintegy 2000 új lakást kell itt megépíteni legfeljebb 5000 fő számára, és 8000 új munkahelyet kell létrehozni. A terület mintegy 22 hektáros, a harmadik (Landstrasse) kerületben a városközpont délkeleti határán, az egykori vasúti teherraktár területén, sűrűn beépített városrész peremén nyújtózik. Nem messze innen húzódik a jól ismert délkeleti érintő útszakasz is. Bécs tágabb térségében ez köti össze a keleti autópályát a délivel és a nyugatival, és Európa legforgalmasabb városi autópályájaként tartják számon. Naponta mintegy 180 000 autó halad el rajta.

A két terület közti, a mai Déli pályaudvar körül elterülő térséget teljesen felújítják. Ezért ott új kelet–nyugati átmenő pályaudvar épül, melyhez a városi helyiérdekű közlekedés is kapcsolódik. Ezen felül még új, vonzó városrészt alakítanak ki a mai teherpályaudvar közelében fekvő területen.

A második nagy súlypontot azok a programok képezik, melyek révén korszerű csúcstechnológia építhető fel. Ide tartoznak a csúcstechnológiaszempontok. Bécsben ezzel elsősorban a város gazdasági ügynöksége, a Bécsi Gazdaságtámogatási Alap foglalkozik. A BGA ennek során klaszternek nevezett hálózatokat használ fel. Ezekben belül kooperálnak egymással a vállalatok, kutatási és fejlesztési szervezetek, minősítő intézmények és egyéb kompetencia-központok, hozzák létre és aknázzák ki az együttműködésben rejlő energiákat. Bécsben jelenleg három fontos klaszter működik. Az Automotive Cluster Vienna Region (ACVR) hálózat azokat az in-

novatív vállalatokat öleli föl, melyek a mobilitás, közlekedés és új jármű-technológiák körül tevékenykednek. A másik ilyen hálózat a Life-Science-Cluster LISA Vienna, mely a korszerű biotechnológiákra összpontosít. Végül jelen van a Vienna Enterprises (VITE), amelyet a BGA a bécsi információs technológiai vállalatoknak hozott létre.

Ennek az információs technológiai csoportnak Bécsben a kis- és középvállalatok képezik a gerincét. 95%-ban ők alkotják a város gazdasági szerkezetét, és ezért a támogatások különösen jó szolgálatot tesznek nekik. Az információs technológiai ágazatban tevékenykedő összes ausztriai csúcstechnológiai üzem több mint egyharmada Bécsben telepedett meg. Tőlük származik az összes ausztriai IT-cég forgalmának 70%-a. Bécs a maga közel 8000 vállalkozásával Európa egyik legnagyobb IT-telephelye. Az osztrák főváros 2005-ben 20 millió eurót fordít technológiatámogatásra.

Második súlypontként Bécs városa hagyományosan brüsszeli támogatási pénzeket használ fel azokra a széles értelemben vett programokra, melyek az emberek életminőségét és békés együttélését biztosítják és fejlesztik. A város az alábbi célok elérésére törekszik: Bécs környezeti mintavárosként való erősítése, a város tüdejeként szolgáló zöld területek megtartása és gondozása, az oktatás és tanulás támogatása, munkaalkalmak megszervezése, a nők szerepének erősítése, az integráció, a békés együttélés előmozdítása a városban. Bécs ezzel egyben korszerű metropolisként erősíti helyzetét a CENTROPA – Közép-Európa régióban, példát mutatva a szomszédos EU-tagállamoknak is. Ennek érdekében számos projektkezelést fejlesztettek ki és valósítottak meg EU támogatási eszközökből. Kiváló áttekintést biztosít ezekről a MA 27-es ügyosztály EU Projekt szervere Bécs város webportálján.

Bécs a jövőben is nyomatékosan fel akar lépni gazdaságának alapja, a sok kis- és középvállalkozás érdekében. Hitelgarancia nyújtásával, kishitelekkel, részesedésekkel vagy az úgynevezett „creative industries” kerettámogatásaival.

Az Európa-szolgálatnál növekvő mértékben jelentenek be igényt a kelet-európai szomszédokkal kapcsolatos tanácsadásra. Az érdeklődés főleg arra irányul, hogy miképpen lehet Brüsszelben eredményesen lobbizni a települési önkormányzatok és a régiók érdekében.

A fő eszközök az EU támogatási programok, mint pl. az URBAN, melyet Bécs az 1995-ös Gürtel-felújítás óta használ. Az URBAN időközben az URBAN II-ben folytatódott. Ez csupán egy példa arra, hogy mekkora nagyságrendről van szó. Egyedül a Bécs-Erdberg felújítására 4,2 millió

eurót fordítottak az Európai Unió URBAN II támogatási alapjából. Ezek a projektek Ázsiával bővültek, ilyen pl. az Asia Urbs, melynek keretében Bécs Hanoival kooperál.

A támogatások másik nagy területe az INTERREG-kezdeményezéseké. Segítségükkel Bécsnek arra nyílik lehetősége, hogy ne csak a szomszéd országokban, régióin belül vegyen részt együttműködésekben, hanem Európa távoli vidékein is.

A felsorolt projektek nagy része még ma is folyamatban van. Egy részük azonban lezárult, befejeződött, de még ma is, szinte időtlenül, ötleteket szolgáltat, melyeket Bécs szakértői a legkülönbözőbb brüsszeli EU támogatási program kidolgozására használtak fel, amelyek Ausztria uniós szomszédai számára ösztönzéseket adhatnak.

Bécsnek nem mind a három céltámogatási alap állt 2006-ig rendelkezésre, hanem csak a második cél programjai. Mégis figyelemre méltó, hogy Bécs mi mindent tudott biztosítani ezekből a korlátozott szubvencionálási lehetőségekből. A paletta széles, mely a vorgartenmarkti WC átépítésétől a höchstädti legkorszerűbb csúcstechnológiai központig sok mindent magában foglal. Az alábbiakban rövid áttekintést adunk Bécs kettes számú célkitűzéseinek programjairól:

- „Abzwien.women.diversity.net”: interkulturális munkaerő-piaci kezdeményezés bevándorlóknak. Súlypontok: alapképzettségek, gyermekfelügyelet, valamint kiképzés „szociális sokféleség menedzsmentre és kulturaközvetítésre”.
- Beilleszkedés a munkaerőpiacon a kommunikációs képességek javításával.
- Alapadatok rendelkezésre bocsátása: alapadatok felvétele és adatbázis elkészítése, melyek problémaorientáltan használhatók fel tervezési, megfigyelési és értékelési célokra.
- Üzem-egészségügyi támogatás és II. képzési fordítókörong: tanulási központ működtetése. Képzési és bevándorlási intézmények hálózatba szervezése.
- Augarteni comeback: munkaerő-piaci projekt, melynek az a célja, hogy támogatásban részesítse a 2. célterületen lakó és különösen hátrányos helyzetű személyeket, és tartósan integrálja őket a munka világába.
- COMM-U-LAB 2.0: a célterületen élő szociálisan hátrányos helyzetű, a munka világától távol elhelyezkedő, és a kirekesztettség által veszélyeztetett fiatalokra irányul. Alapvető szakértelem átadása a „média-munka”, kulcsképzettségek és tanácsadás területén. A cél a fiatalok ön-

bizalmának növelése, valamint képzések kínálata és foglalkoztatási lehetőségek..

- e-Business szolgáltatási csomag a 2. célterületen lévő kis- és közepes vállalkozásoknak: felmérés a 2. célterület vállalatainak körében az e-Business szolgáltatások felhasználásának és az irántuk való igénynek a helyzetéről; tanácsadási szolgáltatások e-Business szolgáltatásoknak a kis- és középvállalatoknál (kkv) történő felhasználásáról.
- Városnegyed (bécsiesen: Grätzel): városnegyed-igazgatás a Wallensteinplatz körüli negyedben. 1. rész: gazdaság, 2. rész: társadalmi esélyegyenlőség és integrált területfelújítás; városnegyed-igazgatás a Volkert- és az Allien negyedben. 1. rész: gazdaság, 2. rész: szociális esélyegyenlőség és integrált területfelújítás.
- Immigrant Call Center (ESF): bevándorlók integrálódásra való kiképzése.
- KERP – szakismereti központ használt elektromos eszközök újrafelhasználására és tartós termékfejlesztésre.
- Augarten Kultúrpark: koordinációs szerv („Augarten Iroda”) közös tervezési és infrastruktúra-tevékenységekre, valamint arculat- és marketingakciókra az Augarten városrész érdekében.
- Életminőség – bizonytalanság: tanulmány a bizonytalanságnak a minőséggel összefüggő megéléséről. A Jog- és Kriminálszociológiai Intézet munkája. Eredmény: a tanulmány értékes felismeréseket nyújtott az infrastruktúra felértékelődéséről, a destabilizálódási jelenségekről és a bűnözéstől való félelemről. Megállapították, hogy melyek a terület különleges elbánást igénylő speciális zónái.
- L3Z2 W – Bécs 2. célterülete: modellek fejlesztése a foglalkoztatottak egész életén át történő oktatására.
- Monitor- és fizetőhely (EFRE): a projekt célja a kifizetések lebonyolítása, valamint projektadatok jelentése (a megvalósítás előrehaladásáról) a brüsszeli EU Bizottságnak. Az érvényes szabályozók értelmében e tevékenységeket kötelezően el kell végezni, és ezért elengedhetetlenek a programok lebonyolításához.
- MOST – (MOderationsverfahren im STuwerviertel) szabályozási eljárás a Stuwe negyedben. M1, 1.: az eljárás középpontjában a városrész azon szereplői állnak, akik szabályozott szemináriumokban közösen alakítanak ki javaslatot a városrész szerződéses akcióira és beruházásaira.
- A Wallensteinplatz új kialakítása.

- Eligazítási és képzési szeminárium menedékre jogosultaknak és bevándorlóknak.
- Minőségfokozás Bécs 2. célterületén, Bécs Gazdasági Kamara.
- Radio 20null2: a Radio 20null2 azoknak a változásoknak az ábrázolására szenteli magát, melyeket a 2. célterületi projektek váltanak ki. A tényállásokat és összefüggéseket rádiós műsorok formájában és szemináriumokon dolgozzák fel.
- A helyi szennyvíz-mentesítési rendszer rendbehozatala.
- Üzemi tanácsadással egybekötött „Üzemi leállítási helyek hiánya” tanulmány: üzemek letelepítésével kapcsolatos parkolásihely-problémák megoldása.
- A Bécs 20. (Höchstädt) kerületében lévő Technológia Központ: „Technológia- és Alapító Központ” létesítése Bécs 20. (Höchstädt) kerületében: Technológia- és Alapító Központ csúcstechnológiára IT-telekommunikáció súlyponttal. Szuperteknológia közvetítése főleg a kis- és közepes vállalatok számára.
- A vorgartenmarkti mosdó korszerűsítése.
- A Volkerplatz átalakítása-tervezése.
- „2. célterület iroda”: Az iroda Bécs 2. és 20. kerületének határán a célterületen lévő kihelyezett iroda. Szolgáltató- és tanácsadó szervként szolgál a BGA 2. célterületű projektjeinek megvalósításában.
- 2. célterület – dokumentumfilm: egy éven keresztül filmre veszik a bécsi 2. célterületet, és bemutatják a www.ziel2wien internetes oldalon, valamint a közszolgálati televízióban és a 3sat-on. Mindezt azzal a céllal, hogy „láthatóvá” tegyék a városépítési fejlesztések komplex folyamatait és a különféle átalakítások révén elért változásokat, melyek a városrész és az ott élő emberek felértékelődését eredményezik.
- Szubvencionálási akció a mikrovállalkozásoknak – 2/20: a célterületen lévő mikrovállalkozásoknak nyújtott beruházási támogatás. A támogatási akció keretében beruházási támogatást nyújtanak hard- és szoftverre, valamint beszerzési és logisztikai műveletek, az új médiumok, valamint az e-business területén folyó képzésre. A támogatás egyszeri, nem visszatérítendő összeg, melynek maximális nagysága 10 000 euró, a számítási alap 20%-a, a minimális beruházás 6000 euró.²⁴

²⁴ Készült az alábbi oldal felhasználásával: Operational Programme Vienna (http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/details_new.cfm?gv_PAY=AT&gv_reg=356&gv_PGM=1195&LAN=7&gv_PER=2&gv_defL=7)

2007–2013 közötti programozási időszak²⁵

- *1. prioritás:* Regionális tudásközpont és innováció. A globalizáció ezen időszakában Bécs gazdasága erős versennyel néz szembe az Európai Unió piacán és a világpiacon. Ebben a kontextusban a beruházás és a tudásalapú gazdaság kulcsfontosságú, valamint, hogy Bécsben legyen egy helyi tudásközpont, növekvő fontosságú. Kulcsfontosságú, hogy a K+F eredményeit a gyakorlatban sikeresen interpretálják. A kis- és középvállalatok a siker kulcsai, és ők állnak a program középpontjában. Támogatási területük széles körű a cég megerősítésétől a hálózatépítésig, valamint útmutatás nyújtása a változás, az átmenet szakaszában. Az infrastruktúrának a modern gazdaság keresletéhez kell igazodnia.
- *2. prioritás:* Vonzó régió- és telephely-tulajdonságok. Mobilitás, a demográfiai változások és szociális integrálódás jellemzik a jövő fő változásait, fenntartható megoldást kell célul kitűzni. Következésképpen megfelelő szabályozóeszközökkel az energiahatékonyság javítását, valamint a környezeti szempontok figyelembevételét kell megvalósítani. A városi területfejlesztés 3 kiválasztott területre koncentrálódik (Gründerzeitviertel–Westgürtel, Bahnhof Wien–Erdberger Mais és U2 Donaustadt–Flugfeld Aspern). A szolgáltatások és a mobilitás infrastruktúrájának innovatív és hatékony szabályozásán keresztül a környék vonatkozásában a hatékonyság javítása a cél. A különleges kulcsprojekteknek és próbavállalkozásoknak biztosítaniuk kell az újító megközelítést.
- *3. prioritás:* Technikai segítség a programok megvalósításához. Törvényben kell rögzíteni a program megvalósításához a technikai feltételeket, segélyeket. Pénzügyi támogatás a következő területeken hozzáférhető: adminisztráció, koordinálás, ellenőrzés és értékelés, információcsere és irányítás, valamint irányelv a tanulás kérdéseiről és a régió erősségét jelentő új területek felfedezése.

²⁵ Készült az alábbi oldal felhasználásával: Operational Programme Vienna. (http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/details_new.cfm?gv_PAY=AT&gv_reg=356&gv_PGM=1195&LAN=7&gv_PER=2&gv_defL=7)

2.3.9. Burgenland

Az Ausztria keleti részén elhelyezkedő Burgenland²⁶ tartomány Bécs után az ország legfiatalabb tartománya, mely az első világháborút követően került Ausztriához. Északkeleten Szlovákiával, keleten Magyarországgal, délkeleten Szlovéniával, nyugaton Alsó-Ausztriával és Steiermarkkal határos. Tartományi székhelye Eisenstadt (Kismarton). Burgenland történelmileg és földrajzilag is határvidéknek számít.

Területe csupán 3965,5 km², mely alapján Ausztria harmadik legkisebb tartománya, lakosainak számát (277 569 fő) tekintve pedig a legkisebb osztrák tartomány. Az országos népsűrűséghez (93 fő/km²) viszonyítva a régió ritkán lakott, népsűrűsége 70 fő/km². Burgenland az alpesi és a pannon klíma átmeneti zónájában fekszik. Területén található az Alpok hegyvidéke a Kisalfölddel, s így növénykultúrája közel azonos a nyugat-magyarországival. A Fertő–Hanság Nemzeti Parknak köszönhetően gazdag és különleges állat- és növényvilággal rendelkezik.²⁷ Burgenland folyói (Lajta, Vulka, Aubach, Csáva-patak, Répce, Zöbernbach, Gyöngyös, Tauchenbach, Pinka, Strém, Lapincs, Rába) kelet felé a Dunába vezetik le a vizet, és három világosan megkülönböztethető tájra osztják a tartományt:

- Észak-Burgenland (*Nordburgenland*): Kismarton, a Fertő tó és Nagymarton környéke a Soproni-hegységtől északra.
- Közép-Burgenland (*Mittelburgenland*): a Soproni-hegység és a Kőszegi-hegység között, Felsőpulya központtal.
- Dél-Burgenland (*Südburgenland*): a Borostyánkő-hegységtől és a Kőszegi-hegység hegyeitől délre, Németújvár központtal.

A tartomány 7 kerületre és 2 városra (Ruszt és Kismarton) oszlik. A kerületek északról dél felé haladva:

- Nezsider (Neusiederl am See),
- Kismarton és környéke (Eisenstadt-Umgebung),
- Nagymarton (Mattersburg),
- Felsőpulya (Oberpullendorf),
- Felsőőr (Oberwart),
- Németújvár (Güssing),
- Gyanafalva (Jennersdorf).

²⁶ Szörényi Zsófia: PHARE CBC: pró és kontra. Átfedések a PHARE CBC program és Győr-Moson-Sopron megye területfejlesztési koncepciója között. Tér és Társadalom, 1999. 1–2. sz.

²⁷ Das Burgenland (<http://www.burgenland.at/burgenland>)

A tartomány lakosságának túlnyomó része német, 5,9% a horvátok, kb. 2,4% a magyarok aránya. Ennél kisebb számban élnek még romák a tartományban (0,1%).²⁸

A tartományon belül igen nagy fejlettségbeli különbségek mutatkoznak. A régió északi fele Bécs közelségéből, valamint központi fekvése miatt az Ausztria, Magyarország és Szlovákia között fennálló gazdasági kapcsolatokból profitál, s így fejlettebb területnek számít. A középső és a déli területeknek azonban jóval kevesebb lehetőségük adódik a gazdasági fejlődésre, ami főként a versenyképes kis- és középvállalkozások (kkv-k) hiányával magyarázható. Burgenland Ausztria egyetlen olyan tartománya, mely 2000–2006 között az 1. célkitűzés alá tartozott.

Burgenland tartományát évtizedek óta népességcsökkenés jellemzi. Az 1980-as években a népességfejlődés jelentősen az osztrák átlagérték alatt volt. Csak az 1980-as évek végén figyelhetünk meg egy fejlődési folyamatot, ami elsőként Észak-Burgenlandban mutatkozott. A tartomány más területein a fejlődés kevésbé volt dinamikus, a lakosság száma ezeken a területeken csökkent vagy stagnált. 2005-ben Burgenland lakossága 278 215 fő volt. Az 1990-es évekkkel összehasonlítva a népesség száma 2,5%-kal nőtt, amit az északi területek dinamikus fejlődésére vezethetünk vissza. Mindenesetre ez a növekedés a 3,0%-os osztrák átlagérték alatt maradt, és a második legalacsonyabb érték volt Bécs után. Ez a fejlődés dinamikájában és regionális jellegzetességében is folytatódott tovább 2005-ig.²⁹

A pozitív népességnövekedés az utóbbi két évtizedben egy pozitív migrációs mérleg következménye. Egyrészt a külföldiek bevándorlása felerősödött, másrészt a visszatelepülők száma is magas volt. A születési mérleg továbbra is negatív, más tartományokkal összehasonlítva Burgenland a legalacsonyabb termékenységi mutatóval rendelkező tartományok egyike.

A korösszetétel Ausztriában az elmúlt 30 évben az idősebb generációk javára mozdult el. Ez a trend Burgenlandban még jobban kimutatható. A születések alacsony száma, valamint a kivándorlások mértéke oda vezetett, hogy a lakosság 24%-a 60 év fölötti, ami a nemzeti átlagérték (21%) felett helyezkedik el. Különösen feltűnő a 60 év feletti nők magas részaránya az összlakosság számában, ami főként Közép- és Dél-Burgenlandra jellemző (30%, 28%).

²⁸ Die Bevölkerung des Burgenlandes
(<http://www.burgenland.at/burgenland/diebevoelkerung>)

²⁹ Operationelles Programm Phasing Out 2007–2013 Burgenland-ESF.
(http://www.oerok.gv.at/fileadmin/Bilder/3.Reiter-Regionalpolitik/2.EU-SF_in_OE_07-13/2.3_Ziel_Konvergenz/op_bgld_esf_07-13_version_19_07_2007.pdf)

A 15 év alatti lakosok száma 1971 óta több mint 38%-kal esett vissza (Ausztriában $-25,7\%$), míg a 60 év felettek száma 29%-kal növekedett (Ausztria: $+12,3\%$). Mindkét adat jelentősen a mindenkori osztrák átlagérték fölött van.³⁰

Az ÖROK népesedési előrejelzése szerint Burgenland 2001 és 2031 között további népességnövekedéssel számolhat. Mindenesetre ausztriai viszonylatban átlag alatti növekedésráta prognosztizálnak. 2016-ig a lakosság száma 1%-kal, 279 400 főre fog emelkedni. Ez a növekedés a vándorlásokra vezethető vissza. A születési mérleg a teljes időtartamra negatív. A 2016 és 2031 közötti periódusban a vándorlási nyereség évente 1400 fővel tudja kiegyenlíteni a születési deficitet. Így a lakosok száma 2031-ben csekély mértékben (278 500 fő) lesz alacsonyabb, mint 2016-ban.

Az 1970-es évek óta Burgenlandban a képzési és továbbképzési lehetőségek kínálata folyamatosan bővül, ami a képzettség színvonalának markáns növekedéséhez vezetett. Sőt, a dinamikusan növekvő képzettségi színvonal ellenére Burgenland az osztrák átlagérték alatt maradt. A főiskolát végzettek aránya 2001-ben $5,4\%$ volt (Ausztria: 8%), viszont az átlagérték alatt maradt a szakiskolát végzők aránya. A régióon belül Észak-Burgenlandban a legmagasabb a képzettségi színvonal, Eisenstadt körzetében. A főiskolások aránya $7,4\%$. Ugyanakkor az érettségivel rendelkező népesség aránya is magas a régió ezen részében. Az általános és középiskolát végzettek aránya a tartományon belül magas, azonban a felsőfokú képzésben részt vevők aránya a mindenkori nemzeti átlagérték alatt van. Különösen nagy a különbség a kevésbé és a magasan képzett nők száma közt.

A foglalkoztatási ráta növekedése az Európai Bizottság politikai célkitűzéseinek egyike. Burgenlandban a foglalkoztatási ráta mind a nők (64%), mind a férfiak ($78,1\%$) tekintetében az országos átlag alatt van. Az elmúlt tíz évben a férfiak esetében a foglalkoztatási ráta visszaesett, mialatt a másik nemnél növekedett. Megfigyelhető azonban a foglalkoztatási ráta növekedése a fiatal generációnál is, ami az iskolai képzésre vezethető vissza. Az 55–64 év közöttiek foglalkoztatási rátája az EU-átlaghoz viszonyítva is nagyon alacsony. Az idősebb korosztály foglalkoztatási rátájának növekedését a különféle szociál- és munkaerőpiac-politikai intézkedések szolgálják.

Az 1970-es évek óta a munkahelyek száma visszaesett, Észak-Burgenland kivételével. Az 1990-es évek elején 84 700 munkahely volt. A leg-

³⁰ Operationelles Programm Phasing Out 2007–2013 Burgenland-ESF (http://www.oerok.gv.at/fileadmin/Bilder/3.Reiter-Regionalpolitik/2.EU-SF_in_OE_07-13/2.3_Ziel_Konvergenz/op_bgld_esf_07-13_version_19_07_2007.pdf)

utóbbi népszámlálás eredményeként 2001-ben 8,0%-kal, 91 500-ra nőtt a munkahelyek száma. A munkahelyek túlnyomó része a régió északi részében található, hivatkozva a régió székhelyére. 1991-gyel szemben a munkahelyek sűrűsége (1000 lakosra jutó munkahely) nőtt mind a férfiak, mind a nők tekintetében.³¹

A tartományon belül az egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson számolva 16 400 euró, ami az EU átlagához képest 72%-ot jelent. Ezzel a tartomány a legkevésbé fejlett Ausztriában, egyúttal azonban az alacsony bázisnak és a támogatásoknak köszönhetően (Alsó-Ausztriával együtt) a leggyorsabban fejlődő is. Bármennyire kis régió is Burgenland, a kelet–nyugati irányban keskeny, észak–déli irányban hosszú területén belül jelentős fejlettségi különbségek adódnak: a déli területek egy főre jutó GDP-je 15%-kal kisebb az északínál, az ezer főre jutó munkahelyek száma pedig 30%-kal kevesebb. A magyarországi megyéknél jóval kisebb munkaerő-piacú (80 994 foglalkoztatott, 7236 munkanélküli) Burgenlandban a foglalkoztatás helyzete kedvezőtlenebb, mint Nyugat-Dunántúlon: a teljes munkanélküliségi ráta 2001-ben 8,2% volt, a fiatalok munkanélküliségi rátája abban az időpontban 15,8%, viszont csupán 3,3% (!) tartósan munkanélküli. Ezen adatok kedvezőbbnek mondhatóak az Európai Unió átlagánál, de önmagukban számos feszültséget rejtnek (ingázás, kvalifikált munkaerő állásproblémái, női munkanélküliség).³²

A gazdaság szektorok szerinti megoszlása Burgenlandban nem különbözik jelentősen az osztrák átlagtól. E hasonlóság lényegében az 1990-es években lezajlott hasonulási folyamat eredménye, melynek során – az országos adat csekély változása mellett – Burgenlandban (az 1987-es, a tartománynak kifejezetten agrárjelleget kölcsönző 11,5%-os részesedésről) jelentősen visszaesett az agrárium súlya. Ugyan Ausztria és az EU legtöbb régiójához hasonlatosan Burgenlandban is fokozatos csökkenés tapasztalható a mezőgazdasági és erdészeti szektorban foglalkoztatottak számának tekintetében, ennek ellensúlyozására jelentős modernizációs lépéseket tettek (főképpen a borászat területén). Az ágazat továbbra is jelentős súlyát jelzi, hogy Burgenlandban közel kétszer annyi a működő mezőgazdasági

³¹ Operationelles Programm Phasing Out 2007–2013 Burgenland-ESF (http://www.oerok.gv.at/fileadmin/Bilder/3.Reiter-Regionalpolitik/2.EU-SF_in_OE_07-13/2.3_Ziel_Konvergenz/op_bgld_esf_07-13_version_19_07_2007.pdf)

³² A Nyugat-Pannon Eurégió térségének gazdasági stratégiája 2004–2006 (http://www.icegec-memo.hu/hun/rendezvenyek/lezarult/stabilitas/docs/Euregio_strategia.pdf – letöltve: 2007. 11. 23.)

vállalkozás (4167), mint az ipari, mely mutató egy lakosra vetítve háromszorosa a nyugat-dunántúli adatnak. Burgenland ipari szektorára az alacsony bérezésű kis- és középvállalkozások jellemzőek.

A közép-európai országok alacsony bérezésű munkaerőpiaca komoly versenytársat jelentett e területeknek. Ezen kihívás hatása egyértelműen megmutatkozik Burgenland munkaerőpiacán. A határok eltűnésével összefüggő potenciális munkaerő-piaci konfliktusok – melyek veszélyeinek mérsékelte voltára több tanulmány is utalt már – az együttműködés, az ellátási láncok összehangolása útján jó eséllyel megelőzhetők. Az ipari vállalkozások alacsony (a nyugat-magyarországinak felét sem elérő) sűrűsége mellett figyelmet érdemel az építőipar markáns jelenléte (16%-os a részesedése az ipar és az építőipar együttes termeléséből). Burgenland gazdaságában is jelen van az ipar fokozatos csökkenése és a szolgáltató szektor ezzel egyidejű térnyerése. A terciér szektor ma már itt is a gazdaság leggyorsabban növekvő része. Az elmúlt tíz-tizenöt évben különösen igaz volt ez a turizmusra és a pihenéshez kötődő szolgáltatásokra: nagy hangsúlyt fektettek az egynapos turizmusra, a kirándulókra, valamint jelentős egészségügyi és fürdőturizmus jött létre, modernizált infrastruktúrával (pl. Bad Tatzmannsdorf, Güssing, Lutzmannsdorf).

A tartomány gazdasága számos kedvezőbb mutatója mellett is jelentős problémákkal küzd. Ezek közt egyik legfontosabb a helyi, különösen pedig a kvalifikált munkahelyek alacsony száma, és az ezzel összefüggő magas ingázási arány. Az ingázás leginkább az építőipari munkásokat érinti, de ez jellemző az idegenforgalomban, a mező- és erdőgazdaságban is. Különösen nagy gondot jelent a felsőfokú végzettségűek tartományon kívülre ingázása (valamint a – munkaerőpiac speciális szegmensét jelentő – nők foglalkoztatása, illetve számukra részmunkaidős foglalkoztatást biztosító munkahelyek hiánya).³³

Burgenland gazdasága felzárkózási periódusban van. Azonban jelentős regionális fejlődési különbségek vehetők itt észre. Észak-Burgenland hasznat húz a bécsi agglomerációs térséghez viszonyított kedvező fekvéséből, a fejlesztési súlypontok itt a kisipar, az ipar és a turizmus. A Fertő tó körül terül el Ausztria legnagyobb összefüggő borvidéke, ugyanakkor az eurorégió legjelentősebb turisztikai régiója is. A 2001-es év vége óta a határokon átnyúló Fertő–Hanság Nemzeti Park az UNESCO világöröksé-

³³ A Nyugat-Pannon Eurégió térségének gazdasági stratégiája 2004–2006 (http://www.icegec-memo.hu/hun/rendezvenyek/lezarult/stabilitas/docs/Euregio_strategia.pdf – letöltve: 2007. 11. 23.)

gének része. A fejlesztési súlypontok a vendégfogadók minőségi kiépítésében, valamint a határokon átnyúló Neusiedler See–Seewinkel–Fertő–Hanság Nemzeti Park hosszú távú használatának minőségi kiépítésében rejlenek. A tartományi székhely, Eisenstadt dinamikus technológiai csomóponttá és információtechnológiai kompetencia-központtá nőtte ki magát. Közép-Burgenlandban a mezőgazdaság dominál. A természeti adottságok adják a megújuló energiák, szélenergia, hőenergia, a biomassza és a napenergia felhasználásának alappilléret. Az eurorégió, különösen Burgenland, a helyi adottságok és erőfeszítések alapján olyan mintarégióvá válhat, amely már hamarosan túlnyomórészt saját energiaforrásaiból látja el magát. A szél- és bioanyagforrásainak köszönhetően a régió az új „ökológiai olajmezők” egyikévé válhat. Dél-Burgenland termál- és gyógyfürdőivel fontos turisztikai mágnes, aminek következtében a Stegersbach–Jennersdorf régió termálsúlyponttá és golfparadicsommá fejlődhet. Lutzmannsburgban és Bad-Tatzmannsdorfban a termál- és wellnessterület megkezdett kiépítése és nemzetközivé tétele is jó kilátásokkal folytatódik, Güssingben pedig a bioenergia-felhasználás további kiépítése (komplex bioenergia-klaszter) tűnik perspektivikusnak.

11. táblázat: Burgenland legfontosabb gazdasági és társadalmi adatai

Burgenland	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Népesség (1000 fő)	277	277	277	279	280	281
Népsűrűség (fő/km ²)	75,2	75,1	75,4	75,7	70,7	71,0
Foglalkoztatási ráta (%)	67,5	69,6	67,1	68,1	69,5	72,5
Munkanélküliségi ráta (%)	4,3	4,2	5,6	6,0	5,0	3,7
Regionális GDP/fő (PPS EU27 = 100%)	85	86	87	84	83	81
Regionális GDP (M EUR)	5 043	5 148	5 422	5 553	5 752	6 057
Rendelkezésre álló jövedelem (EUR/fő)	14 402	15 052	16 057	16 840	17 826	18 470

Forrás: Eurostat (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/region_cities/regional_statistics/data/main_tables)

1995–1999

Az osztrák előterjesztés alapján az Európai Bizottság Burgenlandot az 1. támogatási célterületek közé sorolta. Ausztria e tartományának a térszerkezete elmaradott, magas az ingázók száma. Ez utóbbiak jövedelmük egy részét Bécsben, Grazban és egyéb helyeken, Burgenlandon kívül költik el.

A fejlesztési program fő célja, hogy a térszerkezeti szempontból gyenge, periferikus határrégió „dinamikus közép-európai régióvá” fejlődjön. 7300 új munkahelyet, ebből 3000-et az iparban és a kézműiparban kívántak teremteni. Ezeket a célokat azonban mind belföldön, mind az EU-nál bizonyos fenntartással fogadták. Az eszközök mindenesetre jelentősek voltak. 1995–1999 között 6 milliárd schilling állami forrás, ezen belül 2 milliárd schilling EU-támogatás állt rendelkezésre. További 5 milliárd schilling magánberuházással számoltak ez időben. Ez a 250 ezer lakosú régióknak valóban számottevő összeg volt [Fath, 1999].

Az előmunkálatok során közlekedési, idegenforgalmi koncepció, továbbá tartományfejlesztési program, valamint regionális gazdaságfejlesztési koncepció készült. E munkák erőteljes információs tevékenységgel, tartományi szinten több munkacsoport, valamint egy koordináló „Burgenland programcsoport” felállításával kívántak az EU-követelményeknek megfelelni. A tapasztalatok szerint ilyen jellegű munkában a stratégiai célok közötti konfliktusok nehezen kerülhetők el. Burgenlandban különösen az északi és a déli területek közötti fejlettségi különbségek mérséklése okozott gondot.

A legfontosabb célok a következők voltak:

1. munkanélküliek arányának és az ingázók számának a csökkentése;
2. magasabb kvalifikációjú munkahelyek számának, a női keresők arányának, valamint a burgenlandi ipari exportnak a növelése;
3. a burgenlandi nemzeti jövedelem színvonalának az EU-átlag fölé való emelése;
4. Burgenland részarányának növelése az osztrák nemzeti jövedelemben;
5. népesség stabilizálása a határközeli területeken;
6. közületi beruházások révén a magánkezdeményezés ösztönzése és erősítése.

Az akkori szakvélemények szerint azonban a területi adottságok (Bécs közelsége, Pozsony északon, délen a strukturálisan gyengének ítélt magyar, szlovén és kelet-stájerországi szomszédos területek) miatt nehezen volt elképzelhető, hogy Észak- és Dél-Burgenland között a fejlődési különbségek csökkennek [Fath, 1999].

A program általános stratégiája egyértelmű: Burgenland gazdasága érdekében a rendelkezésre álló EU-forrásokat jelentős modernizációs nekirugaszkodásra kell felhasználni. A program főbb pénzügyi adatait az alábbi táblázat tartalmazza.

12. táblázat: A fejlesztési projektek finanszírozása Burgenlandban

Ágazat	M ECU (%)			
	EU-részesedés	Állami részesedés	Magán-részesedés	Összes költség
Ipar és kézműipar	56,76	171,20	189,74	360,94
Kutatás/fejlesztés	15,49	42,37	40,22	82,59
Idegenforgalom	38,71	101,90	89,64	191,54
Erdő- és mezőgazdaság	24,22	72,41	52,56	124,97
Munkaerő-gazdálkodás	26,28	53,00	9,98	62,98
Technikai segély	4,14	8,35	–	8,35
Mindösszesen	165,60	449,23	382,14	705,41

Forrás: Gruber [1997]

A programból az alábbi elemek emelhetők ki:

- A fejlesztési súlypontok erős regionalizálása: 8 regionális súlypont, beleértve a vezető projektek meghatározását is (ipari zónák, technológiai parkok, termálfürdők).
- A fejlett szolgáltatások aránya nagyon jelentős.
- A megújítható energiaforrások hasznosítása a programban nagyobb súllyal szerepel, mint más regionális programokban. A Magyarországgal és Szlovákiával tervezett kooperációk és az INTERREG II programok éppen úgy megemlíthetők, mint az a kísérlet, amely Burgenlandot mind a meglévő, mind pedig az alakulóban lévő kelet–nyugati fejlődési tengelyekbe kívánja bekapcsolni.
- A Regionalmanagement Burgenland GmbH létrehozásával egy erőteljes végrehajtó szervezetet alakítottak ki, amelyet más régiók is megirigyelhetnek. A regionális menedzsment révén az alulról jövő kezdeményezések erősödését is várják. A helyi és a regionális kezdeményezések elősegítésére a Regionalmanagement Burgenland GmbH révén létrejött új tanácsadási kapacitás tekinthető az egyetlen érezhető változásnak, amely az 1. céltámogatás eredményeképpen már megvalósult [Fath, 1999].
- A fejlesztési erőfeszítések a kínálati oldalon mutatkozó szűk keresztmetszetek felszámolására irányultak, mindenekelőtt az iparban, a kézműiparban és az idegenforgalomban – főleg nagy projektek és a vállalatoknak nyújtott intenzív támogatások formájában.

A kritikai elemzések a diffúzióra orientált stratégiát hiányolták. Ennek olyan belső fejlesztési tényezőkre kellene irányulnia, mint a tanácsadás és munkaerő-minősítés, a hálózati kapcsolatok és a kooperáció erősítése. A

kínálati oldal erősítése mellett azonban komoly érvek szólnak: a térszerkezeti szempontból gyenge területeken fejlődési magokat (Entwicklungskerne) kell létrehozni.

A szakértők bizonyos fenntartással szemlélték a nagyprojektek előtérbe helyezését az infrastrukturális és a vállalati támogatások esetében. Kétségeiket fogalmazták meg amiatt is, hogy Burgenlandban az állami források 61%-át az ipar, a kézműipar és az idegenforgalom fejlesztésére fordítják. A ráfordítások több mint egyharmada két prioritásra összpontosult: a gazdasági fejlődés erősítésére, valamint az ipari és kézműipari infrastruktúra fejlesztésére. Kritikával lehetett illetni azt is, hogy a mezőgazdaságra és a környezetvédelemre viszonylag kevés pénz jutott, a munkaerő minőségét javító források is szerények voltak (az eredetileg még kisebb összeget az Európai Bizottság közbenjárására emelték meg).

2000–2006

A Strukturális Alapokból származó beruházások Burgenlandban az osztrák lakosság mintegy 3-4%-át (kb. 277 568 embert) érintettek. A munkanélkülségi ráta az osztrák átlag fölött volt, mivel a munkaerő egy része a régió kívülről dolgozott. Azoknak a csoportoknak, amelyek nem voltak (elég) mobilak vagy a tartomány félreeső részein éltek, a munkahelyekhez való hozzáférés más régiókban meglehetősen korlátozott volt. Burgenlandban óriásiak voltak a regionális különbségek. Észak-Burgenland központi szerepet töltött be Ausztria, Magyarország és Szlovákia „gazdasági vérkeringésében”.

Ezzel szemben Közép- és Dél-Burgenlandnak sokkal kevesebb esélye volt a gazdasági fejlődésre, mely a mezőgazdaság relatíve magas (6,3%) részesedésében is megmutatkozott. Az 1. célkitűzés megvalósítását célzó támogatások elsősorban Burgenland modernizálására, a regionális egyenlőtlenségek megszüntetésére, a régió gazdasági teljesítőképességének, valamint a burgenlandi vállalatok versenyképességének javítására irányultak. Kiemelt támogatásban részesültek az innovációt, a technológiatranszfert és a vállalatok közötti együttműködést előmozdító projektek. E regionális fejlesztési program megvalósítására 2006-tal bezárólag 365 millió euró állt a tartomány rendelkezésére, amelyből 271 millió euró uniós támogatás volt [Verebi, 2007].

A programtervezési dokumentum

Az Európai Unió a regionális támogatások odaítéléséről és mértékéről az ún. programtervezési dokumentumok/dokumentációk alapján dönt, melyek központi elemei: a problémaanalízis, a célkitűzés, a stratégia és az intézkedéstervezet. A dokumentáció első részét egy különböző indikátorok-

kal alátámasztott problémaanalízis képezi, melynek alapján a számszerűsített célokat és az ezek eléréséhez szükséges stratégiát fogalmazzák meg. Az előzőek alapján egy intézkedéstervezetet rögzítenek. Minden tervezet külön leírja, hogy milyen formában avatkozik be az állam, évente mennyi pénzt bocsát rendelkezésre, mennyivel kell a magánszektornak hozzájárulnia, mely hatóság felelős az intézkedés végrehajtásáért, és milyen konkrét hatásokat kell kifejtenie az adott intézkedésnek.

A programtervezési dokumentum nevezetesen két részből áll:

1. Egységes Programtervezési Dokumentum (EPPD);
2. Programtervezési Dokumentum Kiegészítése (EzP).

EPPD

Az EPPD képezi az 1. célkitűzéssel járó támogatás stratégiai alapját. Ez az általános adatok, a tervezett intézkedések összefoglaló leírása, a pénzügyi tervek és a megfelelő célok ex ante kiértékelése mellett a stratégiát és a központi elemeket tartalmazza. Akkor kerül felhasználásra, ha a programozott pénzeszközök kevesebb mint 1 milliárd eurót tesznek ki. A Burgenland tartomány által kidolgozott dokumentumot az Európai Bizottság 2000. április 7-én hagyta jóvá.

EzP

Az EzP a támogatás (operatív) megvalósítási eszköze. Az egyes támogatással kapcsolatos intézkedések pontos leírását és az ezek végrehajtásáért felelős intézmények listáját tartalmazza. Ez utóbbiak intézkedésenként, a programok projektek szintjén történő lebonyolításáért felelősek, és a projektkidolgozás végső állomásaként funkcionálnak.

Általános célkitűzések

Burgenland 2000–2006 közötti időszakra vonatkozó 1. célkitűzés programja a következő globális célok elérésére irányult:

- Burgenland modern közép-európai régióvá való átalakítása/(fel)fejlesztése;
- felkészülés a Nyugat-Pannónia Eurorégióra, melyet Burgenland, három magyar megye (Győr-Moson-Sopron, Vas, Zala) és Szlovákia Ausztriával határos régiói képeznek egy közös gazdasági és élettér kialakítása érdekében;
- a tartományon belüli regionális egyenlőtlenségek megszüntetése.³⁴

³⁴ Objective 1 programme for Burgenland
(http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/details.cfm?gv_PAY=AT&gv_reg=571&gv_PGM=3&LAN=7&gv_PER=1&gv_defL=7)

E célok csak úgy valósulhattak meg, ha a gazdasági fejlesztési stratégia bizonyos elemeire különösen nagy hangsúlyt fektetnek, mégpedig annak érdekében, hogy a program alkalmazkodni tudjon a megváltozott nemzetközi körülményekhez. Az első programperiódus (1995–1999) leglényesebb eredményeit az infrastruktúra fejlesztésével, valamint a gazdaság átalakításával és fejlesztésével érték el, melynek keretében technológia-intenzív termékek termelésére és szolgáltatások nyújtására tértek át. Ezen az úton kellett továbbhaladni a második programperiódus során is, még hozzá bizonyos szempontok kiegészítésével és hatékonyabbá tételével.

Ez mindenekelőtt a következőket jelentette:

- a technológiaorientáció megerősítésének hangsúlyozása, a vállalatok támogatásától az infrastruktúrán át a magas szakképzettség kínálatáig;
- kkv-k és a vállalat alapítás támogatása, legalább 700 új vállalkozás alapítása;
- a vállalatok hálózatkiépítésének és kooperációjának támogatása a termékfejlesztés, a javak és szolgáltatások előállítása és értékesítése által;
- tevékenységkihelyezés (outsourcing) a burgenlandi gazdaság internacionalizálásához, különös tekintettel a piacok feltárására és a vállalati együttműködésre a szomszédos országokkal;
- modern technológia alkalmazása a burgenlandi gazdasági struktúra ökológiai orientációjához és pozicionálásához;
- a burgenlandi gazdaság átalakításának folytatása egy eddigi termelésorientált struktúráról a technológia- és szolgáltatásorientált gazdasági tevékenységekre való áttérés útján, mely hozzájárul a munkahelyteremtéshez; emellett csökkenteni kell az építőiparban foglalkoztatottak még mindig magas számát, és növelni a jövőorientált gazdasági szektorokban (pl. információs technológia) foglalkoztatottak számát;
- a szakképzettség kínálatának szükségletorientált támogatása, speciálisan az újonnan teremtett munkahelyekre tekintettel.³⁵

A fent említett célkitűzések sikeres megvalósításához elengedhetetlen volt, hogy Burgenland jobban bekapcsolódjon a nemzetközi közlekedési háló-

³⁵ Objective 1 programme for Burgenland
(http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/details.cfm?gv_PAY=AT&gv_reg=571&gv_PGM=3&LAN=7&gv_PER=1&gv_defL=7)

zatba. Mindenekelőtt az európai úthálózatba történő bekapcsolást és a közelben található nyugat-magyarországi gazdasági centrumokkal való összeköttetés javítását tervezték, melyeket az 1. célkitűzés programmal párhuzamosan, országos és tartományi szintű intézkedések révén kellett megvalósítani.

Az egyes burgenlandi területi egységekre vonatkozó célkitűzések

1. régió: Észak-Burgenland

A verseny és az ipar mellett a kereskedelem fejlesztése játszik fontos szerepet. Ez pótlólagos lehetőséget nyújt a turizmus szinergiahatásainak biztosítására a vonzó kínálaton keresztül, mely hozzájárul a szezon meghosszabbodásához. Az első programperiódusban megkezdődött, Ausztria és Szlovákia határokön átívelő együttműködésének előkészületeit Ausztria lezárta. Szlovákia politikai instabilitása miatt egészen máig nem sikerült a terv gyakorlati megvalósítása, a kapcsolatok erősítése azonban már folyamatban van [Verebi, 2007].

2. régió: Neusidler See (Fertő tó)

A Fertő tó térsége a burgenlandi turizmus oszlopainak egyike. A fürdők és a minőségi szállodák/szálláshelyek kiépítése már az első programterv időszakában (1995–1999) megkezdődött, és folytatódni is fog. Ez a térség a mezőgazdasági termelésnek is fontos részterülete. A természeti környezet megőrzése és a Magyarországra is átnyúló Fertő–Hanság Nemzeti Park természeti értékeinek konzerválása továbbra is prioritásként jelenik meg ebben a térségben.

3. régió: Eisenstadt (Kismarton) területe

Az első programterv időszakának legfontosabb projektje ebben a térségben a technológiacentrumok létrehozására irányult. A hangsúly most az információtechnológiai kompetenciacentrumok és a technológiai központok kialakításán, illetve fejlesztésén volt/van. A már Siegendorfban kialakult fejlődési zónákkal együtt az Eisenstadt–Siegendorf–Mattersburg–Sopron-tengely a Nyugat-Pannónia Eurorégió egyik legfontosabb fejlődési tengelye.

4. régió: Oberpullendorf területe

Ebben a térségben a legfontosabb cél egy fémfeldolgozó központ kialakítása. Ennek lehetősége a különböző, kedvező pozíciójú fémfeldolgozó vállalatok jelenlétéből adódik. A kompetenciacentrumok létrejöttével a térség hozzáférést biztosít a technológiai know-how-hoz, és az ezután elvárható technológiatranszfer az új vállalatok idecsalogatásához és letelepedéséhez, valamint a már meglévő vállalatok üzleti területeinek kiszélesítéséhez vezet.

5. régió: Lutzmannsburg – Bad Tatzmannsdorf

Korábban már elkezdődött a termál- és wellnessfürdők kiépítése, és ez a jövőben is folytatódni fog, továbbá szerepük a tudományos és turisztikai kompetencián keresztül felértékelődik. A közvetlen gyakorlati megvalósítás az egyes helységeken és kínálaton belüli differenciálódáshoz vezet, valamint hozzájárul a dél-burgenlandi termálfürdők vonzerejének növeléséhez is [Verebi, 2007].

6. régió: Dél-Burgenland

Az előző programterv célkitűzése az volt, hogy ezt a régiót a megújuló energiaforrások európai központjává fejlessze, mely a 2000–2006 közötti programtervre is érvényes volt. Gussing térségében a biomassza hasznosításán van a hangsúly, míg Pinkafeld térségében a biztonság-, az épület- és a multimédia-technikán. Emellett prioritást élvez a megfelelő infrastruktúra kiépítése a wellness- és gyógyturizmus fellendítéséhez.

7. régió: Stegersbach – Jennersdorf

Ez a terület termálcentrummá és golfedorádóvá fejlődött. A kínálati paletta és a közös marketing szükséges szélesítése hozzájárul a régió gazdasági megerősítéséhez. A térségre jellemző turisztikai tevékenységek az egészség- és termálturizmusban nyilvánulnak meg, melyek egy közös koncepció részét képezik.

8. régió: Grosspetersdorf – Heiligenkreuz

A Nyugat-Pannónia Eurorégió keretében kell megvalósítani, illetve fejleszteni az együttműködést. A tervezett Heiligenkreuz gazdasági park határon átívelő projektjének kivitelezése a 2004-es EU-bővítés kapcsán prioritást élvez. Emellett a Graz–Gleisdorf–Szentgotthárd-tengely mentén történő gazdasági együttműködést el kell mélyíteni.

9. régió: Alsó-Stremtal és Pinkatal

Az érintetlen természeti környezetéről ismert régiónak a Weinidylle-i Természetvédelmi Park létrehozása után különböző tevékenységek kialakítása révén a természetközeli turizmusra kell fókuszálnia, hogy a már régóta tartó elvándorlást megállíthassák. Ezen kívül szükséges e régió és a dél-burgenlandi közötti turisztikai tevékenységi hálózat kiépítése, különösen a vidékfejlesztés terén.

A támogatott szektorok/területek, a program prioritásai

1. Verseny és ipar

A burgenlandi középosztály megerősítése a regionális kis- és középvállalkozások (kkv-k) támogatása által. A vállalkozások nemcsak közvetlen beruházási támogatásban részesültek, hanem egyéb intézkedések által biztosított támogatásban is (mint például az innovációt, internacionalizációt és a menedzsment minőségének javítását elősegítő támogatások). Annak érdekében, hogy a kkv-k saját tőkéje növekedjen, a kockázati tőke segítségével új finanszírozási formákat irányoztak elő. Továbbá támogatták a gazdasági infrastruktúra megerősítését, valamint az információs és telekommunikációs technológia fejlesztését. Emellett egy akcióprogramról is szó volt, amely a közösségi politika hatékonyabbá tételéért felelt, valamint a 2000–2006-os időszakra vonatkozó pénzügyi keretet is meghatározták [Verebi, 2007].

2. Kutatás és fejlesztés, technológia és innováció

Az EU-pénzeknek lehetővé kell tenniük kompetencia-, technológia- és alapcentrumok, valamint szakiskolák létrehozását, és hozzá kell járulniuk a kutatási projektek fejlesztéséhez.

3. Turizmus és kultúra

Az idegenforgalom kiépítése beruházási támogatások segítségével, még hozzá azokkal az intézkedésekkel összhangban, melyek a turisztikai kínálat minőségének, a marketingnek és az üzemek hálózati kiépítésének támogatására irányulnak. Ez a turizmus infrastruktúrájának kiépítését és a kulturális örökség turisztikai célokra való felhasználását is érinti.

4. Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás, halászat, természetvédelem

Ennek a területnek a fejlesztését a következőkön keresztül kellett támogatni:

- üzemi beruházások,
- fiatal keresők támogatása,
- szakképzési intézkedések,
- feldolgozási és értékesítési módszerek javítása.

Kiegészítő intézkedéseket is terveztek:

- változatos tevékenységek támogatása vidéken,
- falvak „renoválása” és fejlesztése,
- úthálózat és más infrastruktúrák javítása,
- tájvédelem [Verebi, 2007].

5. Humánerőforrás, (szak)képzés

A támogatási pénzeknek hozzá kell(ett) járulniuk a munkanélküliség csökkentéséhez, az esélyegyenlőség támogatásához, illetve megteremtéséhez, a szakképzés javításához és a társadalmi kirekesztés megszüntetéséhez.

6. Technikai segítség és kiértékelés

A rendelkezésre álló pénzügyi eszközöket a következőképpen kellett felosztani az egyes szektorok/területek között:

- verseny és ipar – kb. 33%,
- kutatás, technológia és innováció – kb. 11%,
- turizmus és kultúra – kb. 19%,
- mezőgazdaság és erdőgazdálkodás, halászat, természetvédelem – kb. 16%,
- emberi erőforrás – kb. 20%,
- technikai segítség és kiértékelés – kb. 1%.

A támogatási pénzek kezelése

A programok megvalósítását és igazgatását egy állam- vagy közigazgatási szerv végzi. Az EU közigazgatási hatósága a burgenlandi kormány hivatalában található. Ez a projektek lebonyolításában részt vevő, megközelítőleg 40 partner koordinálásáért felelős mind nemzeti, mind pedig regionális és európai szinten. A program legfontosabb grémiuma a kísérőbizottság, mely a közigazgatási hatóság elnöklése alatt évente egyszer vagy kétszer ülésezik. Tagjai az illetékes szövetségi minisztériumok képviselői, a társfinanszírozásban részt vevő intézmények képviselői, az érdekegyeztető tanács tagjai, továbbá az esélyegyenlőségért és a fenntartható fejlődésért felelős képviselők. A titkárságot az Osztrák Területrendezési Konferencia (OROK) hozza létre. A programok végrehajtását a különböző beruházási területekhez kapcsolódó intézmények végzik. Rajtuk kívül még az ún. intézkedésekért felelős és a támogatást lebonyolító intézmények (MF) illetékesek a (helyi) projekttanácsadásban és projektkarbantartásban. Minden Strukturális Alapot a mindenkori minisztériumok (ERFA: szövetségi kancellári hivatal; ESZA: Munkaügyi és Szociális Minisztérium; EMOGA: Mezőgazdasági és Környezetvédelmi Minisztérium) kísérik figyelemmel. A minisztériumok a közigazgatási hatóságoktól és a támogatások lebonyolításáért felelős intézményektől kapják meg a megfelelő dátumokat.

Jogi alapok és felelős intézmények

A legfőbb kritériumok

Az Európai Unió Strukturális Alapjaiból érkező támogatás csak társfinanszírozás formájában lehetséges, ami azt jelenti, hogy

- a tervnek egyrészt meg kell felelnie az országos, illetve tartományi támogatási irányvonalnak, és
- bele kell illeszkednie az 1. célkitűzés program központi intézkedésének valamelyikébe.

Vagyis az intézkedések kritériumainak teljesítése mellett a támogatási rendszert kidolgozó intézmények számára alapul szolgáló irányvonalak feltételeinek is teljesülniük kell.

A Strukturális Alapokból származó pénzekre vonatkozó követelmények teljesüléséért és a programkoordinációért a következő intézmények/alapok felelősek Burgenlandban:

- ERP-Alap,
- WiBAG,
- FFF (Kutatástámogatási Alap),
- BMWA,
- Kommunalkredit Austria (a BMLFUW megbízásában),
- Burgenlandi Tartományi Kormányhivatal.

Az EU pénzügyi kontrolljának keretében ezek az intézmények, illetve alapok hozzájárulnak ahhoz, hogy a Strukturális Alapokból származó pénzek által társfinanszírozott projekteknek a programokban levő támogatási feltételekkel való összhangja megvalósuljon, illetve ellenőrizve legyen.

A lebonyolításért felelős intézmények feladata

A támogatás lebonyolításáért felelős intézmények feladata a következő tevékenységekből áll:

- tanácsadás a támogatásra jogosultaknak a támogatási célokról és az EU-pénzekről, valamint a nemzeti társfinanszírozási eszközökből származó támogatások lehívásának feltételeiről,
- támogatásigénylő kérvények átvétele,
- a kérvények ellenőrzése,
- koordinált döntés-előkészítés,
- szerződések kidolgozása és lezárása,
- a támogatott által készített projektervezet és beszámoló felülvizsgálata,

- rendelkezés a támogatott kifizetéséről, illetve adott esetben annak visszavonásáról,
- jelentés készítése a megfelelő monitoringintézményeknek.³⁶

2007–2013

Mivel Burgenlandban az egy főre jutó GDP nem érte el az unió átlagának 75%-át Ausztria EU-hoz való csatlakozása óta (1995. január 1.), ezért mind az 1995–1999-ig terjedő első, mind a 2000–2006-ig terjedő második periódusban az 1. célkitűzés alá tartozó, elmaradott régióknak számított. 2007-től azonban az egy főre jutó GDP meghaladja a fent említett százalékat, ezért nem jogosult többé az 1. célkitűzéshez kapcsolódó támogatásokra, tehát nem lesz többé az 1. célkitűzéshez tartozó régió. A 2007–2013 közötti időszakra ún. „Phasing Out” státuszt kapott, melynek keretében 177 millió euró összértékű támogatási pénzre jogosult.³⁷

A „Phasing Out Burgenland 2007–2013 ESF” magába foglalja azokat a tevékenységeket, amelyeket az európai szociális alapok eszközeivel kofinanszíroznak. A párhuzamosan kidolgozott „Phasing Out Burgenland 2007–2013 EFRE” program az uniós eszközökkel kofinanszírozott regionális fejlesztések intézkedéseit tartalmazza. A vidéki területek fejlesztésének programját („Programm zur Entwicklung des ländlichen Raumes”) Ausztria egész területére dolgozták ki, amelyet az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (ELER) támogat, és amely olyan intézkedéseket is tartalmaz, mint a vidéki területek fejlesztésének támogatása Burgenlandban.

A Phasing Out program célja, hogy stratégiaileg szabályozott intézkedéseken keresztül Burgenland régiója megerősödjön. Ezzel a programmal akarják ösztönözni az összes burgenlandi régiót a fejlődésre, különösen Közép- és Dél-Burgenlandot, valamint egy magasabb foglalkoztatási szintet elérni a régióon belül. Burgenlandnak Közép-Európa dinamikus gazdasági régióinak útját kellene követnie.

A program tartalmi irányát és finanszírozási struktúráját az Európai Unió célkitűzéseivel összhangban sikerült kialakítani, különös tekintettel a

³⁶ Eisenstadti tanulmányút – Cél 1-es projektek Burgenlandban (2000–2006) (http://nrgit.ktk.nyme.hu/fileadmin/dokumentumok/ktk/Intezetek_tanszekek/NRGIT/tanulmanyutak/061016_beszamolo.pdf)

³⁷ Operationelles Programm Phasing Out 2007–2013 Burgenland-ESF. (http://www.oerok.gv.at/fileadmin/Bilder/3.Reiter-Regionalpolitik/2.EU-SF_in_OE_07-13/2.3_Ziel_Konvergenz/op_bgld_esf_07-13_version_19_07_2007.pdf)

lisszaboni folyamat és Göteborg célkitűzéseire. A releváns intézkedések mellett a Kohéziós Program mutatott lényeges irányvonalat.

Burgenland 2007–2013 közötti Phasing Out Operatív Programja tartalmazza Burgenland regionális fejlesztési politikájának EU-s eszközökkel történő finanszírozását, ami különösen figyelembe veszi a Lisszaboni Fejlesztési Stratégia célkitűzéseit. A stratégiában bemutatásra kerülnek a közös alapok, úgymint a területi kooperáció, együttműködés, illetve a program 3. prioritását jelentő vidéki térségek 2007 és 2013 közötti fejlesztése.

A program szerint a humánerőforrás fejlesztését a fejlődő gazdasági területek igényei alapján kell kialakítani, azért, hogy a korábban bemutatott képzési színvonal csökkenését megállítsák. Az eszközöket és támogatási pénzeket pedig a munkanélküliség csökkentésére kell fordítani.³⁸

A 2007–2013-as fejlesztési program fontos célkitűzései:

- az Európai Szociális Alap magasabb finanszírozási részvétele a Phasing Out programban;
- a burgenlandi munkaerőpiac képzettségi színvonalának növelése;
- a vállalkozók és alkalmazottak képzésének nagyobb támogatása, hogy az alkalmazkodóképességüket javítsák;
- a foglalkoztatási intézkedéseken belül nagyobb figyelem a munkanélküliekre;
- az innovatív intézkedések kiszélesítése;
- az EQUAL-tapasztalatok integrációja, különösen a saját tevékenységek átalakításán keresztül.

A fejlesztési program prioritásai

- *A fejlesztési program általános célja 2007–2013 között:* Burgenland versenyképességének javítása, valamint a munkaerő-piaci foglalkoztatottság és képzés támogatása az esélyegyenlőség kiemelt figyelembevételével.
- *A fejlesztési program konkrét célja 2007–2013 között: 1. prioritás.* A munkavállalók és vállalkozók alkalmazkodóképessége. A munkavállalók és vállalkozók képzettségének és alkalmazkodóképességének javítása. Az akcióterületen belül cél:
 - innovációs megújulás és versenyképesség javítása,
 - támogatni a vállalatokat és alkalmazottjaikat a strukturális átalakulás során.

³⁸ Operationelles Programm Phasing Out 2007–2013 Burgenland-ESF (http://www.oerok.gv.at/fileadmin/Bilder/3.Reiter-Regionalpolitik/2.EU-SF_in_OE_07-13/2.3_Ziel_Konvergenz/op_bgld_esf_07-13_version_19_07_2007.pdf)

- *A fejlesztési program konkrét célja 2007–2013 között: 2. prioritás.* Integráció a munkaerőpiacon és társadalmi beilleszkedés. Munkakereső és hátrányosan megkülönböztetett személyek foglalkoztatási esélyeinek javítása:
 - munkaerő-piaci egyenlőtlenség leépítése,
 - speciális célcsoportok integrációja a munkaerőpiacon,
 - a nők foglalkoztatási részvételének javítása,
 - a fogyatékkal élők munkaerő-piaci esélyeinek növelése.
- *A fejlesztési program konkrét célja 2007–2013 között: 3. prioritás.* Támogatási struktúrák, elérhető tudás és annak továbbítása a munkaerőpiaci partnerek felé, tehát a tudás és képzés elérhetőségének javítása a szervezeti munkaerő-piaci struktúrák között:
 - képzés és tanulás kínálatának javítása,
 - a vállalatok és a gazdaság közötti tudástranszfer jobbítása,
 - folytatni és kiépíteni a helytálló kooperációkat, és fejleszteni a regionális és innovatív munkaerő-piaci projekteket.³⁹
- *A fejlesztési program konkrét céljai 2007–2013 között: 4. prioritás.* Versenyképes struktúrák támogatása egy innovatív és tudásalapú gazdaság és a regionális beruházások biztosításán keresztül. Technikai segítségnyújtás.
- *A fejlesztési program konkrét céljai 2007–2013 között: 5. prioritás.* Vonzó telephelyek továbbfejlesztése, környezeti fenntarthatóság biztosítása.

A legnagyobb összeget (50 297 500 euró) a kettes prioritásra kívánják fordítani. Ez az összeg magába foglalja mind a közösségi, mind a nemzeti támogatásokat.

Az összes célkitűzés megvalósítására több mint 69 millió eurót terveznek fordítani, amiből a közösségi hozzájárulás mértéke több mint 52 millió euró. A fennmaradó részt az osztrák állam pótolja ki.

Kihívások Burgenland számára⁴⁰

Képzettség és alkalmazkodóképesség

A gazdaság globalizációja, új piacok megnyílása, a termelés technológiai és szervezeti fejlődésének felgyorsulása növeli a vállalatok alkalmazkodá-

³⁹ Operationelles Programm Phasing Out 2007–2013 Burgenland-ESF (http://www.oerok.gv.at/fileadmin/Bilder/3.Reiter-Regionalpolitik/2.EU-SF_in_OE_07-13/2.3_Ziel_Konvergenz/op_bgld_esf_07-13_version_19_07_2007.pdf)

⁴⁰ Operationelles Programm Phasing Out 2007–2013 Burgenland-ESF. (http://www.oerok.gv.at/fileadmin/Bilder/3.Reiter-Regionalpolitik/2.EU-SF_in_OE_07-13/2.3_Ziel_Konvergenz/op_bgld_esf_07-13_version_19_07_2007.pdf)

si kényszerét. A vállalatoknak rugalmasan kell reagálniuk a javak és szolgáltatások keresletének gyors változásaira, végrehajtani az innovációkat, hogy a versenyképességüket megőrizzék.

Ezért nagyon fontosak a továbbképzési lehetőségek, különösen a kkv-k esetében, azonban mind a vállalkozók, mind az alkalmazottak közül csak nagyon kevesen veszik igénybe.

Ezen prioritás szerint mind a vállalkozók, mind a munkavállalók körében növelni kell az alkalmazkodóképességet, amihez hozzátartozik a burgenlandi vállalatok nemzeti és nemzetközi versenyképességének javítása is. Ehhez pedig a foglalkoztatottak képzésének támogatása szükséges.

A munkanélküliség csökkentése

A munkahelyek alacsony száma Burgenlandban magas munkanélküliséghez és nagyszámú elvándorláshoz vezet, mindenekelőtt Bécs irányába. Bár megtörtént a foglalkoztatás növeléséhez szükséges strukturális változás, de a vállalkozók és az alkalmazottak egy része mégis magával vitte annak hátrányait (pl. alacsony képzettség). 2002 óta a foglalkoztatás növekedése erősen lelassult. A lelassult gazdasági növekedés az elmúlt évtizedben a termelékenység növekedésével együtt a munkanélküliségi kvóta növekedéséhez vezetett. A jövőben nagyobb hangsúlyt kell fektetni a munkaerő képzésére a régióban, hogy versenyképes tudjon maradni.

Hátrányosan megkülönböztetett személyek integrációja

Ezen emberek számára számos tényező megakadályozza az integrálódást a társadalomba, így például a képzettségi szint, a befogadó társadalom előítéletei. A hátrányosan megkülönböztetett emberek csoportja nem homogén, ezért számos kisebb csoportot foglal magába, mint például a kisebbséghez tartozókat, migránsokat, visszatelepülőket stb.

Egyrészt pénzügyi nyomás miatt szükséges a szociálisan és munkajogiilag nem biztosított foglalkoztatási formák alkalmazása. Másrészt be kell mutatni a nyelvi és kulturális különbségeket, melyek gyakran más problémákkal összefüggésben jelennek meg, mint például az alkohol- és drogproblémák, börtönbüntetés, eladósodás stb. Mindezek a munkaerőpiacon való elhelyezkedés szinte leküzdhetetlen akadályai. Ráadásul az idegengyűlölet és rasszizmus a munkaerő-piaci bánásmódban is felléphet az emberekkel szemben.

A tanulás és továbbképzés támogatása

Az élethosszig tartó tanulás tekintetében intenzívebb intézkedések szükségesek, mint korábban. A továbbképzést meghatározó egyik lényeges té-

nyező Burgenland versenyképességének növelése. Ehhez szükséges a képzettség javítása, illetve a felkészültség az élethosszig tartó tanulás szükségességére.

Az innovációs környezet kezdetlegességei miatt Burgenlandban az innovatív fejlődés, valamint a kutatás-fejlesztés területén még hiányosságok vannak. Ezen okból is szükséges a burgenlandi gazdaság továbbfejlesztése, illetve a gazdaság és a kutatás közötti tudástranszfer támogatása.

A munkaerőpiac szervezeti struktúrájának javítása

Az EU bővítése során különféle kihívások keletkeznek Burgenland egyes régiói számára. Ezek a kihívások innovatív intézkedéseket követelnek, és aktív együttműködést. Erre volt megoldás a burgenlandi foglalkoztatási csomag a 2000–2006 közötti támogatási periódusban.

